

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ
ČASOPIS

MAREC 2000
MARZEC 2000

Č. 3 (502)
CENA 1,70 ZŁ

SLÁVNOSŤ K 500.
ČÍSLU ŽIVOTA
Z DEJÍN
FRIDMANA

PRED 11.
ZJAZDOM SSP

NEOCHVEJNÝ
SLOVÁK

29. januára t.r sa v sídle Spolku Slovákov v Krakove konala milá slávnosť pri príležitosti vydania 500. čísla nášho časopisu, ktorej sa zúčastnili viacerí krajania zo Spiša a Oravy a hostia z Poľska i Slovenska. Pred slávnosťou sa sa uskutočnila tlačová konferencia (na našich zdáberoch), ktorú viedol šéfredaktor Života Ján Špernoga. Podrobnejšie o slávnosti píšeme na str. 18-19. Foto: P.Kollárik a J. Bryja

JUBILEUM VYDANIA 500. ČÍSLA ŽIVOTA

Oznamujeme všetkým záujemcom,
že tohoročná recitačná súťaž v prednese
slovenskej poézie a prózy sa kde koná
10. apríla 2000 v Základnej škole v Jurgove.
Srdečne pozývame.

ÚV SSP
a redakcia Života

V ČÍSLE:

Pred 11. zjazdom SSP	5
Oblátkové stretnutia '2000	6-7
Dve časti jednej obce	8
Polisko-slovenská tatranská liga '2000	9
Krajčírka zo Zubrice	10
Neochvejný Slovák	11
Z volebných schôdzí na Orave	12
Z dejín Fridmana	13
Jarmoky v Jablonke kedysi a dnes	15
Historické pamiatky na Slovensku - Devín	16-17
Oslava na slávu Života	18-19
Poviedky na voľnú chvíľu	20-21
Čítatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Učíme sa pliesť	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	34

NA OBÁLKE: Hore - predsedníctvo slávostného pléna ÚV SSP na oslavu Života (zľava): manželka veľvyslanca SR V. Nemčoková, veľvyslanec SR v Poľsku O. Nemčok, predseda SSP J. Čongva, tajomník ÚV SSP E. Molitoris, šéfredaktor Života J. Špernoga, splnomocnenec vlády SR a riaditeľ DZS C. Baláž. Dole - prípitky, gratulácie a tradičné živio, živio... spievali účastníci na slávu Života. Foto: P.Kollárik. Návrh obálky: A. Koziol

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7, tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR

31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7, tel./fax: 634-11-27

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:

Žofia Bogaćkóvá, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík,
Ľudia Mšalová, Anton Pivovarčík

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk:

Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,

Cena prenumeraty dla kót i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 1,70 zł, półrocznie - 10,20 zł
rocznie - 20,40 zł. Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%. Do ceny prenumeraty
indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Redakcja nie odpowiada za treść
materiałów pozaredakcyjnych, nie
zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

POZDRAVY, ZDRAVICE A TELEGRAMY

Z PREJAVU VEĽVYSLANCA SR V POĽSKU ONDREJA NEMČOKA

Vážené dámy, vážení páni.

Ked' idem na juh Poľska, na severný Spiš alebo hornú Oravu, kde sa zúčastňujem na nejakom kultúrnom podujatí alebo slávnosti, ako napríklad dnes, mám vždy pocit ohromnej radosti. Veľmi ma teší, že vy, naši krajania, ktorí tu žijete nie vlastným príčinením už desiatky rokov, hovoríte stále slovensky, zachovávate si slovenskú kultúru a tradície a myslíte tak ako my. Dovolím si povedať, že k tomu všetkému významnou mierou prispel aj krajanský časopis Život, ktorého jubileum dnes oslavujete. Myslím si totiž, že žiadnen prejav, žiadna, ani tá najlepšia prednáška nenahradí písané slovo. Je to už tak, že to, čo počujeme, sa po čase zabúda, ale myšlienky zapísané v nejakom časopise či knihe sa zachovajú a vždy si ich môžeme pripomenúť a obnoviť si aj tie pocity, ktoré sa pri čítaní vytvárali.

Chcel by som dnešnému jubilantovi srdečne pogratulovať a súčasne i podakovať za to, že vôbec takýto časopis vznikol, že už tolké roky dochádza ku krajanom a má takú vynikajúcu úroveň. Ked' totiž porovnávame prvý Život a jubilejný, 500. číslo, vidíme, že sa časopis veľmi zmenil. Iná, oveľa krajská je jeho grafická úprava, zmenil sa formát, pribudli farebné strany, ale azda najdôležitejšie je to, že sa zmenil aj jeho obsah. Ten je určený všetkým príslušníkom slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku. Jeho odoberatelia nájdú v ňom nielen články historického, hospodárskeho či politického charakteru, ale aj populárne príspevky, detské i zábavné rubriky, takže časopis vyhovuje každému čitateľovi.

Prial by som časopisu Život, aby sa dožil aj tisíceho čísla a udržal si stále takú vysokú úroveň. Gratulujem jeho tvorciam a všetkým nadšencom, ktorí sa podieľajú na jeho vydávaní a rozširovaní. Slovenská republika bude mať vás časopis neustále na zreteli a bude ho podporovať. Ďakujem tiež za slová uznania, ktoré tu odzneli na adresu slovenskej vlády a ďalších inštitúcií. Môžem vás uistiť, že aj keď ekonomická situácia na Slovensku nie je najpriaznivejšia, podobne ako v Poľsku, slovenská vláda urobí všetko, aby sa tento časopis udržal. Ďakujem vám za jeho tvorbu a Životu prajem ešte dlhý život...

DOM ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV

Bratislava, 29. januára 2000

Ján Šternogá
šéfredaktor časopisu Život
ul. Šv. Filipa 7/7

Vážený pán šéfredaktor, vážení a milí krajania,
dovoľte v úvode, aby sme Vás pozdravili a podakovali sa za pozvanie na takúto mimoriadne vzácnu udalosť, ked' Vy, naši krajania v Poľsku, zaznamenávate významné jubileum slovenského tlačeného slova - vydanie 500. čísla kultúrno-spoločenského časopisu Život.

Časopis Život bol vždy úzko spojený s krajanským spolkovým, kultúrnym a duchovným, ale i súkromným životom každého z Vás, ktorí sa generáciami hlásite k slovenskej národnosti. Prešiel dlhou cestou, kym sa vypracoval na reprezentačný časopis, ktorý zaujme nielen obsahom, ale i grafickou úpravou, vysokou profesionálnou úrovňou jeho redaktorov, dopisovateľov.

Pri slávnostným chvíľach jubileja si vždy spomíname na tých, ktorí stáli pri zrade myšlienky vytvoriť niečo, čo má perspektívy, čo vychádzalo z ich vnútornej potreby. Preto si dnes uctime všetkých, ktorí stáli pri zrade myšlienky šíriť slovenské slovo prostredníctvom vlastného časopisu.

V týchto chvíľach vzdávame hold záslužnej práci zakladateľom, nestorovi slovenského novinárstva v Poľsku, Adamovi Chalupcovi, ale i ďalším

Veľvyslanec SR Ondrej Nemčok počas prejavu. Foto: P. K.

novinárom, ktorí tvorili redakčný tím vyše štyroch decénii vydávania časopisu. Teší nás, že na dielo tých prvých nadviazala ďalšia generácia, ktorá mala už možnosť štúdia na Slovensku a táto hrdo nesie faktu slovenského života. Absolventi slovenských vysokých škôl dnes stoja na čele krajanského života a dôstojne reprezentujú slovenskú komunitu v Poľsku.

Na tomto mieste vzdávame hold i tým, ktorých zásluhou prichádzali na stránky novín informácie zo všetkých obcí so slovenským obyvateľstvom v Poľsku. Dopisovateľom, ktorí popri svojej práci na poli tvrdou vypracovanou rukou siahli po pere, aby vyjadrili svoje pocity, svoje názory, a prispeli svojou tvorivou činnosťou k zachovávaniu slovenskosti. Spomíname v tejto chvíli i na tých, ktorí sa stali šíriteľmi časopisu, získavalí nových odberateľov, ale i na dlhorocných verných čitateľov, Slovákov v Poľsku.

Vážený pán šéfredaktor, vážený redakčný kolektív, milí krajania, želáme Vám z úprimného srdca veľa súl pri udržovaní časopisu Život i v ďalších decéniah. Aby prostredníctvom tohto časopisu slovenské tlačené slovo bolo stále živým spojivom so Slovenskom. Aby bol i nadalej nielen svedkom diania krajanského života, ale ich priamym aktérom ako tlačový orgán Spolku Slovákov v Poľsku. V súčinnosti so všetkými, ktorí k jeho udržiavaniu prispievajú svojím dielom, či už ich redaktori, čitatelia, vydavatelia alebo distribútori.

Želáme si všetci, aby slovenské tlačené slovo v Poľsku spájalo všetkých ľudí dobrej vôle.

PhDr. Claude Baláž
riaditeľ DZS

MATICA SLOVENSKÁ

Bratislava, 19. januára 2000

Vážený pán
Jozef Čongva
predseda
Spolok Slovákov v Poľsku
Poľsko

Vážený pán
Ján Šternogá
šéfredaktor
redakcia Život
Poľsko

Vážení páni, predseda a šéfredaktor,
dovoľte, aby sme Vás v mene najstaršej národnej, kultúrnej, vedeckej a spoločenskej ustanovizne Slovákov celého sveta Matice slovenskej srdečne pozdravili a zaželali Vám všetko dobré.

Úprimne Vám ďakujeme za pozvanie na slávnosť venovanú 500. číslu časopisu ŽIVOT, žiaľ, z osobnej účasti sa musíme ospravedlniť.

Jednako sa však osvedčujeme, že nielen Spolok, ale i Život vníma a oceňuje Maticu slovenskú ako jedných z najživotaschopnejších subjektov v slovenskej zahraničnej sieti, k čomu aj pri tejto príležitosti úprimne blahoželáme a za čo v mene matičiarov na Slovensku i vo svete ďakujeme.

K JUBILEU VYDANIA 500. ČÍSLA ŽIVOTA

Život neodmysliteľne patrí k slovenskému životu v Poľsku a k cenným typografickým i žurnalistickým úspechom slovenskej komunity v tejto krajine. Uvedomujeme si zložitosť, v akých sa ocitá, ako i problémy, s ktorými zápasí. Sme radi, že popri iných zápasoch a súbojoch, zvádzaných na slovenskom svetovom poli, jeho úspešnosť je citelná a sotva doceniteľná.

Vážený pán predsedá, vážený pán šéfredaktor, vieme, že sa ruka v ruke snažíte a budete snažiť udržať nielen kredit, ale dosah Života na slovenskú perspektívnu v Poľsku a sme radi, že môžeme tieto skúsenosti šíriť všade a každému, s kym sa stretneme na pôde Matice slovenskej i medzi Slovákm v zahraničí.

V záujme ešte tesnejšieho kontaktu s Maticou slovenskou a hľadania ďalších prvkov vzájomnej spolupráce, pomoci a súčinnosti „na národa roli dedičnej“ by sme privítali čo najskôr aj osobné stretnutie na úrovni Vás a predsedu MS u Vás v Poľsku.

Ku všetkému, čo nás spoločne čaká v podpore a pomoci slovenskému životu, a ak sa bude dať, tak i ŽIVOTU v Poľsku, Vám želáme veľa vytrvalosti, súl, všeobecnej a Božej priazne.

**Stanislav Bajanský
podpredseda Matice slovenskej**

INSTYTUT POLSKI

Bratislava, 03.02.2000 r.

**Pan Jan Szpernoga
Redaktor Naczelny
ŽIVOT – Kraków**

Szanowny Panie,

W związku z ukazaniem się 500-go numeru miesięcznika Život Instytut Polski w Bratysławie przesyła serdeczne gratulacje dla Pana i wszystkich współpracowników i życzy dalszych sukcesów.

Pozdrawiam

**Barbara Suchoń - Chmiel
II sekretarz Ambasady RP
wicedyrektor IP**

Warszawa, 25 stycznia 2000 r.

**Redakcja ŽIVOT
ul. św. Filipa 7
31-150 Kraków**

Drodzy Koledzy,
Szanowni Krajania!

Najszczerzej gratuluję wydania 500-go numeru Života. Mój skromny, ale jednak 13-letni udział w redagowaniu tego miesięcznika upoważnia mnie, mam nadzieję, do traktowania tej okazji jako i mojego święta.

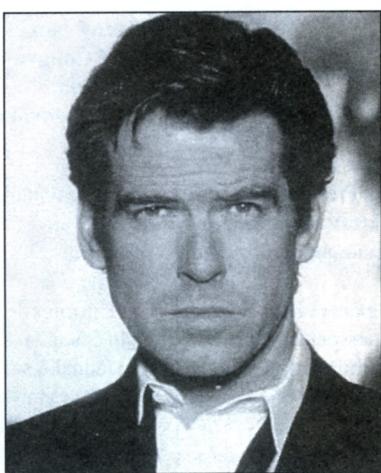
Żałuję, że z powodu grypowej niedyspozycji nie mogę skorzystać z zaproszenia i uczestniczyć w tak uroczystym spotkaniu w Krakowie.

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho britského herca, ktorého poznáme z televíznych obrazoviek medzinárym v úlohe agenta 007 Jamesa Bonda. Iste ľahko uhádnete o koho ide, keď pripomene, že hral aj v takých filmoch a seriáloch ako Detektív Remington Steele, Štvrtý protokol, Nomádi, Mr. Johnson a ďalšie. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odoviedí vyžrebuje knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 12/99 sme uviedli fotografii Ewy Błaszczykovej. Knihy vyžrebovali: Cecília Mlynáriková z Čiernej Hory, Kristína Waníčeková z Durstína a Eva Romanová z Katovic.

Na jubileu Života nemohol chýbať spev a hudba. Foto: J. B.

Przesyłam więc tą drogą dawnym i obecnym Kolegom, a w szczególności wielce zasłużonemu dla Života redaktorowi naczelnemu Jankowi Szpernodze serdeczne gratulacje oraz życzenia dalszej owocnej pracy dla dobra braci Słowaków zrzeszonych w Towarzystwie Słowaków w Polsce.

Łączę uszanowania

**Mieczysław Pożarski
redaktor techniczny w latach 1980-93**

SCHLESISCHES WOCHENBLATT Opole, 28 styczeń 2000 r.

**Pan Jan Szpernoga
Redaktor Naczelny
Czasopisma Słowaków w Polsce
„ŽIVOT”**

Z okazji wydania 500-go numeru proszę o przyjęcie od kolegów tygodnika Niemców w Polsce pn. *Schlesisches Wochenblatt - Tygodnik Śląski* wszelkich serdeczności, życliwości, dowodów uznania i przyjaźni. Czekamy na Wasz 1000-ny numer!

**Engelbert Miś
Redaktor Naczelny „SW-TŚ”**

Bratislava, 8.2.2000

**Vážený pán
Ján Szpernoga
šéfredaktor Života
ul. sv. Filipa 7
31-150 Krakov**

Vážený pán šéfredaktor, predovšetkým chcem Vám srdečne podakovať za pozvanie na oslavu 500. čísla Života. Veľmi som chcel prísť, ale zdravotne mi to nevyšlo. V duchu som však bol s Vami a som rád, že oslavu prebehli úspešne. Aspoň takto Vám a Vášmu Životu želám veľa úspechov a mnohých okruhlych výročí. Ďalších a ďalších päťstoviek!

So srdečným pozdravom

Dr. Matej András

Horná Zubrica, 30.01.2000

**Redakcia ŽIVOTA
ul. sv. Filipa 7
Krakov**

Srdečne gratulujem šéfredaktorovi a celej redakcii k vydaniu jubilejného, 500. čísla Života a do ďalších rokov Vám prajem mnoho pracovných i osobných úspechov a ešte viac vďačných čitateľov.

So srdečným pozdravom

Lýdia Mšalová

PRED XI. ZJAZDOM SSP

**VENDELÍN
BOSÁK**
z Dolnej
Zubrice

- Myslím si, že na XI. zjazde nášho Spolku sa v prvom rade budeme musieť zamyslieť nad tým, čo spraviť pre zaktívnenie krajanskej činnosti v miestnych skupinách SSP. V poslednom období totiž navždy odišlo spomedzi nás mnoho zaslúžilých a aktívnych krajanov, ktorí boli telom i dušou oddaní našej veci. Spomieniem aspoň bývalého predsedu OV SSP na Orave Augustína Andrašáka, či predsedu našej MS Vendelína Vengrína. Teraz si teda musíme radíť bez nich. Napriek tomu nerezignujeme, veď život beží ďalej a rovnako aj krajanská činnosť musí nadálej pokračovať.

Zdá sa, že oživenie krajanskej činnosti v našej obci sa už začalo. Na jeseň minulého roka začal u nás organista Adam Soľava z Hornej Zubrice nacvičovať detskú hudobnú kapelu, a deti zatiaľ prejavujú o hranie veľký záujem. Myslím si, že aj takto musíme do našej činnosti pritáhať mladých ľudí, ktorí by v budúcnosti mohli doplniť našu upadajúcu členskú základňu.

Na XI. zjazde chceme hovoriť tiež o tom, prečo zaniklo v našej škole vyučovanie slovenčiny, ktorému sa tu dlhé roky darilo. Veď v našej obci máme učiteľky slovenčiny. Býva tu aj Grażyna Kozáková, ktorá vyučuje v Podvilku. Veríme, že v novom školskom roku sa nám podarí obnoviť slovenskú výučbu. Orava podľa mňa nutne potrebuje pomoc. Aj v tom, že by mala mať svojho zástupcu v úzkom vedení Spolku, ktorý by sa mohol častejšie stretávať s miestnymi skupinami SSP. Je to pre rozvoj spolkového hnutia na Orave veľmi dôležité. Verím, že na zjazde sa nám podarí vyriešiť mnohé z dôležitých otázok tak, aby viedli k spokojnosti krajanov.

**MÁRIA
MILONOVÁ**
z Čiernej
Hory

- Po vzniku našej organizácie sa činnosť všetkých miestnych skupín, v tom aj našej, živo rozvíjala. Často sa konali schôdze, a bolo vi-

dieť, že sa niečo robí, že to má budúcnosť. Mali sme v obci aj slovenskú školu. Neskôr však začali proti nám vystupovať niektorí učitelia a knazi, ktorým slovenčina prekážala. Nakoniec školský výbor rozhadol, že nakoľko žiaci pri nástupe na poľské stredné školy majú po absolvovaní slovenskej ZŠ určité nedostatky, treba zrušiť slovenskú školu. Namesto nej sa slovenčina začala vyučovať len ako nepovinný predmet. Dlhé roky ju vyučoval Ján Budz, dokonca aj po svojom odchode do dôchodku. Dnes sa už u nás slovenčina neučí vôbec. V minulom roku nám pri oprave školy vymenili aj tabuľu, na ktorej sa už neuvádzajú slovenský vyučovací jazyk.

So znepokojením musím konštatovať, že slovenčina sa nám vytráca nielen zo školy, ale aj z kostola. V posledných rokoch taktiež stagnuje činnosť miestnej skupiny, čo sa odzrkadluje aj v predplácaní Života. Ešte vždy máme 45 predplatiteľov, ale ich počet pomaly klesá. Ľudia sú dnes akýsi ľahostajní, je im všetko jedno. Najmä naša mládež nestojí o svoju minulosť. Hoci mnohí mladí ľudia mali rodičov Slovákov, dnes strácajú svoje národnostné povedomie a zabúdajú na svoje korene. V súčasnosti je vôbec ľahko mladých niečim zaujať a zapojiť do spoločenskej činnosti. Musíme sa však o to usilovať, ak chceme prežiť ako národnostná skupina. Možno by bola potrebná aj z našej strany väčšia ústretovosť. Mali sme napr. v klubovni hudobné nástroje, ktoré si však deti, keď chceli založiť súbor, nemohli požičať, aby sa vraj nestratili alebo nepoškodili.

Myslím si, že je treba niečo rýchlo urobiť, aby sme oživili našu krajanskú činnosť. Veď poslednú schôdzku sme mali tuším v roku 1994, keď ju zvolal vtedajší obvodný predseda na Spiši Anton Pivovarčík. Verím, že zjazd môže niektoré problémy vyriešiť, ale základnú činnosť v MS nikto za nás neurobí.

**VIKTÓRIA
SMREČÁKOVÁ**
z Malej
Lipnice

- Kvalitná činnosť nášho Spolku a jeho miestnych skupín má veľký význam pre všetkých krajanov. Preto treba naďalej rozširovať členskú základňu, čo je, zdá sa, najťažšou úlohou v mnohých obciach. Naši starší krajania majú ešte silné slovenské povedomie, ale u mladých je to už rôzne. Mládež sa sice snažíma pritiahnuť do našej činnosti, ale na väčšie výsledky bude treba ešte trochu počkať. Musím hned

poznamenať, že kým na Orave pracovali kultúrní inštruktori, situácia bola iná.

Na zjazde teda chceme hovoriť aj o tom, aby kultúrní inštruktori mohli znova pracovať s mládežou. Podľa mňa XI. zjazd musí priniesť nejaké zmeny, ktoré pomôžu oživiť činnosť nášho Spolku a najmä jeho miestnych skupín. Krajanský život v našej obci slabne snáď aj preto, že ľudia sa dnes so sebou menej stretávajú, zriedkavo tiež prichádzajú do klubovne, ktorá je predsa pre nich. Tam by sme malí prediskutovať všetky dôležité otázky týkajúce sa našej ďalšej činnosti, spolu by sme sa mali zamýšľať nad problémami vo vyučovaní slovenčiny a hľadať možnosti, ako zvýšiť záujem detí o výučbu materčiny. Myslím si, že vela dobrého pre mladých čitateľov robí aj Život, ktorý mnoho detí zapája do svojich sútaží. Kontakt s písaným, ako aj hovoreným slovenským slovom je totiž pre udržanie národného povedomia mladých ľudí veľmi dôležitý.

Chceme tiež, aby sa zlepšila spolupráca miestnych skupín s obvodným výborom a ÚV Spolku, vedľ mnohých miestnych skupin, najmä tie menšie, sa cítia osamotené. Tešíme by sme sa, keby naše folklórne súbory častejšie vystupovali na Slovensku a zo Slovenska u nás. Spolok by tiež mal organizovať viacej zájazdov na Slovensko, aby krajania mali dobrý pocit, že sa pre nich niečo robí.

Nakoniec slovo o krajanských klubovniach. Mali by to byť dobre vybavené kultúrne stánky, aby pritáhvali krajanov, najmä mládež. Treba do nich investovať. Myslím si tiež, že by už bolo načas začať plánovanú výstavbu Domu slovenskej kultúry na Orave, podobného tomu, ktorý sa stavia v Kacvíne na Spiši.

**MÁRIA
KAČMARČÍKOVÁ**
z Tribša

- Naša miestna skupina nie je veľmi početná, možno aj svojou aktivitou príliš nevyniká. Lenže dnes ľudia sú veľmi ľahostajní, zriedka ich niečo dokáže zaujať. Veď aj keď miestni žiaci nacvičia divadielko či nejaký kultúrny program, len málo ľudí si to príde obzriet. Je smutné, že niektorí rodičia nie sú zvedaví na svoje deti. V miestnej skupine nám chýbajú mladí ľudia, ktorí by sa chceli spoločensky angažovať. Máme sice veľmi agilného a obetavého predsedu, ktorý veľa robí, aj keď mu už zdravie neslúži, ale ľahko nájsť ďalších, čo by mali čas a chut' sa zapojiť do spolkovej činnosti. Musím dodať, že v obci je vôbec málo mladých. Väčšina vycestovala za prácou do Ameriky alebo inde. To, že MS nemá nástupcov je spôsobené aj tým, že sa v Tribši dlhší čas nevyučoval slovenský jazyk. Bol ob-

nenový až v roku 1996, preto ho terajšia mládež väčšinou neovládá. V súčasnosti sa tento predmet učí, žiaľ, len málo žiakov. V budúcom roku, keď starší odídu do gymnázia, bude treba nutne získať nových. Ak sa tak nestane, slovenčina z našej školy opäť zmizne. Je preto na rodičoch, aby zapísali deti na slovenský jazyk a vysvetlili im, prečo sa ho majú učiť.

Keby som sa mala vyjadriť k činnosti ÚV, musím povedať, že robí veľa užitočných a po-

trebných vecí. Každý rok sa koná niekoľko podujatí, ako napr. Fašiangy či Dni slovenskej kultúry, z ktorých majú krajania veľkú radosť. Som veľmi rada, že sa uskutočňujú výlety na Slovensko pre žiakov, ktorí sa učia slovenčinu. Podľa mňa by sa mali konať pravidelne aspoň raz, či dvakrát do roka. A to nie len pre deti, ale aj pre starších, zaslúžilých krajanov, aby boli aspoň nejaké odmenené za svoju obetavosť a vedeli, že Spolok na nich myslí.

Pokiaľ ide o našu činnosť, napadlo ma, že by bolo dobre usporadúvať nielen kultúrne, ale aj nejaké športové podujatia pre krajanov, napr. volejbalovú alebo futbalovú súťaž, ktorej by sa mohli zúčastniť aj starší krajania. Ved' deti či mládež majú šport aspoň v škole, kým starší krajania si nemajú kde zašportovať. Myslím, že by ich to zaujalo.

Zaznamenali: PETER KOLLÁRIK
JÁN BRYJA

OBLÁTKOVÉ STRETNUTIA '2000

Fašiangové obdobie je dobrou príležitostou na organizovanie rôznych spoločenských podujatí, na ktorých nie je nútka o dobrú zábavu, ani o kultúrne zážitky. Krajania na Orave a Spiši začínajú nový rok na tradičných oblátkových stretnutiach. O jednom z nich, v Novej Belej, sme už písali. Dnes prinášame správy z oblátkových stretnutí v Jablonke a v Krempachoch.

V JABLONKE

Obvodné oblátkové stretnutie v tejto obci, spojené s novoročným vinšovaním, sa uskutočnilo 16. januára t.r. Zúčastnili sa ho predsedovia a aktivisti väčšiny miestnych skupín na Orave. V mrazivé nedeleňné dopoledne sa oravskí krajania najsústredili na slovenskej sv. omši v miestnom kostole Premenia Pána, odkiaľ sa už ponáhli do slávnostne vyzdobenej klubovne. Pred otvorením stretnutia sa v kuchyni zvárali šikovné jablonské gázdinky Mária Kašpráková a Cecília Zboreková, vďaka ktorým sa už onedlho stoly zaplnili rôznymi dobrotami, obloženými chlebíčkami, chutnými

Predsedníčka OV G. Prilinská otvára stretnutie

záuskami, domácimi koláčmi, nehovoriac o šálkach voňavého čaju a kávy, ba aj pohárikoch niečoho ostrejšieho.

Stretnutie otvorila predsedníčka OV SSP na Orave Genovéva Prilinská, ktorá privítala zhromaždených, medzi nimi aj podpredsedu ÚV a OV SSP Róberta Kulaviaka, predsedu MS v Jablonke Alojza Bugajského, manželku bývalého predsedu ÚV SSP Eugena Mišince Genowefu, redaktora Života a zaželala im veľa zdravia, šťastia a božieho požehnania. Krajania si potom minútou ticha a krátkou modlitbou uctili pamiatku zosnulých krajanov. Slo-

va sa ešte ujal predseda MS v Jablonke A. Bugajský, ktorý o.i. vyjadril radosť z hojnej účasti krajanov, ako aj presvedčenie, že ich tento oblátok bude ešte viacej spájať. Vtom sa pod zručnými prstami mladej krajanky Barbary Wilkovej z Kyčor rozozvučali tóny harmoniky a zazneli slová koledy Narodenie Pána, ktorú prišli zaspievať tamojší krajania, s novým predsedom MS SSP Bronislavom Karkoškom. Potom sa už každý s každým podelil bielejou oblátkou, symbolom pokoja a mieru. Krajania si do nového roka 2000 priali všetko najlepšie. Odzneli tiež viaceré novoročné vinše a priležitosťné prejavky.

Oravskí krajania zamyslení...

... a v očakávaní

Krajania z Kyčor spievajú koledy

V preplnenej klubovni nemohli, pravdaže, chýbať slovenské i oravské koledy. Počuli sme tie najkrajšie z nich: Tichá noc, Nový rok nám nastal, Dobrý pastier sa narodil, Dobrá novina, Dnešný deň sa radujme a ďalšie. Mnohí krajania si pri spievaní pomáhali aj textom z modlitebných knížiek a sólo mal organista Adam Soľava z Hornej Zubrice. Múry klubovne sa až do neskorych hodín ozývali zvučným spevom všetkých prítomných.

V prestávkach medzi spievaním sa našiel čas aj na ochutnávanie dobrôt z bohatu prestretych stoloch i besedu, v ktorej sa rozoberali mnohé krajanské otázky a organizačné záležitosti. Krajania o.i. hodnotili doterajší priebeh volebných schôdzí MS na Orave, zaujímali sa o prípravu výročnej schôdze OV SSP, i o riešenie problémov s vyučovaním slovenčiny na ZŠ č. 2 v Jablonke a iných obciach.

Doznela krajanská beseda, blahoželania i posledné koledy a krajania sa v dobrej nálade a s prísľubom opäťovného stretnutia na budúci rok spokojne rozchádzali do svojich domovov.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

V KREMPACHOCH

Tohtoročné podujatie sa konalo v sobotu 15. januára v miestnom kultúrnom dome. Deň bol, ako sa na január patrí, veľmi mrazivý, čo však Krempašanov vôbec nemohlo odradiť od účasti na krajanskom podujatí, na ktoré sa všetci určite už dlho tešili. Mnohých snáď len trošku znešokilo popoludňajšie prerušenie dodávky elektrickej energie. Naťastie Krempachy sa onedlho opäť rozsvietili a prípravy na slávnosť mohli pokračovať. Priestranná a dobre vykúrená miestnosť kultúrneho domu sa začala zapínať už pred 18. hodinou. Ako prvé sa samozrejme dostavili nedočkavé deti. Čoskoro bola sála plná a stretnutie sa mohlo začať.

Stretnutie otvorila novoročným vinšom Anna Krištofeková. Potom sa prítomným prihovoril predseda MS Ján Petrášek, ktorý v mene výboru MS privítal zhromaždených, medzi nimi i hostí: podpredsedníčku ÚV SSP Žofiu Chalupkovú, miestneho farára Jacka Wieczorka, richtára Jána Kalatu, riaditeľku základnej školy Barbaru Paluchovú, riaditeľa gymnázia Jana Szenderewicza s manželkou,

miestneho kapelníka Jána Kalatu, redaktora Života, učiteľov a ďalších. Potom si prítomní pripomnuli pamiatku zosnulých krajanov a spoločne sa za nich pomodlili. Vo svojom príhovore predsedu MS o.i. povedal: *Chcel by som, aby sme do nového tisícročia vkročili so vzájomnou úctou a úprimnosťou, aby sme aj nadalej udržiavali a vážili si svoje národné povedomie.* Na záver zaželal všetkým šťastný nový rok a príjemnú zábavu.

Potom sa už k slovu dostali žiaci, ktorí pod vedením učiteľiek Márie Brijovej a Žofie Chalupkovej pripravili pekný, skoro hodinový kultúrny program, plný príležitosťných básni, vinšov a pesničiek, ktoré diváci odmenili búrlivým potleskom. Samozrejme, v programe nechýbali ani slovenské koledy a scénka s jaslickami.

Po vystúpení školskej mládeže miestny farár Jacek Wieczorek požehnal oblátky. Nadišla vzrušujúca chvíľa, keď sa nimi všetci navzájom delili a do nového roka si priali všetko najlepšie, hlavne však veľa síl, pokoja a pevného zdravia. Nechýbali samozrejme ani prípitky. Potom sa začala podávať večera, počas ktorej si veľa slob uznania vyslúžili znamenité krajanské kuchárky, ktoré mali v tento deň skutočne plné ruky práce.

Po večeri v sále zavládla milá, veselá náladá. Prišiel čas na debatu, ale aj na spev. Stačilo, aby kapelník J. Kalata zanotil prvé slová nejakej koledy, už ju spievala celá sála. Po koledách prišli na rad aj populárne ľudové pesničky. Zvučný spev z kultúrneho domu bolo určite počuť v celych Krempachoch.

Akáže by to bola fašiangová slávnosť, keby sa na nej netancovalo? Len čo v sále zaznela hudba, takmer všetci Krempašania sa pustili do tanca. Výborne sa zabávali nielen mladí, ale aj starší krajania. Preto ani nečudo, že stretnutie trvalo dlho do noci.

Všetci krajania boli s podujatím veľmi spokojní, a preto sa domov rozchádzali s pevným presvedčením, že sa o rok opäť stretnú. (Foto-reportáz z tohto podujatia sme uverejnili v minulom čísle na 3. str. obálky).

JÁN BRYJA

KRÁTKO Z ORAVY

V marci sa 80 rokov dožíva krajanka Mária Knapčíková z Hornej Zubrice (5.3.) a 60 rokov Alojz Biel z Hornej Zubrice (28.3.) a Mária Gribáčová z Podvylka (31.3.). Našim jubilantom prajeme veľa zdravia, šťastia a pohody v ďalšom živote.

* * *

Stavbári ukončili v hrubom stave výstavbu požiarnej zbrojnice v Harkabuze (na snímke). Ako sme sa dozvedeli, na prízemí zbrojnice bude o.i. garáž a dve miestnosti na požiarnické náradie, kým na poschodí priestraná sála na rôzne spoločenské príležitosti.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

DVE ČASTI JEDNEJ OBCE

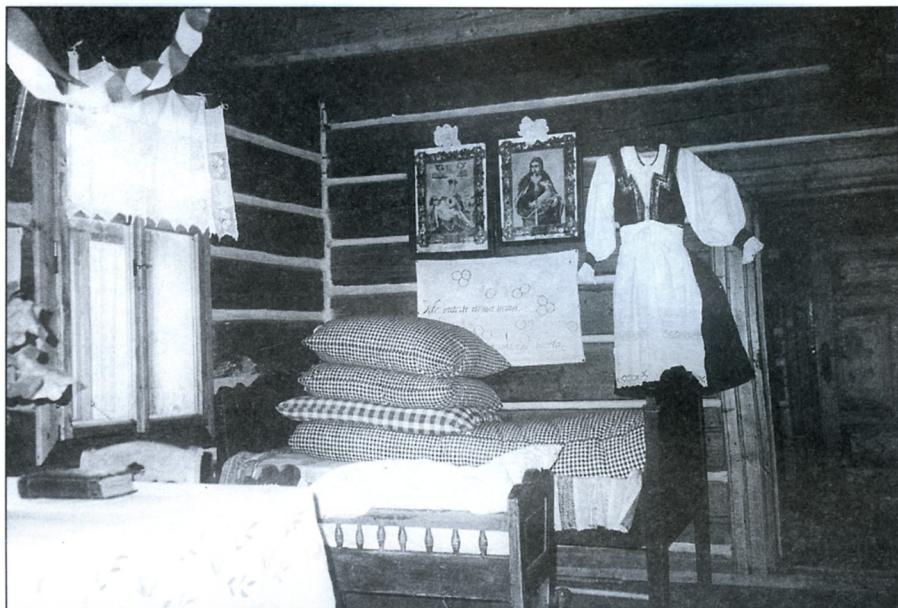
Cierna Hora je svojpráznou spišskou obcou. Hoci administratívne tvorí jeden celok, pozostáva z dvoch osobitných častí, z ktorých každá má svoju školu, kostol, požiarny zbor a navyše patrí aj k inej farnosti. Obec je rozložená na dvoch stranach Litvajovho kopca, avšak hranica medzi jej jednotlivými časťami sa neustále zmenšuje. O niekoľko rokov sa k sebe určite natoliko priblížia, že obec bude tvoriť naozaj jeden celok. V súčasnosti obec obýva asi 1500 obyvateľov, v tom asi 600 ich býva na severnej strane od Tribša, v tzv. Zahore.

Staré s novým

Podobne ako v ostatných spišských dedinách, aj v Čiernej Hore-Zahore, kam sme sa tentoraz vybrali, sa tradícia prelíná s modernosťou. Zahoru tvorí vyše 80 domov, a asi polovica z 20 domov v sídlisku nazývanom Šoltýšstvo, ktoré - nevedno prečo - je rozdenené medzi obe časti Čiernej Hory. Môžeme tu nájsť staré zrubové drevenice, ale aj veľké, moderné murovanice. Najlepším príkladom starej ľudovej architektúry je dom a hospodárské staviská rodiny Korkošovcov, v ktorých je zriadené múzeum ľudovej kultúry Spiša. U-sadlosť Korkošovcov patrí pod správu Tatranského múzea v Zakopanom. V súčasnosti je to háданá najväčšia turistická atrakcia Čiernej Hory. Jej dlhorocňou správkyňou je krajančka Mária Milonová, ktorá veľmi dobre pozná nie len dejiny samotnej usadlosti, ale aj členov rodiny Korkošovcov. Ved' Alžbeta Korkošová, matka známeho slovenského sochára Ludvíka Korkoša, bola jej tetou. Navyše bývali v susedstve, takže Mária často navštievovala rodinu Korkošovcov.

- Zo začiatku si múzeum Korkošovcov prichádzali obzriť plné autobusy návštěvníkov z celého Polska, ba aj zo zahraničia, - vráví Mária Milonová. - Mnohé školy a podniky organizovali sem výlety pre svojich žiakov a

Usadlosť Korkošovcov

Časť expozície v čiernohorskom múzeu

zamestnacov. Dnes už nie je taký veľký záujem, aj keď stále prichádza hodne turistov.

Požiarna zbrojnica

Na druhej strane obyvateľia Čiernej Hory od Tribša môžu byť hrdí aj na novovybudované objekty v obci. K najkrajším patrí nový kostol, ktorého posväcka sa konala pred piatimi rokmi. V súčasnosti prebiehajú už posledné práce na ďalšom objekte - hasičskej zbrojnici. Jej výstavba trvá už dlhé roky. Na výstavbu a ukončenie objektu im často chýbali finančné prostriedky. Avšak miestni obyvateľia sa nevzdávali a veľa práce vykonali svojpomocne. Vďaka tomu už pred niekoľkými rokmi mohli v zbrojnici využívať veľkú spoločenskú sálu, a dnes už naozaj málo chýba k odovzdaniu do prevádzky celej zbrojnici.

Ako nás informoval člen miestneho zboru Andrej Horník, ešte je potrebné prízemné a podkrovné miestnosti obložiť drevenými doštičkami. Požiarnici veria, že to do jesene urobia. V tomto roku bude spomínaný zbor oslavovať 20. výročie svojho založenia, takže ju-

bilejné oslavy by chceli spojiť s odovzdáním do užívania celej zbrojnice. Dúfajme, že sa im to podarí.

Škola

V Čiernej Hore-Zahore aj škola odnedávna vyzerá ako nová, kedže v minulom roku Čiernohorci v nej urobili množstvo potrebných opráv. Okrem iného celý objekt oteplili, opravili oplotenie vokol školy a zriadili v nej aj menšiu telocvičnu. Náklady spojené s opravami financoval gminný úrad v Bukowine Tatrzańskiej, ale väčšinu práce vykonali miestni obyvateľia. Takmer každý z nich odpracoval pri škole jeden deň. Len škoda, že sa v tejto škole už párok nevyučuje slovenský jazyk. Počas vlaňajších opráv bola vymenána aj tabuľa na škole. Starú tabuľu oznamujúcemu, že je to základná škola s poľským a slovenským vyučovacím jazykom, nahradili novou, na ktorej sa už slovenský jazyk nespomína.

- Tabuľu na škole nám chceli vymeniť už v roku 1991, - hovorí krajančka Mária Milonová.

- Bola som práve vtedy vnukovi na zasadanie

Požiarna zbrojnica

rodičovského združenia, kde sa malo o výmene rozhodnúť. Paní riaditeľka povedala, že tabuľa je poškodená a je potrebné zhotať novú. A hneď sa aj opýtala, či je potrebné, aby tam bol spomenutý slovenský jazyk. Zo všetkých rodičov sa, žiaľ, nikto neozval. Tak som sa postavila a otvorené povedala, že v našej škole sa predsa slovenčina ešte vždy učí, preto by sa nápis nemal meniť. Vtedy sa to nedoriešilo a na škole ostala visieť stará tabuľa. Hneď som sa aj išla pozrieť, ako je poškodená. A predstavte si, že bola poškodená práve na slove „slovenským“. Vyzeralo to tak, ako keby niekto tam schválne udrel kladivom alebo niečím iným. Žiaľ, dnes už slovenský jazyk zmizol nie len z našej školy, ale aj z tabule.

U richtára

Keď sa chceme dozvedieť, čo sa v niektornej obci urobilo a čo sa ešte len robí, ideme sa na to opýtať richtára. Veď richtár je vždy najlepšie oboznámený s dianím v obci. S miestnym richtárom Eugenom Gogolom som sa už pákrat stretol. Vždý bol ochotný sa so mnou podeliť novinkami a plánmi do budúcnosti. Ani tentoraz ma nesklamal.

- Väčšinu minuloročných gminných dotácií sme vydali na opravu ciest, - vráví richtár. -

Základná škola v Čiernej Hore-Zahore

Podarilo sa nám vyasfaltovať asi 350-metrovú bočnú cestičku cez obec. Okrem toho sme opravili takmer polodruhakilometrový úsek polnej cesty. Zatiaľ ešte neviem, aké prostriedky budem mať k dispozícii v tomto roku. Samozrejme, miestni obyvatelia sa vždy aktívne zúčastňovali na našich prácach, či už pri výstavbe zbrojnice alebo pri oprave školy. Viem tiež, že keď budeme mať

potrebné dotácie, veľa dokážu urobiť svojpopomocne. V škole nám niekedy chýba voda, preto by sme tento problém chceli už na jar nejakovo vyriešiť. Taktože by sme chceli čím skôr zapojiť obec do kanalizačnej siete.

Dúfajme, že aj v tomto roku Čiernohorci urobia veľa v prospech svojej obce.

Text a foto: JÁN BRYJA

POLSKO-SLOVENSKÁ TATRANSKÁ LIGA '2000

Propagácia zdravého spôsobu života, prehľbovanie poľsko-slovenskej spolupráce a vzájomné športové súperenie sú hlavné ciele, ktoré si vytýčili organizátori druhého ročníka masovo-športovej akcie *Poľsko-slovenská tatranská liga '2000*. Hlavným organizátorom podujatia je Komisia športu a turistiky Euroregiónu Tatry a jedným zo spoluorganizátorov Spolok Slovákov v Poľsku.

Súťaží - organizovaných v jazde na horských bicykloch - sa môžu zúčastniť všetci záujemci, rozdelení do jednotlivých kategórií podľa svojho veku a pohlavia. U neplnoletých súťažiacich sa vyžaduje súhlas rodičov.

Kategórie

Ziaci základných škôl a gymnázií: 1. 7-9 rokov (1.-2. tr.) - kategória D1; 2. 10-11 rokov (3.-4. tr.) - kategória D2; 3. 12-13 rokov (5.-6. tr.) - kategória D3; 4. 14-16 rokov (7.-9. tr.) - kategória M.

Trieda OPEN: 5. 17-18 rokov (kategória J); 6. 19-29 rokov (kategória S); 7. 30-39 rokov (kategória MASTERS I.); 8. 40-49 rokov (kategória MASTERS II.). Ďalšie kategórie každých 5 rokov bez hornej hranice veku, t.j. 50-54 rokov (kategória MASTERS III.); 55-59 rokov (kategória MASTERS IV.); atď.

Organizátori kladú najväčší dôraz na zabezpečenie masovej účasti súťažiacich vo všetkých vekových kategóriách.

Preteky sa uskutočnia v horskom teréne, v zátvorkách prevýšenie.

Parametre trás: kategória D1 - dĺžka 1 km (20 - 50 m); D2 - 3km (50-100 m); D3 - 6 km (100-200 m); M a ženy - 9-15 km (200-400 m); OPEN - 16-24 km (vyše 400 m).

Štart: V jednotlivých kategóriach, okrem OPEN, startujú pretekári spoločne, ale sú klasifikovaní jednotlivo, na základe dosiahnutých časov. Ženy kategórie OPEN startujú spolu s kategóriou M.

Hodnotenie pretekov: Na celej trati pretekov organizátor rozstaví rozhodcov-pozorovateľov, ktorí budú dbať, aby sa súťažilo podľa zásad „fair-play“. Vítaz každého preteku získava 1000 bodov, ďalší

podľa vzoru: čas víťaza/čas pretekára - krát 1000. Celkovým víťazom podujatia sa stane pretekár s najvyšším počtom bodov.

Odmeny: V každej kategórii budú prví šiesti pretekári dekorovaní na stupňoch víťazov, prví tria dostanú diplomy a vecné odmeny. V kategóriách D1, D2 obdržia diplomy všetci štartujúci, ktorí ukončili preteky. Prví tria v záverečnej klasifikácii (v každej kategórii), získavajú poháre a prví šiesti aj diplomy.

Navrhované termíny pretekov:

1. 30. apríla - slávnostné otvorenie - JABLONKA; 2. 28. mája (Bukowina Tatrzanska); 3. 11. júna (Podvilk-Oravka); 4. 9. júla (Kežmarok); 5. 6. augusta (Námestovo); 6. 17. septembra (Durštín); 7. 1. októbra - finále - RABKA.

Preteky sa budú konať vždy v nedelu.

Prihlásky: Súťažiaci sú povinní zaslať svoje podpísané prihlášky (treba v nich uviesť: meno a priezvisko, dátum narodenia, adresu s telefónom, mená ďalších pretekárov z rodiny, školu, klub, obec, región, pohlavie) aspoň dva týždne pred termínom pretekov. Prihlášky na prvé preteky, ako aj na celú súťaž *Euroliga Tatry 2000* zasielajte do 16. marca 2000, na druhé preteky - do 14. mája 2000 a na tretie preteky - do 29. mája 2000.

Povinnosti pretekára: Každý pretekár má mať horský bicykel, ochrannú prilbu, musí zaplatiť štartovné a podriadiť sa všetkým požiadavkám organizátorov.

Povinnosti organizátora: Organizátori zabezpečujú zdravotnú službu, štartové čísla (za peňažnú zálohu alebo na základe dokladu totožnosti pretekára), občerstvujúce nápoje, vhodný výber, označenie a zabezpečenie trasy, požičiavanie alebo predaj ochranných príslieb.

Štartovné: v kategórii D1 za 1 pretek - 1 zl. (za Euroligu - 5 zl.); v kat. D2, D3 - 2 zl. (10 zl.); v kat. M a ženy - 3 zl. (15 zl.); J - 4 zl. (20 zl.); v kat. S a MASTERS - 5 zl. (25 zl.).

Ďalšie informácie poskytnú na adrese:

Jacek JAWORSKI

34-722 PODWILK 453

tel. (fax): (018) 28 - 579 - 21

KRAJČÍRKA ZO ZUBRICE

V našom putovaní za najstaršími Oravcami sme sa tentoraz zastavili v Dolnej Zubrici, kde žije 90-ročná Johana PAVLÁKOVÁ, rod. Mastelová. Babička si na svoj život zaspomínala v spoločnosti svojho syna Albína a jeho manželky Anny.

Detstvo a mladost'

Johana Pavláková sa narodila 5. januára 1910 v Dolnej Zubrici. Jej rodičia Andrej a Karolína Mastelovci gazdovali na skoro 20-hektárovom gazdovstve, takže pracovali mušeli všetky deti. V rodine Pavlákovcov ich bolo veru neúrekom. Johana mala totiž jedenástich súrodencov, v tom desať bratov: Vendelína, Andreja, Emila, Karola, Eugena (zomrel mesačný), Antona, Jozefa, Jána (zomrel vo veku 8-rokov), Alojza (zomrel 5-ročný), Eugena a sestru Emíliu.

- Hoci sme biedu netrpeli, - spomína, - rodičia sa veru museli poriadne obrácať, aby každý deň nakŕmili toľko hladných krkov. Otec sa stal najmä o gazdovstvo a matka o domácnosť. Pritom priadla aj plátno a súkno, z ktorého nám šila oblečenie. Keď sa začala I. svetová vojna, otec musel narukovať, takže mama zostala s tromi deťmi sama. Počas bojov na východnom fronte sa otec dostal do ruského zajatia a domov sa vrátil po skončení vojny. Keď prišiel domov, vôbec sme ho nepoznali. Báli sme sa a utekali k mame. Dlh trvalo, kým sme si na neho opäť zvykli. Ja som medzičím začala chodiť do ľudovej školy, ktorá bola v tom čase v starom pivovare. V škole sme sa najskôr učili po maďarsky, potom po slovensky a nakoniec po poľsky. Zučiteľov si pamätám Jána Maceka a Ferdinanda

Johana s bratom Vendelínom v r. 1928

Kovalíka. V škole všetky deti dostali šlabikár, z ktorého sme sa učili čítať, písat a rátať. Mali sme aj náboženstvo a zemepis sme sa učili podľa mapy, ktorá visela v triede. Keďže zošity sme vtedy nemali, písali sme griflíkom na čiernu tabuľku.

V tom čase chodili deti do školy od jesene do jari a cez leto museli pomáhať na domácom hospodárstve. Johana pásla husi a kravy, prala a pomáhala mame vo všetkých kuchynských prácach.

Krajčírka

- Vtedy, - pokračuje, - som akosi sama od seba získala dobrý vzťah k šitiu. Začala som, podobne ako moje kamarátky, šitím šiat pre bábiky. Neskôr som si ušila svoju prvú blúzku, na ktorú som použila obliečku na perinu, ktorú mi mama dovolila rozpárať. Štieť sa mi tak zapáčilo, že som sa čoskoro naučila šiť aj košeľe, haleny, či nohavice, ba šila som aj presudov. Otec mi kúpil aj šijací stroj Singer.

Mašinu kúpili od obchodníka na splátky a neskôr si ju Johana splácala už sama. Starú „singerku“ má až dodnes.

- Mama, - dopĺňa jej syn Albín, - dokáže dodnes, a to bez okuliarov, navliecť nitku do ihly a krajčírka bola veru prvotriedna. Môžu to potvrdiť mnohí, ktorí niečo ušila.

Johanine krajčírske „remeslo“ bolo v domácnosti Mastelovcov veľmi vítané. Nemali problémy s kupovaním oblečenia pre seba a navyše prinieslo im nejaké groše.

Manželstvo a rodina

Počas zimných večerov, podobne ako ostatné dievčatá, chodievala Johana na páračky, kde sa spoznala aj so svojím budúcim manželom Vendelínom Pavlákom.

- Na páračky, - spomína, - často prichádzali mládenci s muzikou, pri ktorej sme si vždy zatacovali. Ak sa dobre pamäťam, hrali v nej Martin Lukáš na husliach, Eugen Paluch na base a František Hondas na bubne. Býval s nimi aj Vendelín, s ktorým sme sa sice poznali už dôvno predtým, ale tam sme si akosi padli do oka. Svadbu sme mali v novembri 1942. Od rodičov som do vena dostala kus poľa, 2 kravy a výbavu. Po svadbe sme bývali u manželovej matky, ktorá bola vdovou. O rok neskôr sa nám narodila dcérka Emilka. Keď mala necelý rok, manžel musel narukovať do slovenskej armády. Naštastie ho, ako živiteľa rodiny, už po niekoľkých týždňoch prepustili zo služby a mohol sa vrátiť domov.

Koncom roka 1944 sa front priblížil aj na Oravu. Mnohých Lipničanov, ale aj časť Zubričanov evakuovali do Podvlnka. Johana aj s malou Emilkou však zostala doma, pretože musela šiť nohavice pre ruských vojakov. Až dva roky po skončení vojny začali zo Slovens-

Johana Pavláková dnes

ska prichádzať na Oravu prví slovenskí učitelia, ktorí sa ubývali u miestnych ľudí.

- U nás bývala, - hovorí Johana, - učiteľka Gréta Antalová, rodená Máčiková, ktorá pochádzala z Nitry, kde žije dodnes.

Poznamenajme, že u Pavlákovcov sa neskôr ubýval aj učiteľ Anton Papánek, ktorý sa na Orave neskôr oženil a učil v Podvlnku, kde založil aj ochotnícke divadielko, ktoré pôsobí dodnes. Uplynulo päť rokov, keď na Pavlákovcov spadlo nešťastie.

- Bolo to na jar, - spomína Johana, - a nás potôčik sa po niekoľkodňových daždoch zmenil na dravú riečku. V ten osudný deň som sa s manželom vybrala na jarmok do Jablonky a dcérku Emilku sme nechali doma pod dozorom bratovho manžela. Neustriehol ju však. Malá sa totiž vybehla hrať vonku, spadla do vody a utopila sa. Mala len päť ročiek. Viete si predstaviť, čo som prezívala po návrate domov...

Tažko bolo manželom po strate svojej jedinej dcérky. Žialili, umárali sa, ale nič sa nedalo robiť. Ich druhé dieťa, syn Albín, prišiel na svet až štyri roky po tejto tragédii. Manžel Johany Vendelín zomrel v roku 1972.

Staroba v kruhu najbližších

Život babičky Pavlákovej dnes spríjemňujú 3 vnučky a 1 vnuk. Jedna jej vnučka, Božena Zubrická býva v Jablonke, druhá, Lucia Pavlicová, sa vydala za tribšského rodáka a v súčasnosti býva s manželom v Chicagu, napokon tretia, Aneta, študovala dva roky germanistiku v Ingolstadte v Nemecku, kým 17-ročný vnuk Gregor je študentom 3. ročníka na elektrotechnickom učilišti v Novom Targu. Poznamenajme, že babička Pavláková bola dlhé roky členkou nášho Spolku. Napriek svojmu vysokému veku rada číta, dokonca bez okuliarov, zaujíma sa o okolitý svet a rada spomína na dávne časy. Do ďalších rokov jej želáme pevné zdravie a ešte mnoho krásnych slnečných dní.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Neúprosný čas rýchlo beží a z roka na rok našu krajanskú komunitu navždy opúšťajú jej zaslúžilí činitelia. Dnes už žije neveľa krajanov, čo stáli pri zrode našej organizácie. Jedným z nich je krajan Silvester KURNÁT z Novej Belej, ktorý sa v januári t.r. dožil 90 rokov.

Detstvo

Narodil sa 10. januára 1910 v Novej Belej. Pochádzal z mnohodetnej roľníckej rodiny Valentu a Anny Kurnátovcov. Mal päť sestier: Ludmilu, Katarínu, Helenu, Angelu, Paulínu a brata Gabriela. Keď mal Silvester sotva štyri roky, ťažko mu ochorela matka, a onedlho, počas operácie, zomrela. Jeho najmladšia sestra Katarína bola vtedy len dvojročná. Tri staršie sestry - Ludmila, Angela a Helena ešte pred vojnou vysteovali za chlebom do Ameriky. Prvá svetová vojna zasiahla aj do rodiny Kurnátovcov. Brat Gabriel musel ako 18-ročný narukovať do armády a zahynul na fronte.

Boli to veľmi ťažké časy pre celú rodinu. Ako šestročný začal Silvester chodiť do ľudovej školy. Po piatich rokoch však musel školu zanechať a začal pomáhať na hospodárstve.

- Viete, ja patrím ku generácii, ktorá sa učila v troch jazykoch: najprv po maďarsky, potom po slovensky a nakoniec, keď Spiš roku 1920 pripadol Poľsku, aj po poľsky, - spomína Silvester. - Doma však bolo veľa práce, preto ma otec ako 11-ročného vypísal zo školy. Už vtedy som chodieval samostatne orati.

Dodajme, že Silvestrov otec Valent bol nie len roľníkom, ale aj znamenitým krajčírom, ktorý šil nohavice (portky), suknice (sukmany), ale aj krpce, papuče a iné veci nielen pre Bešanov, ale aj pre ľudí z okolitých dedín. Od neho sa potom krajčírskemu remeslu priučil aj Silvester.

Manželstvo

Žiaľ, s pribúdajúcimi rokmi začal Valent čoraz častejšie chorľavieť, takže už nevládal robiť. Celé hospodárstvo ostalo na Silvestrovej hlove. V domácnosti, ale aj na gazdovstve bola potrebná pomoc a šikovná ženská ruka. Preto sa Silvester v roku 1929, ako 19-ročný, oženil. Za manželku si vzal vrstvovníčku Máriu Skupinovú z Novej Belej. Mária, narodená 6. júna 1910, pochádzala, podobne ako Silvester, z mnohodetnej krajanskej roľníckej rodiny, ale na rozdiel od neho mala piatich bratov a jednu sestru. Mladomanželia, aj keď časy boli ťažké a roboty na hospodárstve veľa, s optimizmom pozerali do budúcnosti.

- S Máriou som sa poznal od malička, - vráví Silvester. - Voľakedy sa ľudia častejšie navštievovali, najmä v zime sa po večeroch scházali na priadkach. Aj u nás sa priadol lan, keď otec bol krajčírom. Navyše Mária sa kamarátila s mojou sestrou Katarínom, preto k nám často chodievala.

Postupne sa manželom Kurnátovcom narodili tri deti. Najprv v roku 1930 syn František, o dva roky neskôr dcéra Emília a v roku 1947 opäť syn, ktorému po otcovi dali meno Silvester.

Svoje deti vychovali v slovenskom duchu. Posielali ich do slovenskej školy, a najmladšího syna, ktorý dnes žije v Poprade na Slovensku, aj do slovenského lýcea v Jablonke. Všetky sa už dávno osamostatnili a založili si vlastné rodiny. Emília sa vydala za Jakuba Briju z Novej Belej, a neskôr s rodinou vysteovala do Ameriky. Najstarší František si vzal za ženu krajanu Máriu Brijovú, s ktorou ostal gázdovať na rodičovskom hospodárstve.

Silvester a Mária Kurnátovci prezívali spolu dlhý a ťažký život, aj keď im neraz bolo ťažko. Smrť Márie v minulom roku, po sedemdesiatich rokoch spoločného života, bola pre Silvestra veľmi bolestná. V tom istom roku rodinu

Silvester Kurnát

vyšiel von, pred obchodom už stáli banditi. Jeden z nich ma zastavil a povedal, aby som utekal domov a ani sa neobzrel. Samozrejme, nebolo mi to treba dvakrát opakovat. Lenže niekto videl, že ma jeden z banditov oslovil a poslal za mnou bezpečnosť. Prišli k nám v noci a chceli ma biť, že som s bandou v spolku. Nikako som ich nemohol presvedčiť, že k žiadnej bande nepatrím. Neskôr, keď banda odvliekla a zavraždila ťažroch našich krajanov, sa situácia trošku upokojila.

Silvester Kurnát často na tie časy spomína. Ako vráví, dnes si mladí ľudia už ani nevedia predstaviť, čo ich rodičia a starí rodičia museli prežiť. Taktiež často spomína na začiatky našej krajanskej organizácie. Spolu s manželkou patrili medzi prvých členov miestnej skupiny v Novej Belej a do spolkovej činnosti sa celý život aktívne zapájali. Netreba hádam ani podotýkať, že po celý čas boli horlivými čitateľmi a propagátormi nášho krajanského časopisu.

- Po vzniku miestnych skupín nášho Spolku sa začala krajanská činnosť veľmi rýchlo rozvíjať, - vráví Silvester. - Prvým predsedom našej MS bol Alojz Kalata, po ňom túto funkciu zastával Jozef Majerčák. V tomto období sa rozvíjalo slovenské školstvo a mali sme aj veľmi bohatú kultúrnu činnosť.

Podobne ako rodičia, v činnosti Spolku sa angažovali aj deti. Syn František bol dlhoročným členom ústredného výboru, a v rokoch 1973 až 1988 zastával funkciu Obvodného predsedu Spolku na Spiši.

Popri práci na gazdovstve si Silvester Kurnát našiel čas aj na ďalšiu spoločenskú činnosť. Ešte ako mládenec vstúpil do miestneho dobrovoľného hasičského zboru a niekoľko rokov bol jeho členom. Pôsobil tiež mnoho rokov v miestnom cirkevnom výbere, kde patril k horlivým zástancom slovenských bohoslužieb v miestnom kostole. Istý čas bol aj členom výboru novoborského urbáru.

Dnes sa Silvester Kurnát dožil už 11 vnukov a 6 pravnukov. Želáme mu, aby prežil ešte mnoho krásnych, pokojných dní v kruhu svojich najbližších.

Text a foto: JÁN BRYJA

Z VOLEBNÝCH SCHÔDZÍ NA ORAVE

Na Orave už dlhší čas prebieha volebná kampaň pred XI. zjazdom Spolku Slovákov v Poľsku. Krajania volia nové výbory miestnych skupín i svojich delegátov na zjazd, hodnotia doterajšiu činnosť, riešia problémy, zamýšľajú sa nad budúcnosťou nášho Spolku a formujú návrhy, s ktorými chcú vystúpiť na najvyššom fóre naše organizácie. V minulom čísle sme priniesli prvé správy z týchto schôdzí a dnes predstavujeme ďalšie.

PEKELNÍK

Vyvrcholením predzjazdovej kampane v Pekelníku bola volebná schôdza, ktorá sa uskutočnila 3. októbra 1999 za účasti predsedníčky OV SSP na Orave Genovévy Prilinskej. Schôdzu otvoril predseda ustupujúceho výboru MS Ján Švientek, ktorý po privítaní prítomných predložil správu o činnosti MS v medzizjazdovom období. Po zhodnotení správy a udeľení absolutória výboru MS pristúpili krajania k volbe nového výboru MS, revíznej komisie, dopisovateľa Života, delegátov na obvodnú schôdzu SSP na Orave a zjazd nášho Spolku. Predsedom MS sa opäťovne stal Ján Švientek.

Po voľbách sa konala diskusia, počas ktorej krajania besedovali o. i. o činnosti MS na nastávajúce obdobie. Najviac miesta venovali problematike aktívnejšieho zapájania mládeže do kultúrnej činnosti miestnej skupiny. Predsedníčka OV SSP G. Prilinská o. i. navrhla vytvoriť divadelný krúžok, s ktorým by pekelnícka mládež mohla vystúpiť aj na niektorých našich podujatiach, napr. na dňoch slovenskej kultúry na Orave. Krajania sa stažovali na viaceré problémy, v tom i na nedostatok slovenských kníh a časopisov v klubovni, jej nedostatočné vybavenie a pod., čo by chceli predniesť aj na XI. zjazde Spolku.

PODSRNIE

Členovia miestnej skupiny SSP sa na svojej schôdzi zišli 21. novembra 1999 v krajskej klubovni v Podsrní. Otvoril ju ustupujúci predseda MS Ján Zonzel, ktorý predstavil zhromaždeným krátku správu o činnosti výboru v uplynulom období. Po jej schválení nadišiel hlavný bod zhromaždenia - voľba nových orgánov miestnej skupiny, delegátov na obvodnú schôdzu SSP na Orave a na XI. zjazd Spolku. Krajania vyslovili dôveru doterajšiemu výboru s predsedom MS Jánom Zonzelom a v takomto zložení ho zvolili aj na nové, štvorčné obdobie.

Po ukončení volieb sa rozprúdila diskusia. Krajania navrhovali obnoviť činnosť hudobnej kapely, ktorá bola kedy si veľmi aktívna a poznali ju skoro na celej Orave. Zamýšľali sa tiež nad obnovením vyučovania slovenského jazyka v ZŠ, zlepšením práce klubovne a nad inými otázkami, s ktorými chcú vystúpiť už počas rokovania OV SSP na Orave a na XI. zjazde Spolku.

VEĽKÁ LIPNICA-MUROVANICA

28. novembra 1999, teda až v druhom termíne, sa konala volebná schôdza MS vo Veľkej Lipnici-Murovanici. Jej účastníci zvolili nový výbor v podstate v doterajšom zložení, ktorého predsedom sa opäťovne stal Jozef Karnafl, ako aj ďalšie orgány MS a delegátov na obvodnú schôdzku a na XI. zjazd Spolku. Zhromaždení zároveň prijali rozhodnutie, že klubovňu, v ktorej sa scházda výbor a konajú sa schôdze MS ponechajú ďalej u predsedu.

Pomerne živá diskusia sa dotýkala medziiným potreby zaktívnenia činnosti lipnických krajanov, aby mohli nadviazať na živé slovenské dianie v tejto obci v predchádzajúcich rokoch. K najdôležitejším úlohám MS patrí podľa mienky diskutujúcich získavanie mládeže pre krajanskú činnosť a obnovenie vyučovania slovenčiny v základnej škole.

ORAVKA

Volebná schôdza tunajšej miestnej skupiny SSP sa konala 5. decembra 1999 v klubovni, ktorá sa nachádza v dome predsedu MS Vladislava Otrembiaka. Okrem krajanov sa zasadania zúčastnila aj predsedníčka OV SSP na Orave Genovéva Prilinská.

Po privítaní prítomných predsedu MS V. Otrembiak prednesol správu o činnosti MS za uplynulé volebné obdobie. Sústredil sa v nej aj na otázky spojené so získavaním preplatiteľov za Život. Problém je v tom, že základná časť dnešnej MS pôsobí na sídlisku Studžonky, kým v centre obce nemá MS svoje zastúpenie, a teda ani predplatiteľov Života. V budúcnosti by to bolo treba nutne zmeniť. Preto nemalo času venovať krajania práve otázkam zaktívnenia miestnej skupiny, ktorá predsa v minulosti patrila k najlepším na Orave a súčasne poukazovali na potrebu obnova výučby slovenského jazyka v miestnej ZŠ. Počas volieb sa zhromaždení rozhodli ponechať doterajší výbor na ďalšie štvorročné obdobie.

MALÁ LIPNICA

Až v druhom termíne (5. decembra 1999) sa uskutočnila volebná schôdza MS SSP v Malej Lipnici. Totiž pre nedostatočnú informovanosť členov a tým aj nízku frekvenciu sa schôdza v prvom termíne nemohla uskutočniť.

Zhromaždení zvolili nový výbor - dalo by sa povedať - v staronovom zložení a na jeho čele zostala ďalej doterajšia predsedníčka Viktoria Smrečáková, dlhorčná a skúsená činitelka našej Spoločnosti. Okrem toho prítomní zvolili revíznu komisiu, delegátov na obvodnú schôdzku SSP i XI. zjazd Spolku a dopisovateľov Života.

V diskusii sa o. i. veľa hovorilo o vyučovaní slovenčiny v ZŠ č. 1. Členovia nového výboru sa zaviazali, že budú zvlášť dbať o zabezpečenie dostatočného počtu detí. Škoda, hovoril mnohí, že v ďalších dvoch základných školách sa slovenčina nevyučuje. Predsedníčka MS sa podujala získať deti na nácvik v spevácko-tanečnom súbore a divadelnom krúžku. Počas schôdze sa veľa hovorilo aj o potrebe upevňovania slovenského povedomia krajanov a najmä venovania väčšej pozornosti národnej výchove mládeže. Hoci miestna organizácia má asi 50 členov, ktorí si predplácajú aj Život, najväčšia farscha krajanskej práce ostáva na pleciach len niekoľkých členov výboru. Podľa novozvolenej predsedníčky by sa krajanský aktív v MS mal značne rozšíriť. Iba takto bude môcť miestna skupina pôsobiť účinne a efektívne.

DOLNÁ ZUBRICA

Ani v Dolnej Zubrici sa nepodarilo zorganizať volebnú schôdzku v prvom, plánovanom termíne. Dôvodom bola nízka frekvencia krajanov. Zhromaždenie sa nakoniec konalo 19. decembra 1999 v hasičskej zbrojnici, kde je aj klubovňa SSP. Schôdzku, na ktorej sa zúčastnila aj predsedníčka OV SSP na Orave Genovéva Prilinská, otvoril podpredseda OV SSP na Orave Róbert Kulaviak, ktorý prednesol aj správu o činnosti MS za uplynulé obdobie. V úvode spomenul prácu a výsledky nežijúceho predsedu MS Vendelína Vengrína, ktorého pamiatku si krajania uctili minútou ticha. Po správe prítomní pristúpili k voľbám výboru, revíznej komisie, delegátov na obvodnú schôdzku SSP a na XI. zjazd Spolku. Za nového predsedu MS SSP bol zvolený Róbert Kulaviak.

V diskusii sa o. i. hovorilo o obnovení vyučovania slovenského jazyka v ZŠ, o potrebe výstavby Domu slovenskej kultúry v Jablonke, na ktorý krajania už netreplivo čakajú, a o ďalších otázkach. (pk)

Z DEJÍN FRIDMANA (4)

POKRAČOVANIE Z Č. 2/2000

Ako vieme z dejín, po páde Slovenského národného povstania slovenská armáda prestala prakticky existovať. Útvary na talianskom fronte boli odzbrojené a vojaci boli využívaní skôr ako pracovná síla pri stavaní opevnení, kopaní zákopov a pod. Naproti tomu jednotky bojujúce v SNP boli odzbrojené a vyvezené do zajateckých táborov v Nemecku. Ojedinelým oddielom sa však podarilo prebiť sa k partizánom do hôr, kde ďalej pokračovali v odboji.

V povstani bojovali aj piati Fridmančania: Jozef Pavlík, ktorý zahynul v Banskej Bystrici, Jozef Tomaškovič a Alojz Pisarčík, ktorí sa dostali do zajatia a do konca vojny sedeli v lágroch. Naproti tomu Štefan Čajka a Vendelín Brinčka sa prebojovali k sovietskym partizánom a bojovali do konca vojny.

Úmerne s približovaním sa frontu, vzmáhala sa aktívita partizánov na Slovensku, ale aj v Poľsku. Preto nemecká pohraničná stráž už nemohla tak prísne strážiť hranicu na Dunajci a Bialke. Túto situáciu využili poľskí partizáni, ktorí prešli cez Dunajec a odzbrojili vo Fridmane policajnú stanicu a strážnicu nemeckej pohraničnej stráže, samozrejme okrem tých príslušníkov, ktorí plnili nočnú službu. Naštastie nikto nezahynul, ale partizáni ukoristili značné množstvo zbraní a streľiva. Situáciu s nestráženou hranicou a všeobecný chaos však využili aj niekoľkí obyvatelia susednej obce

Fridmanský kostol. Foto: J. Pivočovský

V strede obce. Foto: J. Bryja

Maniowy, ktorí pod zámienkou partizánskej akcie vtrhli na naše územie a zobrali všetky kravy (vyše 40 kusov) z falšinského dvora, pastúče sa na Nižnej rovni nedaleko Dunajca. Prehnali ich cez rieku a podelili si ich medzi seba. Bol to obyčajný zlodejský čin, s ktorým skutoční partizáni nemali nič spoločné. Podobné prípady krádeží sa stávali častejšie.

Vzhľadom na to, ale aj na zvýšenú aktivitu partizánov na Slovensku a v poľských Gorcoch poslalo nemecké velenie do Fridmana osobitný, asi 45-členný oddiel nemeckých vojakov, ktorí sa ubytovali v tamojšom kaštieli. Boli to mladí vojaci, znamenite vyzbrojení puškami a samopalmi, ktorí boli zvlášť zaškolení do boja s partizánmi. Počas pobytu vo Fridmane sa chovali veľmi slušne. Čoskoro nadviazali styk s fridmanskou mládežou, s ktorou počas nedelňajších popoludní hrávali futbal. Keď kdesi na začiatku januára 1945 britské lietadlá zosadili pri obciach Huba a Szlembark výsadkárov, oddiel z Fridmana vyrazil za nimi, ale keď došiel na miesto zoskoku, po výsadkároch nebolo ani stopy.

V polovici januára 1945, keď už bol východný front celkom blízko, nemecký oddiel z Fridmana odšiel. Koncom mesiaca už bolo vidieť, ako hlavné sily nemeckých vojsk urýchlene ustupujú na západ, a za nimi napredujú jednotky Červenej armády. Na Spiši sa cívajúce nemecké oddiely presúvali cez Nedecu, Nižné Lapše a Vyšné Lapše, kde sa pokúšali odporovať sovietskemu náporu, ale po krátkom boji boli nútene ustúpiť. V dôsledku prestrelky vyhorela viac ako polovica Vyšných Láp. Druhý smer ústupu nemeckých vojsk prebiehal cez Maniowy, Dębno a Harklowu. Pri Lo-

pusznej sa sice taktiež snažili zastaviť útok Červenej armády, ale aj tu neodlali a čoskoro museli ustúpiť smerom na Nový Targ.

V januári 1945 bola zima veľmi tuhá, takže Dunajec poriadne zamrzol. Preto aj keď ustupujúci Nemci vyhodili do vzduchu mosty pri Nedeckom zámku (v Kapušinci) a pod Hubou v Dębne, sovietske tanky bez väčšej prekážky prešli po lade cez Dunajec a tlačili Nemcov na západ.

Po prechode frontu Fridman a ostatné obce severného Spiša nadáľ patrili k Česko-Slovensku. Opäť začala fungovať policajná stanica a hraničná stráž, ibaže už slovenská. Pre Fridmančanov sa však vojna ešte neskončila. Mnohí chlapci museli so svojimi povozmi prepravovať na frontovú líniu potraviny, streľivo a iný vojenský materiál, tentoraz však pre Červenú armádu. Domov sa vrácali nezriedka až po dvoch týždňoch. Počas jednej z takýchto cest zahynul pri Andrychowе Valent Žolondek z Fridmana, ktorého zrazilo vojenské auto.

Po prechode frontu vypukla vo Fidmane týfusová epidémia (brušný týfus), na ktorú ochorelo veľa ľudí a niekoľko aj zomrelo. V súvislosti s touto nákažlivou chorobou neboli povolaní do čs. armády záložníci z našej obce. Významne sa k tomu príčinil aj lekár Jan Rejas, ktorý bol židovského pôvodu.

Keď sa front od nás vzdialil, situácia sa začala ukludňovať. Hraničná stráž dostala vojenskú posilu, čo zaručovalo aj bezpečnosť obce. Takýto stav trval asi do polovice mája 1945, keď čs. orgány začali opúštať Spiš, ktorý bol onedlho pripojený k Poľsku. Hranicu medzi Poľskom a Česko-Slovenskom obsadili sovietske vojská. V novotarskom okrese nastalo v tom čase akési bezvládie. V Novom Targu sa formovala tzv. ľudová moc, ale v širokom okolí „vládla“ banda Józefa Kuraša z Waksunda, známejho pod krycím menom Ogień. Kurašovi sa na istý čas dokonca podarilo obsadiť jednu z vedúcich funkcií v ok-

resných bezpečnostných orgánoch. Banda ukladala na obyvateľov Spiša veľmi vysoké kontrabúcie, robila prepady a rabovala nielen na Spiši, ale aj na celom Podhalsku. Vzhľadom na celkový chaos sa vlna krádeží na Spiši postupne vzmáhala. Pritom to neboli len lúpeže Kurašovej bandy, ale aj iných bánd. Koncom mája 1945 vyrabovali vo Fridmane Jozefa Brinčku (Amerikána), ktorému ukradli koňa a obligácie, a čoskoro na to aj Jakuba Rusnáčika (Sproska), ktorému vzali kobyľu a šatstvo.

V súvislosti s častými prepadmi sa občania Fridmana obrátili o pomoc na okresné orgány, aby im pomohli zaistiť bezpečnosť obce. A tak im sovietske veliteľstvo v Novom Targu predložilo zopár pušiek, trochu streliva a niekoľko granátov. S týmito zbraňami zorganizovali Fridmančania obecnú stráž, ktorej veliteľom sa stal poddôstojník v zálohe, čatár Filip Prelich. Táto stráž mala službu celú noc. Obec strážilo každým páť hliadok, v ktorých bol vždy jeden vojak (záložník), nosiaci zbraň, a jeden civil plniaci úlohu spojky. Počas hliadkovania mal v škole službu aj štáb obecnej stráže, ktorého členmi boli vojaci v zálohe, spravidla poddôstojníci. Aj štáb bol ozbrojený puškami a granátmi. Vďaka nočnej stráži krádeže na istý čas u nás prestali.

Kedže J. Kuraš (Ogieň) sa po istom čase nechcel podriadiť vyšším bezpečnostným orgánom, opustil novotarskú bezpečnosť a organizoval veľkú „partizánsku“ skupinu do boja proti predstaviteľom ľudovej moci, ale, žiaľ, nielen proti nim. Okrem svojich kolegov zverboval do nej kadejaký element, zlodejov a iných previnilcov, ktorí sa tešili veľmi zlej mienke. S nimi začal lúpiť a rabovať po celom okolí. Často prepadával Spišiakov len preto, že sú slovenskej národnosti. 30. mája 1946 sa silný Kurašov oddiel zjavil vo Fridmane, kde vyra-

boval viacerých krajanov. Jánovi Pavlíkovi banda zobraťa dva kone, kravu, ošípanú, voz a šatstvo, a navyše mu vymerala aj 25 palíc, takže sa niekoľko týždňov nemohol ani pochodiť. Štefanovi Organičákovi ukradla koňa, dve kravy, ošípané a voz, Valentovi Plevovi koňa, 2 kravy, voz a šatstvo a Štefanovi Gancárovi koňa, kravu a šatstvo.

Kurašova rabovačka vo Fridmane bola azda najväčšia na Spiši, preto uvediem mená aj ďalších postihnutých. Karolovi Organičákovi zrabovali dve kravy, Andrejovi Gurčákovi koňa, ošípanú, šatstvo a obuv, Michalovi Bednárovovi jalovicu, Vojtechovi Dvornickému (od Lapsanky) koňa, dve kravy, ošípané, voz, šatstvo a obuv, Jozefovi Kutarňovi (od Panenky) vzali väčšie množstvo šatstva a obuvi, Jakubovi Bednárovovi koňa, kravy a voz, Jánovi Prelichovi (od pivníca) koňa, dve kravy a ošípané. Tu treba poznamenať, že spomínanému Jakubovi Bednárovovi išlo vtedy aj o život, keďže ho Kurašova manželka odsúdila na smrť. Naštastie stihol ujsť cez povalu. Tak isto Jánovi Prelichovi sa ledva podarilo zachrániť si život, keďže banda aj jeho odsúdila na smrť. Musel opustiť obec a vystúpovať sa na Slovensko.

Veľkú tragédiu prežila Mária Plevová (Deverka), ktorá predpoludním pochovala syna Jána Plevu, ale už v noci prišla k nej banda zlodejov zo susednej obce Maniowy, vydávajúca sa za partizánov, a zrabovala jej koňa, voz, ošípané a dve kravy. V takejto situácii ľudia neprestajne trpeli strachom, lebo nikdy nevedeli, kedy banda príde a začne lúpiť alebo aj strieľať. Došlo k tomu, že chlapci brali so sebou kone a odchádzali na noc do lesov. Podľa rozprávania niektorých poškodených, rabovačky vo Fridmane neboli náhodné. Prispeli k nim asi aj miestni udavači. Totiž príslušníci bandy ukázali párkrt listy, v ktorých boli uvedené nielen mená

ľudí, ktorých majú okradnúť, ale aj to, čo im majú zobrať. Na niektorých listoch boli vraj aj akési pečiatky. V obci nastal všeobecny chaos. Situácia sa natoliko vyhrotila, že ľudia si prestali dôverovať a začali sa navzájom upodozrievat z udávania. Hovorilo sa dokonca, že aj mestný farár bol do toho zapletený.

K takýmto lúpežiam a teroru dochádzalo nielen vo Fridmane, ale aj v iných spišských obciach, ba aj na Orave. Ogieň lúpil aj v Krempechach, Tribši, či Čiernej Hore, no zvlášť ľažko pocítili jeho prepad obyvatelia Novej Belej, kde jeho banda zavraždila štyroch Slovákov. Na Spiš často prichádzali aj banditi z iných obcí ležiacich po ľavej strane Dunajca a Bialky. Nezriedka sa predstavovali ako príslušníci Kurašovho oddielu, hoci s ním nemali nič spoločné. Kto mal zbraň, a tej v tom čase nechýbal, mohol „partizániť“ a rabovať, čo chcel a koho chcel. Kuraš sa po istom čase síce zorientoval, že mu okrem lúpeží a vrážd, ktoré mal na rováši, pripisujú aj iné zločiny, ktoré on nespáchal. Preto sa rozhadol vec ukratiť a nežiaduce individuá, v tom aj zo svojho oddielu, odstrániť. A tak na jeho rozkaz boli popravení napr. Latankovci z Gronkowa a Goleniowsky z Knurowa. To však vlnu rabovačiek len pritlmo, ale nezastavilo. Dochádzalo k nim aj neskôr.

Od tých udalostí uplynulo už vyše 50 rokov, ale spomienky na ne sú v našich obciach nadálej živé. Spomínam ich preto, aby sa o nich dozvedela aj mladšia generácia. Veď naša mládež by mala vedieť, čo museli prežiť a vytrpieť ich otcovia alebo starí otcovia len za to, že sa v kostole chceli modliť a spievať po slovensky, tak ako ich predchodcovia. Na to sa nesmie zabudnúť!

JÁN BRINČKA
POKRAČOVANIE NASLEDUJE

KRÁTKO Z ORAVY

6. januára prepadli dvaja zlodeji samotne bývajúcu, 75-ročnú občianku Oravky, ktorej ukradli 350 zlôtých, televízor a telefón.

16. januára t.r. sa v hasičskom dome v Jablonke uskutočnil dobročinný koncert, na ktorom vystúpila hudobná skupina De Press. Organizátori koncertu, na ktorom bolo vyše tristo divákov, venovali celkový zisk (4590 zlôtých) jablonskej odbočke Združenia duševne zaostalých osôb.

Hoci Vianoce sa už dávno skončili, pripomeňme si tento čas záberom na živé jasličky (na snímke), ktoré predviedli deti v ZŠ v Harakabuze.

Rozvoj motorizácie na Orave rýchlo napreduje. Len v minulom roku zaregistrovali na Dopravnom oddelení Gminného úradu v

Jablonke 842 nových motorových vozidiel, z toho 87 osobných automobilov.

Oravská firma Chyžbet buduje pri hraniciom priečehode v Chyžnom o.i. benzínovú čerpaciu stanicu, motel a reštauráciu, priesto-

ry na sprchy a hygienu vodičov TIR-ov. Neskor tam pribudne aj letná reštaurácia a bilardová sála.

Oravskí žiaci majú do svojich škôl dost daleko, preto aj v zime na jazdu do školy vy-

JARMOKY V JABLONKE KEDYSI A DNES

Centrom hornej Oravy je veľká obec Jablonka, ktorá púta pozornosť návštěvníkov nielen svojím vzhľadom, ale aj jarmokmi. Jablonské jarmoky sú oddávna široko známe. Od nepamätných čias prichádzali tu nielen ľudia zo širokého okolia, ale aj zo zahraničia, medziiným aj Srbi z ďalekej Juhoslávie.

Môj otec často spomíнал, ako so svojou mamou, teda mojou babičkou chodievali na jarmoky do Jablonky. Babička celú jeseň zbieraťa slepačie vajíčka a uschovávala ich v jačmennom zrne, aby ich neskôr, v predvianočnom období, mohla predať drahšie. Za tak usporené peniaze kupovala svojim defom látky - dievčatám na šaty a chlapcom na spodky či nohavice, najmä ak nemala dostaťok ľanu na výrobu hrubého a tenkého plátna.

S predajom vajíčok a niekedy aj krímených husí prežil môj otec mnohé dobrodružstvá. Keď nám o nich rozprával, vždy mi prichádzala na um humoristická Kukučínova poviedka *Rysavá jalovica*, v ktorej spisovateľ zachytí autentické oravské zvyky pri kupčení s dobytkom.

Najrúnejším dňom v týždni bola a je aj dnes jarmočná streda. Za mojich mladých čias sa jarmoky v Jablonke konali na trhovisku v susedstve nášho Lýcea so slovenským vyučovacím jazykom, kde teraz stojí veľká moderná školská budova, v ktorej študuje mládež nie len zo Spiša a Oravy, ale aj z ďalšieho okolia. Musím poznamenať, že jarmoky v susedstve školy mali pre študentov neraz nepríjemné následky. Totiž veľkú prestávku sme trávili spravidla pri jarmočných stánkoch a v tom hurhaj sme často nepočuli školský zvonček,

Na trhovisku v Jablonke. Foto: P. K.

preto sme sa oneskorovali na vyučovanie. Ved v tých časoch nikto z nás nemal hodinky.

Neskôr sa jablonský jarmok prestáhal za miestny hostinec, kde však bolo málo miesta. Rastúci počet predávajúcich i kupujúcich si vyžadoval oveľa väčší priestor, preto po istom čase došlo k ďalšiemu stahovaniu a dnes sa trhovisko nachádza na rozľahlej ploche pri ceste E-7 smerom k Chyžnému. Dá sa tam kúpiť prakticky všetko, od ovocia, zeleniny a iných potravín po priemyselné výrobky stretávané v obchodoch, kuchynské potreby, šatstvo, obuv, koberce, zariadenia pre domácnosť, hospodárske náradie, nábytok, elektroniku, nehovoriac o poľnohospodárskych poductoch a domáčich zvieratách. Stačí mať len plnú peňaženku...

Jablonský jarmok poskytuje mnohým krajjanom znamenitú príležitosť na stretnutia so svojimi pribuznými a známymi zo Slovenska. Jarmokov sa totiž zúčastňujú stovky náštevníkov nielen zo slovenských prihraničných obcí a mestiečiek, ale aj zo vzdialenejších miest. Svedčia o

tom dlhé rady autobusov a osobných automobilov, ktoré v jarmočné dni parkujú pozdĺž hlavnej cesty a na okolitých parkoviskach.

Dnešné jarmoky sa veľmi odlišujú od niekdajších. Dnes pri predávaní či kupovaní dobytka už nevidíme niektoré dávne zvyky, napr. jednačky s pleskaním rúk a oldomášom. Teraz sa stačí dohodnúť na cene, zaplatiť a „obchodní partneri“ sa rozhádzajú. Voľakedy sa na jarmok chodievalo pešo alebo na vozoch. Dnes už ani dobytok sa na jarmok nefráha na povraze, ale ho pohodlne odvážajú traktormi. Mnohí ľudia chodia nakupovať osobnými automobilmi. Ostatne, každá oravská obec má s Jablonkou dobré autobusové spojenie.

Kto ešte neboli na jarmoku v Jablonke, mal by sa tam zastaviť aspoň na chvíľu. Nikoho sa netreba pýtať, kde je trhovisko, lebo už zďaleka počuť jarmočnú vravu, bučanie dobytka, škripot povozov, trúbenie a vrčanie motorov rôznorodých vozidiel. Stojí to zato...

LÝDIA MŠALOVÁ

užívajú svoj najobľúbenejší dopravný prostriedok - bicykel. Tieto dvojkolesové „tátose“ (na snímke), čakali svojich malých majiteľov pred ZŠ v Chyžnom.

Kaplnky, božie muky či kríže sa obvykle budovali na voľnom priestranstve. Pred obcou Podsklie sme však objavili kríž (na snímke) postavený medzi dvomi mohutnými stromami.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

HISTORICKÉ PAMIATKY NA SLOVENSKU

Kultúrne pamiatky majú od začiatku národnoumovacacieho procesu veľkú výchovnú úlohu. V časoch národného a štátneho útlaku boli živou, mobilizujúcou silou, ktorá pomáhala utvárať a upevňovať vlastenectvo a jeho aktivitu. Pamiatky pripomínajú veľké epochy národnej minulosti a sú konkrétnym dejiskom rôznych historických udalostí, ako aj pôsobenia významných osobností. Sú dominantami vytvárajúcimi neodmysliteľný obraz danej krajiny. Kulisy významných hradných ruín alebo hradov, rozloženie nízinné pevnosti, rozlahlé kaštiele, ale aj nevelké kúrie vždy vyraستali z určitých historických udalostí majúcich aktívny vzťah k okolitej krajine.

Počiatky vývoja a premeny feudálnych sídel možno vidieť už v období Veľkej Moravy, a to nielen na základe písomných prameňov, ale aj rôznych hmotných dôkazov. S rozvojom stavebníctva a architektúry sa všetky tieto stavby

začali postupne meniť a zdokonaľovať, na čo tiež výraznou mierou vplynuli rôzne stredoveké i neskoršie obdobia (napr. romantizmus, klasicizmus, barok).

Ked' ide o kaštiele, patria nepochybne k vzácnym objektom, pretože sú to rozsiahlejšie architektúry vznikajúce v stredovekej kultúre a obklopené atraktívnym prostredím. Hrady a zámky spočiatku slúžili vo väčšine ako obytné a obranné pevnosti, hlavne proti tureckým nájazdom. Neskôr si z nich hradní páni urobili veľkolepé sídla, v ktorých sa v tých časoch vyvíjal celý kultúrny a spoločenský život. Koncom 19. a začiatkom 20. storočia sláva hradov, zámkov a kaštieľov nenávratne dožíva.

V súvislosti so snahami návratu k prírode postupne ožíva záujem o hradné ruiny, ktoré sa stávajú častým cieľom prechádzok alebo výletov či túr. V prvej polovici 20. storočia sa výraznejšie prejavila snaha o zachovanie a

konzervovanie niektorých významnejších slovenských hradov (Beckov, Devín, Trenčín). Teraz, keď sú tieto objekty štátnym majetkom, rastie záujem o ich dôkladnejšie poznanie a história. Viaceré zo zachovaných kaštieľov so vzácnymi zbierkami (Antol, Betliar, Markušovce) sa zmenili na nábytkové múzeá a dnes sú prístupné širokej verejnosti. V niektorých opevnených hradoch našli svoje miesta aj múzeálne zbierky a Bratislavský hrad sa stal dôležitým reprezentantom fortifikačného stavitelstva, ako aj sídlom najvyšších štátnych orgánov.

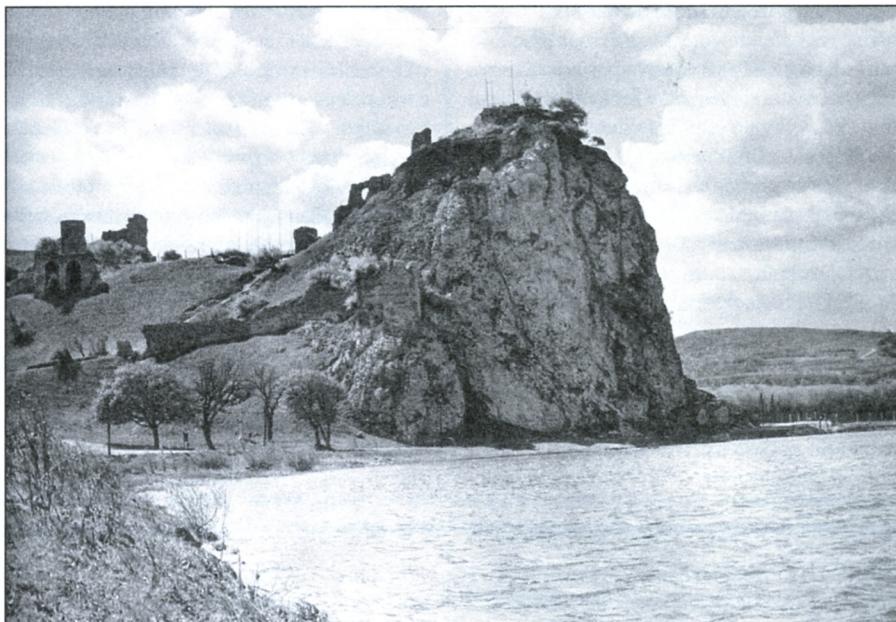
Hrady, zámky, kaštiele a iné bývalé feudálne a šlachtické sídlá tvoria súčasť nášho kultúrneho dedičstva, sú cieľom našich návštev i poznávania minulosti, podávajú svedectvo o živote, práci, kultúre i technickej vyspelosti našich predkov. Preto si myslím, že by bolo dobre pripomenúť si občas o týchto pamiatkach.

HRAD DEVÍN

Na začiatku hodno pripomenúť, že je to hŕadam jedna z najhlavnejších a najvzácnejších národných kultúrnych pamiatok na Slovensku. Devín je jednou z troch lokalít, ktoré spomínajú staré pramene v súvislosti s Velkou Moravou (Nitra ok. roku 828, Devín asi 864 a Bratislava v roku 907). Bralo neskoršieho Devínskeho hradu, vysoké 120 m nad sútokom Dunaja a Moravy, kontrolujúce rozsiahle priestory na juh od Dunaja a zároveň prístup na sever, bolo oddávna klíčovým bodom tzv. Devínskej brány, t.j. geologickej zlomu medzi Alpami a Karpatami, ktorým preteká Dunaj.

Výhodná geografická a strategická poloha lokality na križovatke obchodných ciest - janárovej a podunajskej - bola dôvodom jej kontinentálneho osídlenia už od mladšej doby kamenej. Túto strategickú polohu využili už Kelti a neskôr Rimania, ktorí začlenili Devín do dunajského fortifikačného systému LIMES ROMANUS. V 2.-4. storočí n. l. vybudovali na rozličných miestach budúceho hradu štyri objekty. Je tiež pravdepodobné, že devínsky areál obohnali vysokým valom. V období Veľkej Moravy v 9. storočí sa Devín, ktorý fuldské anály spomínajú pod názvom Dowina, úzko spája s menom kniežaťa Rastislava, ktorý tu dal vybudovať mohutnú pevnosť chránenú nielen prírodou, ale aj umelým opevnením.

Po zániku Veľkej Moravy život na Devíne, na rozdiel od Bratislavského hradu, nezanikol. Nadľahlo ho totiž obývalo slovanské obyvateľstvo, ibaže sa podstatne zmenila jeho funkcia. Na severných svahoch západného brala, nad a pod dnešnou cestou od západnej brány vzniklo rozsiahle slovanské sídlisko. Svedčia o ňom podmurovky obytných chát a cintorín, na ktorom sa pochovávalo od konca 10. až do

Devínsky hrad od severu

začiatku 12. storočia. Našlo sa na ňom 6 hrobov s bohatým inventárom.

Novy význam dostal Devín v 13. storočí. Po vymretí rodu Babenbergovcov (v roku 1246), ktorý vládol v Rakúsku, sa začal zápas o rakúske dedičstvo medzi uhorskými Arpádovcami a českými Přemyslovcami, čoho dôsledkom bolo zvýšenie obrany hraníc Uhorska. Na vrchole brala v polovici 13. storočia vybudovali mohutnú obytnú polygonálnu strážnu vežu v románsko-gotickom štýle, z ktorej sa zachovali základy a niektoré časti iných stavieb obkľúčujúcich túto novú akropolu. Od rímskeho opevnenia ju oddelili dodnes existujúcou priekopou.

Súčasťou novej orientácie Devína bola likvidácia osídlenia v areáli hradu. Nové sídlisko

ako podhradie vznikalo na severe a severovýchode od hradu a usadzovalo sa v ňom aj nemecké obyvateľstvo.

V 15. storočí prešiel Devín podstatnými zmenami. Garayovci (1433-1459) patriaci k najvýznamnejším magnátskym rodinám v Uhorsku dali na vyvýšenie nad Dunajom - medzi starou a novou akropolou - postaviť nový palác, skladajúci sa z dvoch objektov. Palác od starej akropoly oddelili hlbokou priekopou a obohnali múrom, čím vytvorili nové predhradie. Vstupná brána do tohto predhradia bola na severnej strane. Vnútri, blízko tejto brány, postavili v 16. storočí tzv. renesančný palác.

Od roku 1460 patril Devín a celé hradné panstvo, ktorého majetky boli rozptýlené v niekoľkých stoličiach, grófom z Jura a Pezin-

ka. Sústredili sa na rozšírenie a opevňovanie hradu a hradného návršia najmä z východnej strany. V roku 1527 Ferdinand I. daroval hrad i hradné panstvo palatínovi Štefanovi Báthorymu, ktorý pokračoval v opevňovaní hradu. Postupne bol do obvodu tohto hradu pridaný celý areál hradného kopca, obohnáný kedy rímskym valom. Do takto vytvoreného druhého predhradia viedli tri brány (západná, severná a východná). Takmer v pôvodnej podobe sa z nich zachovala západná - Moravská brána. Báthoryovci boli poslední majitelia, ktorí na Devíne urobili väčšiu prestavbu v duchu renesančného staviteľstva. Hlavnú pozornosť venovali najmä prestavbe starého horného a stredného hradu.

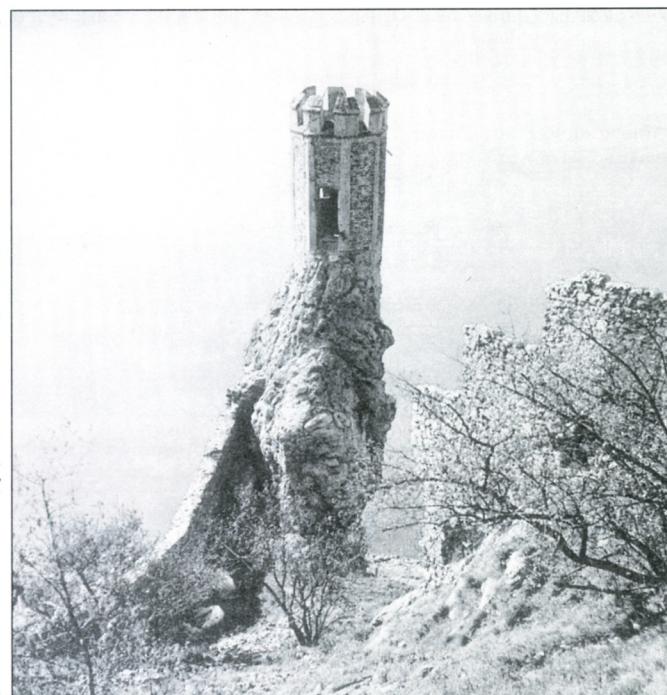
Po vymretí Báthoryovcov mal Devín ešte niekoľkých majiteľov, až ho v roku 1635 dosial do trvalého vlastníctva (spolu s Plaveckým hradom, Pajštúnom a Marcheggom) gróf Adam Pálffy. Vo vlastníctve rodiny Pálffyovcov ostal až do roku 1918, keď prešiel do rúk mesta. Pálffyovci dali postaviť iba časť hospodárskeho traktu na strednom hrade, inak robili len udržiavacie práce. Po vytlačení Turkov z Uhorska a po skončení stavovských povstaní hrad však postupne strácal svoj strategický význam a pustol. Mal však to štastie, že nebolo ako väčšina slovenských hradov po Satmárskom mieri (dohoda z r. 1711 o ukončení protihabsburského povstania Františka II. Rákócziego) devastovaný. Čo však neuroobili viedenskí žoldnieri, to vykonali napoleonské vojská, ktoré v roku 1809 hrad dobyli a pri-

odchode ho vyhodili do vzduchu. Odtedy začal Devín beznádejne puštnúť.

Veľmi významné miesto mali dejiny hradu v národnej tradícii. Po oživení velkomoravskej a slovenskej minulosť v polovici 17. storočia sa velkomoravské a slovenské dejiny lokalizovali a koncentrovali práve na Devíne. Ruiny hradu sa stali symbolom zašlej slávy Slovanov a Devín sa začal chápať ako centrum, teda hlavný hrad a mesto Veľkej Moravy a Slovenska. Kult Devína u štúrovcov vyvrcholil v známom výlete skupiny študentov združenej okolo Ludovíta Štúra na Devín 24. apríla 1836, kde

prijali program pozdvihnutia slovenského národa. Odtedy výlety na Devín, najmä bratislavskej mládeže, demonštrovali lásku k národu a všešlovanskú ideu.

Po národnom oslobodení v roku 1918 sa kult Devína a jeho tradície obnovili. Od začiatku 20. storočia sa robia na Devíne archeologické výskumy trvajúce dodnes, vďaka

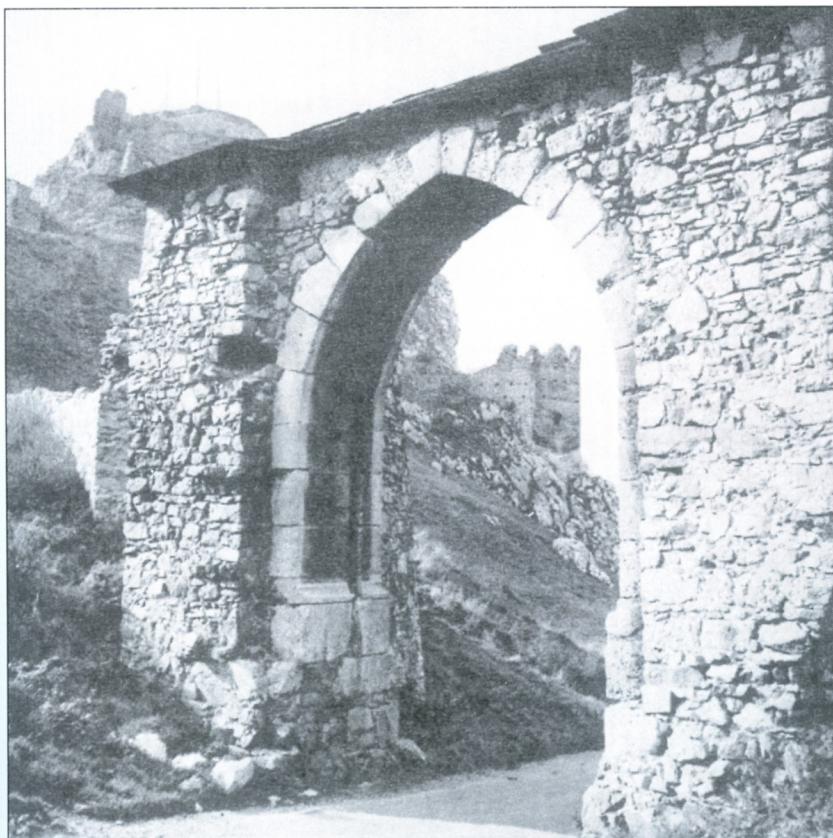

Panenská veža

čomu máme veľký počet nálezov. V roku 1970 sa začal hrad konzervovať. Možno konštatovať, že na záchranu Devínskeho hradu sa doteraz urobilo veľmi veľa. Treba však vykonať ešte viac, ak sa majú ruiny hradu zachrániť v rozsahu adekvátnom jeho veľkej historickej, kultúrnej a emotívnej hodnote.

RADEK IVANIČ

Moravská brána

KÚTIK POÉZIE

HM/L/ISTÝ LIST

Za oknom opar dvojnásobný
a ty v ňom - zdá sa - bez slov spíš,
ešte aj takto vravíš o dni,
v ktorom si niesla za mňa kríž...

Predpeklie, peklo... Z úst mi tieklo
milovanie sťa spomienka -
a pod ten kotol - s matným svetlom -
prikladala si polienka

lásky, čo sa mi navždy stráca...
Kde si? Ty, čo dnes vykrvácaš?
A ja sťa upír hľadám nádej...

Všetko je márne - v inovati
stojím spolu pred hmlou v rade...
Bože, kto z nás dvoch bude vinovatý?

JÁN SABOL

**ÚM VYDANIA
SLA ŽIVOTA**

Slávostné zasadanie ÚV SSP. O Živote hovorí J. Šternog.

Účastníci plenárneho zasadania zo Spiša...

OSLAVA NA SLÁVU ŽIVOTA

Ešte nedozneli dozvuky 40. výročia založenia Života, ktoré sme oslavovali pred ne celým pol druhu rokom, a nás časopis sa dočkal druhého významného jubilea - 500. čísla Života, ktoré vyšlo v januári tohto roka. Dôstojný jubilant sa na túto príležitosť náležite pravil, prišiel k čitateľom v slávostnom rúchu, krajší než doteraz, celý vo farbe, získavajúc si všeobecny obdiv a uznanie.

Vydať 500 čísel mesačníka nie je jednoduchá vec. V prípade Života si to vyžadovalo až 41 a pol roka nepretržitej neľahkej práce nielen redakčného kolektívu, ale aj stoviek krajánov z výborov miestnych skupín SSP, ktorí po celý tento čas zabezpečovali predplatiteľov a časopis rozširovali. Bola to teda vhodná príležitosť usporiadať k pätstovke Života primearanú slávost, ktorá sa konala 29. januára 2000 v sídle Ústredného výboru Spolku Slovákov v Krakove.

Kým však k nej došlo, v zasadacej sále ÚV Spolku sa konala tlačová konferencia, na ktorú sice neprišli všetci pozvaní, ale aj tak sa o jubileu Života ukázalo v tlači niekoľko článkov a krakovská televízia vysielala dokonca osobitný polhodinový program venovaný nášmu časopisu a krajanskej problematike.

Oslava

vydania jubilejného, 500. čísla Života sa začala slávostným plenárnym zasadnutím Ústredného výboru Spolku, ktorého sa zúčastnili via cerí významní hostia z Poľska a zo Slovenska. Zasadanie otvoril predseda SSP prof. Jozef Čongva, ktorý privítal zhromaždených, medzi nimi veľvyslanca SR v Poľsku Ondreja Nemčoka s manželkou, splnomocnenca vlády SR pre otázky krajánov a riaditeľa Domu zahraničných Slovákov v Bratislave PhDr. Claudea Baláža a jeho zástupkyňu pre krajanský výskum PhDr. Lubicu Bartalskú, riaditeľa Odboru kultúry národnostných menšíň Ministerstva kultúry a národného dedičstva PR Jerzyho Wiesława Zawiszu s Iwonou Grodzkou z tohto odboru, riaditeľa Odboru miestnej a národnostnej kultúry Ministerstva kultúry SR Stanislava Mičeva, riaditeľa Slovenského inštitútu vo Varšave Petra Krupára, riaditeľa vydavatelstva Kubko-Goral Dr. Jána Kubáňa z Bratislavu, šéfredaktora týždenníka ukrajinskej menšiny Naše slovo Igora Szczerbu, bývalých redaktorov Života, jeho propagátorov, dopisovateľov a ďalších. J. Čongva zároveň podotkol, že Život je jediný slovenský časopis vydávaný v Poľsku a zdôraznil jeho význam v živote našej národnostnej menšiny.

Slova sa potom ujal šéfredaktor Života Ján Šternog, ktorý pripomeral obdobie i podmienky, v akých časopis vznikol a taktiež významnú úlohu krajanského aktívu pri zdrode Života. Poukázal na význam časopisu v upevňovaní národného povedomia krajánov, ich oboznamovaní s dejinami územií, na ktorých žijú, s historiou i kultúrnym dianím na Slovensku, s činnosťou nášho Spolku, no a s každodenným životom krajánov na Spiši a Orave, ich radosťmi, ale aj problémami, s ktorými sa musia borit. Uvedol tiež celý rad málo známych buď neznámych faktov a zaujímavostí z vyše štyridsaťročného obdobia vydávania Života. Za veľký úspech redakcie uznal stály kontakt časopisu s krajanskou mládežou, ktorú sústavne povzbudzuje k štúdiu slovenského jazyka a k činnosti v krajanskom kultúrom dianí a pre ktorú organizuje via ceré súťaže, medzi nimi aj tú najpopulárnejšiu - výtvarnú súťaž Života, ktorej sa zakaždým zúčastňuje niekolkosť žiakov. V závere podakoval zástupcom Ministerstva kultúry a národného dedičstva PR za dotovanie časopisu a do rúk veľvyslanca SR O. Nemčoka odovzdal podakovanie slovenskej vláde a iným inštitúciám za pomoc a podporu poskytovanú Životu a Spolku Slovákov v Poľsku. Výjadril tiež srdečnú vďakу krajánom za ich neúnavnú prácu, propagovanie a rozširovanie časopisu.

Tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris predstavil zhromaždeným predchodec nášho ča-

Záber zo slávostného otvorenia výstavy malieb krajanských detí

Hrá malý Mirko so svojou mamou Ž. Bogačíkovou

... a z Oravy

sopisu, cyklostylovaný výtlačok *Krajanského života*, oboznámiť ich s činnosťou vydavateľstva a tlačiarne nášho Spolku a vyjadriť nádej, že snáď už onedlho bude celý Život vychádzať vo farbe.

Prehovorili aj hostia. S blahoprajným pozdравom vystúpil veľvyslanec SR v Poľsku O. Nemčok, ktorý o.i. povedal: - ... *Veľmi sa teším, že vy, naši krajania, hoci tu žijete nie vlastným príčinením už desiatky rokov, hovoríte stále slovensky, zachovávate si slovenskú kultúru a tradície a myslíte ako my. Dovolím si povedať, že k tomu všetkému významnou mierou prispel aj váš krajanský časopis Život, ktorého jubileum dnes oslavujete... Prial by som časopisu, aby sa dožil aj tisíceho čísla a udržal si stále takú vysokú úroveň...*

Slova sa potom ujal splnomocnenec vlády SR a riaditeľ DZS C. Baláž, ktorý pozdravil zhromaždených, podčakoval za pozvanie, zdôraznil zásluhy zakladateľov i tvorcov časopisu a poukázal na jeho význam pre celé krajanské hnutie v Poľsku. Zároveň odovzdal osobitné písomné pozdravy od ministra kultúry SR Milana Kňažku šéfredaktori Života J. Šternogovi, D. Surmovi, A. Krištofekovej a J. Bryjovi. K jubileu Života zablahoželal aj riaditeľ vydavateľstva Kubko-Goral J. Kubáň, ktorý súčasne vyjadril záujem o pravidelnú spoluprácu Života s vydavateľstvom a časopisom Slovenský sever.

So srdečným pozdravom sa na prítomných a redakciu obrátil i riaditeľ Odboru kultúry národnostných menín MKND PR J. W. Za-

wisza, ktorý vyjadril uznanie za vydávanie tak pekného časopisu, pochválil dobré hospodárenie Spolku a zaželal redakcii mnoho úspechov a aspoň ďalších 500 čísel.

Po oficiálnej časti slávnosti sa zhromaždení pobrali na prehliadku ďalších priestorov Spolku. Prezreli si tlačiareň so všetkými zariadeniami, kde sa tlačí nás časopis a navštívili aj redakciu Života.

Výstava a kultúrny program

Oslavy vydania 500. čísla Života pokračovali v Galérii slovenského umenia vedľa zasadacej sály, kde pri tejto príležitosti bola inštalovaná azda najvhodnejšia výstava - expozícia výtvarných prác spišských a oravských žiakov z posledných ročníkov výtvarnej súťaže Života. Otvoril ju tajomník ÚV L. Molitoris, ktorý zároveň podčakoval slovenským zástupcom za podporu pri zriadení galérie a organizovaní výstav z fondu Pro Slovakia. Potom J. Šternogov oboznámiť účastníkov s históriaou a niektorými zaujímavosťami výtvarných súťaží nášho časopisu a zdôraznil ich vysokú úroveň, s čím po prehliadke expozície asi všetci prítomní súhlasili. Pri tejto príležitosti riaditeľ SI vo Varšave P. Krupár vyjadril ochotu pokračovať v spolupráci so Spolkom pri organizovaní výstav a oboznámiť prítomných s plánmi najbližších akcií Slovenského inštitútu.

Ziadna poriadna oslava sa u nás nezaobídla bez pekných slovenských piesní aancov. Ne-

Spievajú belianske dievčatá v sprevode J. Majerčáka zo súboru Spiš

Darčeky k jubileu od riaditeľa DZS C. Baláža pre J. Šternogu a D. Surmu

chýbali ani na našom jubileu. Spestril ho svojím vystúpením 6-ročný Mirko, syn vedúcej nedeckého súboru Veselica Ž. Bogačíkovej, ktorý v sprevode mamky zahral na harmonike celý rad slovenských pesničiek. Po ňom sa účastníkom slávnosti predstavila štvorica krojovaných členiek belianskeho súboru Spiš so svojím vedúcim J. Majerčákom, ktorý na harmonike sprevádzal pekne spievajúce, tančujúce a recitujúce dievčatá. Áno, jedna z členiek súboru pozdravila redakciu peknou básňou P. Koyša Óda na život. Nemusím zdôrazňovať, že aj malý Mirko, aj belianska skupina zožali zaslúžený, dlhotrvajúci potlesk.

Koktail

Príjemným vyvrcholením slávnosti, ale aj dobrou príležitosťou na prieateľské neformálne rozhovory a gratulácie bol záverečný koktail. Zhromaždení sa mohli posilniť dobrotami z bohatého prestretného stola a pri poháriku kvalitného vína pobešedovali a zaspomínali si. A mali o čom, ved sa tu okrem vzácných hostí streliť prví i dnešní propagátori časopisu, jeho dopisovateelia, bývalí a terajší redaktori Života, nehovoriač o širokom krajanskom aktíve. Nielenže si pobešedovali, ale i zaspievali, ba aj zatancovali. Nečudo, že sa slávnosť pretiahla do neskorých večerných hodín. Všetci sa rozchádzali v dobrej nálade a s príaním opäťovného stretnutia pri najbližšom okrúhlom jubileu Života.

PETER KOLLÁRIK

Foto: J. BRYJA, P. KOLLÁRIK

Kultúrny program sa páčil všetkým účastníkom oslav

F. ALLAN

ROZSUDOK BOL TVRDÝ

Stanley Mothes sa zobudil dosť neskoro. Vyspal sa dobre, cítil sa odpočinutý. Skvelú telesnú kondíciu bude dnes veľmi potrebovať. Chcel vyskočiť z posteľe, ale ostal ležať. Nie, nijaké náhlenie, od toho si bude musieť odvynítiť, podľa plánu má ostat v posteli do pol deviatej. Vedel, že ak dodrží časový plán, o päť hodín si tu bude ležať znova, bude si potahovať z cigarety, pozerať na povalu a bude bohatší...

A možno bude vrahom...

Vstal presne o pol deviatej. V ďalšom pláne bolo: sprcha, holenie, výdatné raňajky. A počúvanie rozhlasu. Nesmie dôjsť k ničomu nepredvídanejmu.

V pláne ďalej bolo: hodinová prechádzka, posedenie na slnku, na lavičke v parku si prečíta noviny, vôkol hrajúce sa deti - teda úplné uvoľnenie...

Slnko trónilo na oblohe. Ešte hodinka a horúčava nedovolí ani dýchat. Ludia sa budú hýbať malátne ako zoslabnuté muchy. A to bude jeho hodina - až bude slnko na najvyššom bodе...

Privrel oči. Zalievalo ho príjemné teplo a zrazu si pomyslel: Čo, keby som tu ostal ležať, keby som nevstal, čo keby nebola nijaký plán... Ak nechcem, nebude... Prečo by som to musel urobiť?

Mohol predsa tak ako doteraz každý deň zájsť do kancelárie a rysovať tam lodné skrutky.

Lenže čo Fiona...?

Je jasné, že nebude chcieť byť ženou mladencu, ktorý celý život bude iba kresličom. Fiona nebola žena, ktorá by bola ochotná stráviť svoj život v domácnosti, vádnutí v pološere meštackeho domova a ničiť si nervy pre nezaplatené účty. Fiona túžila po veľkom svete...

Stanley Mothes sa strhol. Musí to urobiť. Zajtra sa opäť vráti k rysovacej tabuli...

Vstal. Nadišiel jeho čas.

Ako prvé musel si zadovážiť auto. Zašiel teda na námestie pred železničnou stanicou. Príležitosť mu prišla akoby na objednávku a Stanley Mothes si uľahčene vydýhol.

Stredne veľké osobné auto, nenápadné. Nijaké nápadné poznávacie znaky, nič, čo by si niekto osobitne všimol. Majiteľ nechal auto otvorené...

Stanley Mothes sa usmial. Minútku ešte počkal - majiteľ auta, ako zistil, stál v dlhom rade čakajúcich pred akýmsi okienkom. A tak Mothes nastúpil do auta a naštartoval. Pekné auto, pomyslel si. Odjakživa sa mu páčil takýto typ. Pravda, nebolo to auto pre Fionu, ona potrebovala... nie, na to teraz nesmie myslieť. Pre najbližšiu hodinu musí vypustiť Fiona zo svojich myšlienok, len tak môže úspešne splniť svoj plán.

Objavili sa prvé domy Sherwoodu. Stan sa blížil k cielu a vtom si pomyslel: Nebudem mať nervy, aby som to dokázal!

Ale to už zastal autom pred pobočkou mestskej banky.

Nechal motor tíško bežať, vystúpil, a poobzeral sa. Cítil, že sa mu trasú kolená. Vykročil a urobil zo dva kroky, vzpriamil sa. Nebudu zbabelec! Naspatr niet cesty! Doteraz išlo všetko presne, ešte tri minúty a bude po všetkom.

Vyhruňal si golier pulóvra, cez tvár previazať šatku. A potom vstúpil do banky.

- Ruky hore!

Hlas mu znel sucho a drsne - takmer si ho ani sám nespoznal. Ešte stále sa celkom neovládal.

- Toto je smrteľne vážny prípad! - vyhlásil, hoci podľa plánu mal povedať: - Toto je prepadnutie!

Zrazu zistil čosi prekvapujúce: Zlakli sa ho, báli sa ho!

Pomocná pokladníčka bola bledá ako mŕtvia, po tvári jej stekali slzy. A pokladník, čo stál pri nej, sa celý triasol.

Zrazu Stan pocítil svoju moc. Zrazu bol mocný, všetko išlo podľa jeho vôle. Už sa celkom ovládol.

- Všetci ku stene! Tvárou k stene! A ruky na stenu! Vyštie! - prikazoval pomocnej pokladníčke.

Deva ho poslúchla.

Potom Stan položil pred pokladnicu starú ošúchanú tašku:

- Zabalte do nej všetky peniaze! A rýchlo!

Pokladník nemožno poslúchol a vložil do tašky prvý zväzok bankoviek.

A vtom sa otvorili dvere vchodu do banky.

Nejaký zákazník?

Teraz to bolo vážne. Nadišla krízová chvíľa.

Stan ustúpil o krok, takže ho nový zákazník nemohol hned zazrieť. Musel dovoliť návštěvníkovi vstúpiť. Alebo sa potom návštěvník zachová rozumne, alebo tu potom niekto zomrie...

Zrazu stalo pred Stanom asi dvanásťročne dievčatko, nevinné, plavovlasé, s vrkočmi a nechápavo pozerať na zbraň, ktorá sa na ňu hrozivo upieraťa.

- Vedja som nič neurobila, - ozvalo sa dievčatko.

Deti nevedia, čo je to nebezpečenstvo. Stan kapituloval pred touto detskou tváričkou. Sekundu-dve nerozodne pozeral na tvár dievčatka, nevediac, čo ďalej, ale tieto sekundy stačili, aby sa pokladník dostal z línie dosrelu.

Môžem ešte použiť dievčatko ako rukojemníčku, pomyslel si Stan a natiahol voľnú ruku.

- Nie, prosím, nie...! - zhľoko dievčatko a strhlo sa späť.

Neskoro, pomyslel si Stan. Ten prekliaty pokladník už ište stlačil poplachový gombík... Musím čo najrýchlejšie zmiznúť!

Strčil do dievčatka a bežal k dverám.

A tie sa opäť otvorili a stál v nich zavádzalý muž strednej postavy. S pohľadom na smrt vyfakaným pozeral do ústia zbrane, ktorou naňho Stan mieril.

Bol to vlastne omyl: Stan sa mu chcel vyhnúť - lenže aj muž sa chcel vyhnúť jemu. A tak si zahatali cestu a zrazili sa.

Teraz musíme vystreliť, pomyslel si Stan, hoci je to nezmyselné - a zdvihol zbraň.

Neznámy vycítil, že mu ide o život: hodil sa na lupiča. Stan ho chcel udrieť pažbou zbrane. Musel sa náhľiť a zmiznúť. Prvý raz zasiahol neznámeho iba do pleca, až druhý úder dopadol naplno: muž sa chytil za hlavu a zahodil tašku. Stan, ani nevediac prečo, schmatol tašku a vybehol.

Skok a bol na ulici. Skočil do auta a počul, ako ktosi za ním kričí:

- Pomoc! Prepadli nás...

Auto sa už pohlo - obchôdzka, bočné cesty, pobrežie, les, krátka zastávka... Stan si dal dolu pulóver, aj šatku; všetko šlo ako podľa plánu.

A teraz bol Stanley Mothes opäť sám v poludňajšej horúčave. Od prepadnutia banky uplynulo desať minút.

Nikto ho nechyti...

Stanley Mothes úspešne prepadol banku. Jeho plán bol znamení...

Domov sa odviezol autobusom. Cudzu tašku hodil do skrine. Korist! Ak si túto ošúchanú tašku ponechal, tak iba ako dôkaz, že sa raz odvážil vykonat niečo neobvyklé!...

Prečo vlastne nestrieľal? Prečo nepoužil dievčatko na ochranu a živý plot pred sebou? Bodaj by bol prišiel do banky najprv ten muž, pomyslel si Stan. Ale muselo prieť do dievčatka... Naň predsa nemožno strieľať...

Uvaril si kávu.

Potom zapol rádio a počíval. Aj to predsa patrilo k jeho plánu. Aj keď nič neukoristil, musel i nadáľ myslieť na svoju bezpečnosť. Musel teda vedieť, čo robí polícia.

A potom počul tú správu.

Neidentifikovaný muž prepadol pobočku mestskej banky v Sherwoode. Páchatel vstúpil do pokladničnej miestnosti s maskou na tvári a s revolverom v ruke a žiadal od pokladníka peniaze. Ale toto prepadnutie bolo podľa všetkého iba predstierané. V skutočnosti páchatel čakal na bankového posla, ktorý o tomto čase prinášal dopoludňajšiu tržbu. Ked sa bankový posol zjavil vo dverách, útočník sa naňho vrhol. Posol sa začal brániť, no nevedel zabrániť, aby útočník nezutekal aj s jeho taškou do pripraveného auta pred bankou. V poslikovej taške bolo asi 280 tisíc dolárov. Policia usudzuje, že páchatel bol mimoriadne dobre oboznámený s miestom prepadnutia, aj so zvyklosťami a pracovným chodom bankovej filiálky. Auto páchateľa našli opustené v lese za mestom, bolo ukradnuté. Po páchateľovi niesli nijakej stopy.

Stan vyskočil.

Vybral tašku zo skrine a otvoril ju. Dve kožené vrecúška. Odtrhol pečate.

Doláre... 280 tisíc dolárov!

Stanley Mothes sa smial ako pomätený.

Vstal až navečer. V správach nebolo nič nové.

- Napriek horúčkovitému pátraniu polície po páchateľovi prepadnutia banky niet stále nijakej stopy. Polícia vyzýva obyvateľstvo k spoluúpraci...

Stan sa opäť smial...

Vzal si 150 dolárov, najal auto, kúpil kyticu kvetov a odviezel sa k ateliéru po Fionu.

Fiona Kirkunová, najnežnejšia žena, akú videl, deva so zlatými vlasmi a zelenými očami, žena-krásavica, z ktorej sálalo divé čaro jej rodného Fínska...

Práve prichádzala - vysoká, štíhla, ohybná ako brezy vo vetre, prichádzala lahodnými ľahkými krokmi, ale zavesená do Donalda Martina!

Prešli okolo neho vo vzdialenosťi ani nie päť krokov, ale Fiona ho nevidela, ani si ho nevšimla. Počul jej zvonivý smiech a nesmierne ho to zbolelo.

A potom ju Donald Martin objal okolo plieč.

Stan cítil, ako sa mu zahmlievajú oči - zrazu videl Fionu i Donalda akoby cez červenkastú hmlu.

Kvety mu vypadli z rúk. Potom pocítil v ruke chladnú oceľ zbrane.

Vystrelil a strieľal, kým celkom nevyprázdnil celý zásobník.

Rozsudok bol tvrdý, všetky tie doláre z banky mu boli zbytočné, nikdy ich neužije...

(ExPRESS, č. 4/1991)

Party sa skončila a Anna bola mŕtva! Ležala v tráve, vlnkej od rannej rosy. Z hrude jej trčala rukoväť noža. Oči, kedy si také veselé, nehybne hľadeli na oblohu, na ktorej už zhasli hviezdy.

Hlavný komisár Peter Born stál v hľúčiku mladých ľudí, čo sa zhrozené dívali na mŕtvu.

- Kto ju našiel? - opýtal sa.

Ozval sa mladý muž, ktorý na bielom saku mal pripnutú čiernu hodvábnu ružu.

- Ja, - povedal ticho. - Vedľa v dome sme oslavovali. Šiel som von trochu sa nadýchať čerstvého vzduchu. Vtom som ju objavil. Vybehol som na ulicu a z bûdky som vás zavolal.

Komisár si vybral poznamkový blok.

- Povedzte mi svoje meno a adresu.

- Hans Ellmer. Bývam v Parkovej aleji číslo deväť.

- Poznali ste mŕtvu bližšie?

Ellmer vâhavo kývol hľavou.

- Volá sa Anna Bergerová, môžem vám povedať aj jej adresu. Ale to je všetko, čo o nej viem.

Komisár sa obrátil k ostatným: - Videlo sa niekomu z vás niečo podozrivé?

Hostia, čo sa zúčastnili osláv, sa po sebe mlčky pozreli. Potom ku komisárovmu pristúpila mladá žena s dlhými tmavými vlasmi a predstavila sa ako Else Schüterová. Ale zrazu sa rozplakala.

- Anna je vydatá, - povedala, keď sa ovládla. - Ale jej muž neprišiel na party. Pošuskáva sa, že v poslednom čase si nerozumejú. Dokonca sa hovorilo o rozvode.

Komisár si zapísal adresy všetkých prítomných. Potom im povedal:

- Teraz môžete ísť domov, ale žiadam vás, budte nám k dispozícii, kým sa prípad nevyrieší. Ak by vám niečo zišlo na um, zavolajte mi, prosím, na policajné riaditeľstvo.

* * *

Fred Berger práve vstal, keď sa už objavil komisár. Predstavil sa a hned prešiel k veci:

- Prichádzam kvôli vašej manželke.

- Čo je s Annou? - prekvapil sa štíhly muž.

- Už mi bolo čudné, prečo sa ešte nevrátila.

Born si sedol v kuchyni, kde si Berger pripravoval raňajky, a označil mu, čo sa stal.

- Prečo ste nešli aj vy na party? - spýtal sa ho komisár.

- Mal som za sebou vyčerpávajúci týždeň a chcel som sa vyspať, - odvetil manžel, ked prekonal prvý šok.

OTTO POHLE ČIERNA RUŽA

- Boli ste celú noc doma? - položil mu komisár ďalšiu otázku.

- Samozrejme, nie, - nahneval sa Berger.

- Čo to má znamenať? - spýtal sa zlostne.

- Azda ma podozrivate, že som zavráždil svoju ženu?

- Dozvedel som sa o kríze vo vašom manželstve, - pokračoval pokojne Born.

- Nevylučoval by som teda, že ste si na ňu za rohom počkali a ...

Berger vyskočil: - Áno, zdalo sa, že naše manželstvo stroskotá, - povedal prudko, - ale pred niekoľkými dňami sme sa pomerili. Ja som ju mal stále rád. A verte mi, nikdy by som nebol schopný vraždy!

* * *

Freda Bergera ešte vypočúvali na políciu. Na smrtiacom nástroji sa našlo množstvo odťačkov prstov, ale ani jeden mu nepatril. Mušeli ho teda prepustiť.

Poobede sedel komisár vo svojej pracovni, keď na jeho písacom stole rozozvučal telefón. Volala Else Schüterová.

- Pán komisár, - začala zo široka, - nedávno som si kúpila kameru a nakrúcam, čo len môžem. Stalo sa to mojom vásňou. Nasnímala som i celý priebeh party. Nechcete si ten film pozrieť? Možno vám pomôže...

Po chvíli už sedeli spolu v zatemnenej miestnosti. Pred nimi sa na plátnie objavila Anna. Vyzerala zvodne a príťaživo.

Kamera zamierila inde a Anna zmizla z plátna. Bolo vidieť veľa dymu, tancujúce postavy a veselé tváre, ale nič, čo by upútalo komisára. Potom sa kamera vrátila a zastala na Anne.

Born spozornel.

- Zastavte film, prosím, - požiadal Elsu.

- Tentokrát je na paní Bergerovej niečo inakšie. Neviem presne, čo to je, ale prosím vás, vráťte ten film o kúsok!

Else mu vyhovela. Na plátnie sa opäť objavila Anna. Kamera potom prešla celou mestnosťou a opäť sa zastavila na Anne.

Komisár sa sústredene díval na mladú ženu, ktorá sedela pred ním na plátnie.

- Myslím, že teraz už viem, kto je vrah, - somral si.

* * *

Hans Ellmer sedel na koberci vo svojom malom, jednoizbovom byte. Pred ním stála poloprázdná fľaša ginu. Vedľa nej ležala čierna hodvábna ruža. Bol opitý. Kalným ohľadom civila na komisára, ktorý sa uňo objavil v neskorej nočnej hodine.

- Prečo ste zavraždili Annu Bergerovú? - spýtal sa bez okolkov Born.

Ellmer zalapal po vzduchu.

- Čo má znamenať táto otázka?! - protestoval.

- Bolo by pre vás lepšie, keby ste sa priznali, - radil mu Born. - Ale môžeme ísť rovno na komisariát a podľa odtlačkov prstov na rukováti noža vám vraždu dokážem! - povedal jasne.

Ellmer už neprotestoval.

- Anna bola mojom veľkou láskou, - začal výpovedeť. - Prežil som s ňou krátku, ale växšinu romancu, ktorá viedla k rozpadu jej manželstva. Včera na party som sa jej spýtal, kedy sa dá konečne rozviest. Povedala mi, že sa zmierila s manželom a uvedomila si, že má rada iba jeho, - zmíkol a po chvíli pokračoval:

- Zrútil sa mi celý svet a zaslepila ma nenávist. Vonku som na ňu počkal a keď šla domov, pichol som ju nožom.

Ellmer vstal. Zdalo sa, akoby odrazu celkom vytriel.

- Povedzte mi, pán komisár, ako ste zistili, že som to bol ja?

Born ukázal na čiernu hodvábnu ružu.

- Else Schüterová nakrútila celú party.

- Na plátnie sa najprv objavila Anna s čiernom ružou na šatách, no neskôr ju už nemala... Pri prvom výsluchu na mieste činu ste mi povedali, že ste ju našli vy. Potom som si spomenul, že ste mali na saku čiernu ružu. Bolo mi jasné, že medzi vami bolo niečo viac. Nepoznali ste sa iba zbežne, ako ste sa mi snažili nahovoriť.

- Darovala mi ju na rozlúčku, - povedal Ellmer zronene a bez protestu odišiel s komisárom.

(ExPRESS, č. 39/1990)

Predsedu OV SSP na Spiši F. Mlynarčík otvára schôdzku

SCHÔDZA OV SSP NA SPIŠI

6. februára t.r. sa v hasičskom dome v Jurgove konalo zasadnutie Obvodného výboru Spolku Slovákov na Spiši, ktorého sa zúčastnili aj predsedu ÚV SSP prof. Jozef Čongva a tajomník ÚV Ludomír Molitoris. Schôdzku otvoril predseda OV František Mlynarčík, ktorý privítal účastníkov a oboznámil ich s programom zasadnutia. Bola v ňom: správa o činnosti Obvodného výboru a o pláne kultúrnych podujatí v tomto roku, plán volebných schôdzí v miestnych skupinách na Spiši a organizačné otázky.

Potom sa slova ujal tajomník ÚV L. Molitoris, ktorý informoval prítomných o činnosti ÚV v poslednom období, o priebehu prác na výstavbe Domu slovenskej kultúry v Kacvíne a o pripravovaných podujatiach. Najblížším z nich sú Fašiangy v Krempachoch, ktoré sú v tomto roku dvojdňové. Do výstavby kacvínskej klubovne bolo v minulom roku investované vyše 53 tisíc zlých. Tajomník pozitívne zhodnotil pomoc valného zhromaždenia kacvínskeho urbáru, ktoré poskytlo všetko drevo na zastrešenie objektu. Na jeseň t.r. by mala byť stavba ukončená a odovzdaná do užívania. L. Molitoris hovoril aj o opravách sídla ÚV SSP v Krakove, ktoré o.i. v minulom roku získalo samostatné napojenie na plyn a bola na ňom opravená strecha, čím sa podarilo vyhospodáriť ďalšie priestory. Celkove minuloročné opravy stáli vyše 234 tisíc zlých, pričom až 130 tisíc sme získali z prenajímania niektorých priestorov v budove. V súčasnosti hodnota nášho sídla v Krakove predstavuje asi 700 tisíc zlých.

Účastníci zasadnutia venovali pozornosť mnohým závažným krajanským záležitosťam. Predsedu OV F. Mlynarčík navrhol prinavratiť na všetkých školách a verejných objektoch na Spiši a Orave dvojjazyčné tabule. Veľa miesta krajania venovali otázke slovenských bohoslužieb na Spiši a Orave, hlavne možnostiam ich rozšírenia aj v ďalších obciach. Ako podot-

kol prof. J. Čongva, podľa článku č. 18 konkordátu musí mať každá farnosť, kde žijú národnostné menšiny, zabezpečené bohoslužby v ich jazyku. Krajania diskutovali aj o otázke slovenských malieb v kostole v Novej Belej, ktorú predstavil F. Brodovský a požiadal vedenie ÚV o urýchlenú intervenciu v tejto veci. Počas diskusie krajania ostro odsúdili opäťovné zastavanie štipendií našim študentom Ministerstvom školstva SR. Je to porušenie medzinárodnej dohody, s čím absolútne nemožno súhlasíť. L. Molitoris uistil krajanov, že ak sa do konca februára nepodaří vyriešiť tento problém a Ministerstvo školstva SR neprinavrati štipendia našim študentom, s pomocou im príde nás Spolok, ktorý štyrom študentom poskytne štipendia vo výške 250 zlých mesačne.

Posledným bodom zasadnutia bol plán predjazdových volebných schôdzí v miestnych skupinách. Všetky termíny ešte nie sú známe, kedže neboli prítomní predstavitelia všetkých MS. V súvislosti s tým Jozef Krišák podal návrh, aby v budúcnosti v obvodnom výbere boli zastúpené všetky MS. Prvá schôdza sa má uskutočniť 11. marca o 19. hod. v Krempachoch, potom 12. marca o 15. hod. v Novej Belej, 26. marca o 14. hod. v Repiskách II, 16. apríla o 15. hod. v Čiernej Hore II, 16.

septembra o 16. hod. vo Vyšných Lapšoch, 17. septembra o 15. hod. v Kacvíne. Predpokladá sa, že zjazd by sa mal uskutočniť začiatkom decembra.

Text a foto: JÁN BRYJA

POSLEDNÝ VEČER KOLIED A VIANOČNÝCH PIESNÍ

Miestna skupina SSP v Krakove zorganizovala, podobne ako v predchádzajúcich rokoch, veľmi zaujímavý koncert pod názvom: Posledný večer kolied a christmas songs. Podujatie, ktorého hlavným iniciátorom bol predseda MS Jerzy M. Božyk, sa konalo 2. februára t.r. v zasadacej sále ÚV SSP.

Tradične už prítomným divákom sa predstavili tria známi krakovskí umelci: Kinga Giszbert-Studnická, Anna Stanek-Włodarczykova a už spomínaný J. M. Božyk. Takmer dvojhodinový koncert mal pestrý a bohatý program. Najprv sme si mohli vypočuť niekoľko slovenských a poľských pesničiek v podaní J. M. Božyka. Kinga Giszbert-Studnická mala vo svojom repertoári o.i. vianočné pesničky Barbary Streissand, Nancy Wilson, Brendy Lee, ale aj známej speváčky Karen Carpenter, s ktorou má takmer rovnaké zafarbenie hlasu. Anna Stanek-Włodarczykova okrem populárnych poľských kolied zaspievala aj niekoľko pesničiek z repertoáru známeho poľského tria Sestry Do-Re-Mi (speváčka je dcérrou jednej zo spomínaných sestier). Obidve dámy sprevádzali na klavíri J. M. Božyk, ktorý zahral aj niekoľko vlastných skladieb.

Poslednou skladbou večera bola hádam najznámejšia koleda Tichá noc, zaspievaná v slovenskom, poľskom, anglickom a nemeckom jazyku. Dodajme, že zvukovú režiu koncertu mal Julian Studnicki, ktorý na celé podujatie poskytol vlastnú aparáturu.

Podujatia sa okrem členov miestnej skupiny, Ústredného výboru SSP a redakcie Života zúčastnilo aj široké krakovské publikum, ktoré umelcov odmenilo búrlivým potleskom.

Text a foto: JÁN BRYJA

Krakovské umelkyne spievajú koledy v sprievode J. M. Božyka

Súbor zo Závažnej Poruby...

... a v scénke z liptovského jarmoku

ZÁVAŽNOPORUBČANIA V NOVEJ BELEJ

Belania sa v poslednom období na nedostatok kultúrnych podujatí nemôžu sťažovať. Len na záver min. roka sa ich uskutočnilo niekoľko. Nehovoriac o činnosti miestneho krajanského súboru Spiš, možno spomnúť hoci aj Dni slovenskej kultúry v tejto obci alebo aj návštevu súboru Poludnica zo Závažnej Poruby, s ktorým Belania udržujú pravidelné styky.

Súbor Poludnica, pôsobiaci pri Miestnom osvetovom stredisku v Závažnej Porube pod vedením Marty Valentovej, prišiel do Novej Belej už po tretí raz a 13. novembra min. roka sa v hasičskom dome predstavil belianskym krajanom s veľmi zaujímavým programom. Dominovali v ňom dva motívy - liptovský jarmok a regrútsky tanec, zobrazujúce spevy, tance a dávne zvyky spojené s týmito udalosťami. Majstrovské vystúpenie Závažnoporubčanov sa veľmi páčilo belianskym divákom, me-

dzi ktorými bolo hodne mládeže, preto nečudo, že ováčiam nebolo konca kraja.

Poznamenajme ešte, že súbor Poludnica, v ktorom účinkujú členovia od 2 do 82 rokov, sprevádzali do Novej Belej riaditeľ Miestneho osvetového strediska Dr. Dušan Migala a predsedníčka Miestneho odboru Matice slovenskej v Závažnej Porube Dr. Soňa Barániová. Veríme, že táto plodná kultúrna výmena Belanov so Závažnoporubčanmi bude úspešne pokračovať.

J. Š.

NÁŠ JUBILANT

V tomto roku oslavuje významné životné jubileum - 70. narodeniny zaslúžilý krajanský činitle František Kurnát z Novej Belej (narodený 30. marca 1930). Je známy nielen vo svojej obci, ale v celej krajanskej komuniti na Spiši a Orave, keďže sa významne pričinil do rozvoja krajanského hnutia. Najlepšie o tom svedčí fakt, že až 14 rokov - od r. 1973 do r. 1988, plnil funkciu predsedu Obvodného výboru SSP na Spiši. Okrem toho bol aj dlhorocným členom predsedníctva ústredného výboru Spolku, a v rokoch 1980-90 podpredsedom ÚV. Popri krajanskej činnosti sa angažoval aj v obci. O.i. v rokoch 1969-72 bol predsedom belianskeho urbára a 6 rokov zastupoval náčelníka hasičského zboru. Svojou nezíštnou obetavou prácou Fr. Kurnát určite prispej k rozvoju spišského obvodu a činnosti celej našej krajanskej organizácie, o ktorú sa ešte aj dnes veľmi zaujíma. Jubilantovi k jeho sviatku srdečne blahoželáme.

POZDRAVY

Jana

Kristína

Mária

Alžbeta

Aj keď s istým oneskorením (ale predsa) sme dostali až štyri pozdravy zo slávnostného odovzdávania maturitných stužiek. Poslali ich: Jana Chovancová z Jurgova, Kristína Kolodejová a Mária Lojeková z Novej Belej - žiačky Strednej zdravotníckej školy v Poprade a Alžbeta Bednáriková - žiačka IV. C Gymnázia M. Hattalu v Trstenej.

Dakujeme za milé pozdravy a na maturitách želáme všetkým veľa šťastia a samé jednotky.

Redakcia

ORAVSKÉ RECITÁCIE

Oravské centrum kultúry v Jablonke zorganizovalo 11. januára t.r. ďalší ročník gminnej prehliadky mladých recitátorov a rozpráváčov A. Skupieňa-Florka. Uskutočnila sa v pekne vyzdobenej sále ZŠ č. 1 v Jablonke za početnej účasti divákov, ktorí boli svedkami vysokej úrovne prednesov. Súťaž hodnotila osobitná porota, ktorá mala čo robiť, aby spravodlivo ohodnotila účastníkov.

V mladšej skupine recitátorov (1. až 4. trieda) dve rovnocenné prvé miesta obsadili Anna Pilchová zo ZŠ č. 1 v Jablonke a Monika Moniaková zo ZŠ č. 3 v Hornej Zubrici. V staršej skupine (5. až 8. trieda a gymnázia) vyhral Paweł Palenik z Gymnázia v Jablonke pred Monikou Kowalczykovou zo ZŠ č. 3 v Hornej Zubrici, kým medzi stredoškolákm Marzena Kidoňová z Poľnohospodárskej školy v Jablonke.

V súťaži mladších rozpráváčov (1. až 4. trieda) bol najlepší Jacek Wontorczyk zo ZŠ č. 1 v Malej Lipnici. V staršej skupine (5. až 8. trieda a gymnázia) zvíťazila Katarína Sarnová zo ZŠ č. 2 v Hornej Zubrici a medzi stredoškolákm Katarína Grobarčíková zo Združenia škôl v Jablonke. (pk)

Malí Podvlnčania v betlehemskej scénke. Foto: G. Prilinský

Harkabuzskí žiaci a jeden z ich betlehemov

JASLIČKY NA ORAVE

Chodenie koledníkov s betlehemom sa dodnes zachovalo v oravských a spišských obciach a patrí neodmysliteľne k čarú Vianoc. Túto radostnú udalosť nám pripomínajú aj betlehemskej hry, t.j. živé kolednícke predstavenia, prezentované na scénach a v kostoloch. 9. januára t.r. sa v kostole sv. Martina v Podvlnku konali dve predstavenia, ktoré znázorňovali

známe biblické výjavky - anjela budiaceho pástierov a zvestujúceho narodenie Krista, príchod Troch kráľov a dávanie darov v Betleheme, plné ľudových kolied a spevov. Program, ktorý predvedla skupina žiakov z podvlnčianskej farnosti, čiže z Podvlnka, Podsrnia a Harkabuza, pripravil knaz Robert Janczura a Margita Kapuščáková z Podsrnia. (pk)

* * *

Gminné kultúrne stredisko v Rabe Wyżnej plánovalo na záver roka usporiadanie súťaže v stavbe betlehemov spolu s výstavou najkrajších prác z celej gminy, do ktorej sa zapojili aj žiaci zo ZŠ v Harkabuze. Z gminnej výstavy nakoniec nič nevyšlo, a tak harkabuzskí žiaci vystavili svoje práce v miestnej škole. Bolo čo obdivovať, všetci chválili malých stavitelov za ich zručnosť. (pk)

SPOMIENKA NA GIENKA

Prednedávnom, 19. februára t.r. uplynulo už päť rokov, ako nás navždy opustil predseda Spolku Slovákov v Poľsku Dr. Eugen Mišinec, ktorého mnohí jeho priatelia oslovovali dôverne Gienek. Narodil sa 25. júla 1956 v Hornnej Zubrici, kde navštěvoval tamojšiu základnú školu. Po jej ukončení študoval na lyciu v Jablonke a po maturite pokračoval v štúdiách na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (slovenský jazyk a literatúra), ktorú absolvoval v roku 1980. Doktorát filozofie získal v roku 1982.

Po návrate zo Slovenska pracoval v Ústrednom výbore Spolku v Krakove ako inštruktor, potom ako vedúci kancelárie ÚV a od 1. januára 1983 do 31. decembra 1984 ako úradujúci člen ÚV. V rokoch 1985 až 1993 pracoval ako riaditeľ Gminného kultúrneho strediska v Jablonke a od 1. mája 1993 ako redaktor krajanského časopisu Život.

Predsedom Spolku bol od 8. zjazdu (26. novembra 1989) a do tejto funkcie bol opäťovne zvolený aj na 9. zjazde (22. januára 1995).

Smrť zastihla krajana Eugena Mišince neočakávane a v mladom veku (39 rokov). Odišiel od nás zaslúžilý činiteľ a vedúca osobnosť Spolku, dobrý kolega a priateľ. Jeho pamiatka zostane natrvalo v našej pamäti. (pk)

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 19. decembra 1999 zomrel v Podsrni vo veku 68 rokov kraján

EUGEN BACHULA

Zosnulý bol dlhoročným členom Spolku a čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný kraján, dobrý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Podsrni

* * *

Dňa 7. januára 2000 zomrela v Novej Belej vo veku 87 rokov krajanka

KRISTÍNA CHALUPKOVÁ

Zosnulá, dlhoročná členka Spolku a čitateľka Života, sa zvlášť zaslúžila v podporovaní slovenských učiteľov a inteligencie. Vychovala štyri deti, ktorým zabezpečila stredoškolské vzdelenie. Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá manželka, matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Novej Belej

* * *

Dňa 18. januára 2000 zomrela v Harkabuze vo veku 81 rokov krajanka

ROZÁLIA TVARDOŠOVÁ

Zosnulá bola dlhoročnou členkou Spolku a odberateľkou Života, ako aj aktívnu členkou miestneho folklórneho súboru. Odišla od nás dobrá krajanka, starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Harkabuze

Z KALENDÁRA NA MAREC

Záhradkári

Je to mesiac, ktorý začína záhradkársku sezónu. Na Spiši a Orave sa táto sezóna začína predsa len trochu neskôr, preto ešte máme čas na práce, ktoré záhradkári v iných oblastiach už majú za sebou. Minule sme písali o príprave pareniska. Kto to teda nestihol urobiť a nemá ani malý „príručný“ skleník alebo fóliovník, môže si už teraz dospelovať priesady alebo prirylici zeleninu priamo na záhone (samo-rejme, ak už zmizol sneh). Stačí urovnat hriadku, napr. 1,5 x 3 m, ohradiť ju doskami, jednu stranu (najlepšie severnú) vyvýsiť, aby z okien prikryvajúcich ohradenú hriadku mohla stekať voda. Na zakrytie možno použiť aj orámovanú fóliu. Potom dobre spracované zeminy s primiešaným hnojom môžeme vysievať zeleninu, ktorú chceme pestovať, napr. šalát, redkovku, kaleráb, karfiol a neskôr aj uhorky, dynu, rajčiaky a pod. Pred sejbou je dobre miešať semená s pieskom alebo s preosiatou zeminou. Taký porast bude primerane riedky. Samozrejme vysievame až vtedy, keď sa už počasie ustáli a dni sú teplejšie. Keďže u nás sú v noci ešte mráziky, treba hriadku dodatočne prikryť fóliou. S výsadbou priesad začíname až keď sa úplne otepľí. Netreba sa ponáhlať, aby nám nepomrzli, lebo v našich podmienkach sa nočné mráziky vyskytujú nezriedka aj v máji.

Ovocinári

Na marec a u nás na polovicu apríla padá fažisko jarných prác v ovocnej záhrade. Práca v tomto období je investícia, ktorá sa nám vráti v podobe úrody. Čo sa teda robi? Hovoriac stručne, začíname sadieť ovocné stromy a kry, najmä druhy, ktoré skoro pučia (rí-

bezle, egreše, maliny), neskôr kôstkoviny a nakoniec jablone a hrušky. Výhonky kríkov drobného ovocia režeme na 2-3 púčiky. Po sadení ovocné stromy preštepujeme, a tu začíname čerešňami. Nezabúdajme pritom zabezpečiť preštepené stromčeky proti vylomeniu vrúľov vtákmami, napr. opornými paličkami, oblikmi a pod. Zároveň ošetrujeme stromy postihnuté mrazovými trhlinami a ohryzené hladavcami. Z kmeňov odstraňujeme lapacie pásy, ktoré spálime. Len čo pôda oschne, z jahodových kríkov odstraňujeme staré listy a výsadbu prihnojíme a okopeme. Práve teraz je najlepšie obdobie na vysievanie semien a jadier, ktoré už začínajú prejavovať známky klíčenia. Najlepšie nám vyklíčia v mierne vlhkom a teplom piesku. Neskôr, po presadení napr. do pareniska, môžeme z nich dospelovať znamenité podpničky, schopné už v máji na zaškôlkovanie. Dôležité sú v tomto mesiaci chemické ochranné postreky proti škodcom, napr. monilioze, kučeravosti, mûčnatke, roztočom, chrvavosti a pod. O prostriedkoch sa však treba poradiť s odborníkom.

Chovatelia

Liahniarska sezóna je v plnom prúde. Niektorým gazdinám sa vyliahli prvé mláďatá, iné si kúpili malé kurčatá z umelých liahní. Tým treba prirodzenú živú kvočku - ako zdroj tepla - nahradíť umelými zdrojmi. Môžu nimi byť rôzne infražiarice, ba aj obyčajné žiarovky, príp. vedené v neveľkej výške, ktoré by mláďatám zaistovali stálu teplotu ok. 32°C. Najnáročnejšie na teplotu sú morčatá. Dôležité je aj kŕmenie. Krm sa nemá sypať na podlahu, ale do kŕmidiel opatrených mriežkou, ktorá znemožňuje mláďatám vojsť do krmiva a znečistiť ho. Výška

okraja kŕmidla nesmie byť nižšia ako výška chrbotovej línie stojaceho mláďafa. S rastom mláďat treba dvíhať aj kŕmidlá a napájadlá. To isté platí aj pre dospelú hydinu - je to vôbec základná podmienka dobrej hygieny. Až keď sa otepľí, môžeme začať vypúštať mladú hydinu na dvor, najlepšie na nejaké ohradené miesto, oddeľené od dospelej hydiny.

Včelári

Keď sa otepľí a počasie natoľko ustáli, že teplota v tieni dosahuje priemerne aspoň 10°C (u nás obvykle na začiatku apríla), uskutočňujú včelstvá za bezveterých dní prvý prelet. Skúsený včelár podľa preletov spozná situáciu, v akej sa ocitlo zimujúce včelstvo v úli. Napr. ak včely opúšťajú úl ako strely, obletujú ho a pokojne do doň vracajú, všetko je v poriadku. Včelár už pred preletom vytiahol podložky a podľa množstva meliva na nich zistil množstvo zásob spotrebovaných cez zimu. Ak sú riadky nízke a nesiahajú na druhý koniec, možno predpokladať, že zásob je dosť. Ak včelár zistí, že včely vracajúce sa po prelete nevchádzajú do úla, ale pobehujú okolo otvoru, je podozrenie, že včelstvo stratilo matku. Vtedy treba úl odkryť a nazrieť do plodiska. Vyrúšené včely obvykle hučia, mávajú krídlami a rozliezajú sa po plástoch. Vtedy plasty posunieme na bok úla a na uvoľnené miesto vložíme plasty so včelami a matkou z rezervného včelstva, po čom úl zakryjeme. O krátky čas sa včelstvo upokojí, lebo si uvedomí prítomnosť matky. Keď predpokladáme, že došlo k nadmernej spotrebe zásob, zistujeme, či sú ešte na krajiných plástoch zavieckované zásoby. Ak nie sú, vložíme do úla rezervný plášt so zavieckovanými otvormi. Ak včely vychádzajúce z úla padajú na zem a nemôžu vzlietnúť, je podozrenie z nejakej nákazy. Samozrejme aj v marci či začiatkom apríla majú byť včelstvá dokonale uteplené. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Dnešnou liečivou rastlinou, ktorú chceme predstaviť, je ZIMOZELENÝ MENŠIA (lat. *Vinca minor*, poľ. barwinek pospolity). Je to malý polihávavý polodrevnatý ker so vždyzelenými listami, ktorý rastie v mierne vlhkých lesoch, kde vytvára zelené koberce. Kvítne od jari do leta, má modrofialové kvety s piatimi korunnými lupienkami. Často sa používa ako okrasná rastlina na vysádzanie hrobov, v záhradkách a pod. Zelená sa aj v zime.

Zimozeleň obsahuje veľmi účinné látky: alkaloidy vinkamín, izovinkamín, rutín, dalej triesloviny, vinpocetín, saponín, pektín, flavonidy a pod. Pre liečebné účely sa zbiera vňať v období kvitnutia (apríl-júl), ktorú možno sušiť na zatienenom vzdušnom mieste.

Rôzne látky zimozelene sa využívajú na výrobu liekov proti viacerým chorobám. Napr. vinkamín pomáha pri liečení chronických

porúch mozgovej činnosti zavinenej zúžením ciev a pri nedostatočnom prekrvení mozgu. Zase vinpocetín zlepšuje regeneráciu tkanív trpiacich nedostatkom kyslíka. Využíva sa najmä pri mozgovej nedostatočnosti zavinenej krvácaním do mozgu, po úraze mozgu alebo pri zápaloch buď sklerotických zmenách v mozgových cievach, pri liečení porúch pamäti, pohyblivosti, pri závratoch, silných bolestiach hlavy, pri liečení aflácie (nechopnosť hovoriť z nervových príčin), apraxie (neschopnosť vykonávať niektoré kombinované pohyby), pri krčovitom stiahnutí ciev a pod. V očnom lekárstve sa zase využíva pri liečení zúženia ciev v oku, trombóz a zeleného zákalu (pôvod v zúžení ciev), no a napokon pri nedoslýchavosti a pri závratoch z poruchy rovnovážneho systému v uchu.

Ludové liečiteľstvo a homeopatia (pripravuje esenciu z čerstvej kvitnúcej rastliny) používajú zimozeleň aj na znižovanie hladiny cukru v krvi,

proti hnačkám, všetkým krvácaniam, katarom, ako močopudný i posilňujúci prostriedok, ale aj podporujúci chuť do jedla, činnosť žalúdka a trávenia, a zvonka pri sliznicových zápaloch (napr. v ústnej dutine.). Pozor! Bylina sa nesmie používať v tehotenstve!

Na prípravu záparu sa používa 1 čajová lyžička drogy na šálku vody. Pije sa dvakrát denne. (jš)

ANTON HABOVŠTIAK

PREČUDESNÝ VTÁK

V jednom chotári mali dvaja sedliaci role vedla seba. Ktokoľvek sa na ne pozrel, pokrútil hlavou. Na jednej sa vlnila hustá pšenica s klasmi, ako keď dozrieva kukurica, tá druhá roľa bola celkom iná. Obilie na nej nedorastalo, na slabých steblach nemalo čo dozrievať. Smútok sa vkrádal sedliakovi do srdca zakaždým, keďkoľvek mu prebehli oči po úrode.

Jeho sused z roka na rok bohatol, vzmáhal sa na majetku, v dedine mal väčšiu účtu ako ostatní gázdovia. A chudobný nevedel, prečo sa mu tak zle darí, ved robil od svitu do mrku. No všetko bolo márne. Jeho roľa neprinášala osoh, rok čo rok mal úrodu slabšiu.

„Och, prečo sa práve mne nedarí?“ vzdyhol si raz, keď sa zadával na dozrevajúce klasy na susedovej roli a keď ich porovnával s tými, čo mu príde čochvíľa žať.

„Nemáš šťastie, a až kým raz aj k tebe nepríde, daromné je tvoje ustávanie,“ začul kdesi za chrbtom posmešnú reč.

Sedliak sa zvrtol, chcel zviedieť, kto mu predhodil tieto slová. Nikoho však nezbaladal. Tá reč ho však zamrzela, a hneď si zaumienil, že veru vystriehne, kto mu to chce krížiť cesty.

Ked už bolo po žatve, išiel sa zavčas rána pozriet na roľu, či mu viesť nebodaj

nerozmetal snopy. Veľmi ho však prekvapilo, keď zbadal, že po roli kráča prečudný vták, ktorý ustavične menil farby i podobu. Zbieran zo zábikom klasu z jeho role a odnášal ich na susedovu.

„Aha, už viem, prečo ani tohto roku nič nenamlátim, teraz vidím, kto mi berie úrodu.“ Priskočil k vtákovi s perím ako najjasnejší plameň a začal sa mu vyhŕažať:

„Neujdeš viac z mojich rúk! Ty si ten zlodej, čo ma pripravuje o majetok. Vieš, že vela nemám a predsa mi aj to málo kradneš!“ Vták protirečil:

„Nie som zlodej, ale susedovo šťastie a tvoje neštastie. Keď chceš, aj k tebe môže prísť šťastie, ale zostane iba vtedy, keď nebudeš nikdy nikomu závidieť.“ Potom sa vták odmlčal a čakal, kým si sedliak rozmyslí, čo by bol najlepšie urobiť.

„Nuž pristávaš?“

„Pristávam! I ja môžem mať šťastie, nemusím vždy bez neho žiť.“

„Každý človek ho má, len ho musí nájsť. A tvoje je nedaleko. Chceš sa s ním stretnúť?“

„Akože! Nenájdeme sa vari človek, čo by nám pohrdol.“

Hned nato sa vták vybral rovno k potoku, kde sa na brehu černela stará vrba. No ešte prv, ako sa sedliak pobral za ním, vták mu pripomenal, aby si vzal so sebou kapsu, že ju naisto bude potrebovať.

Ked došli k stromu, vták sa ho opýtal:

„Či vidíš tú dieru?“

„Pravdaže! Už zdaleka sa uškŕnala.“

„Nuž, v nej je tvoje šťastie. Ale ak ho chceš mať, musíš si ho zaraz vziať. Mňa

však ešte predtým hod do tohto potoka.“

Sedliak dlho nerozmyšľal, schytal vtáka do rúk a šmaril do vody. Sotva sa ten dotkol hladiny, vyšlahol velikánsky plameň, ktorý pomaly zhasol. Prekvapený sedliak prikočil k stromu a siahol do diery. Po chvíli zacítil pod dlaňou peniaze.

„Tak predsa i mňa stretlo šťastie! Tu je pri mne, môžem si ho vziať a užívať, ako sa mi zachce.“

Neváhal a plným priehŕstím nasypal peniaze do kapsy. Boli to zlaté dukáty a istotne mali veľkú cenu, keď tak krásne zvonili.

Zlatý poklad doniesol domov, ale nikomu nič nepovedal. Dukáty starostlivuložil pod prah, ale nedotkol sa ich.

„Tu ich zlodej nenájde, ani oheň nezničí!“ pomysel si a odišiel z dediny. Žene oznamil, že pôjde do služby, že im treba mať viac peňazí po ruke. Ked sa po čase vrátil, začal sa navidomoči vzmáhať. Najprv si kúpil lepší dom a potom aj kúsok poľa i lepší záprah. Dariilo sa mu, ale nikomu nezávidel, aj keď boli ešte bohatší sedliaci od neho. Nikomu ani na um neprišlo, že by bol naozaj kdesi našiel poklad. Každý si myšiel, že si všetko vyslúžil a že preto sa mu dobre vodí, keď si šanuje každučký grajciar.

Aj úrodu mával inakšiu ako voľakedy. V obilí nebolo kúkoľa, steblá zhustli a vlnili sa ako voda na hladine jazera, keď zaveje vetrik. Po istom čase, práve vtedy, keď sa ponáhľal na pole, stretol ho bohatý sedliak, čo mal roľu vedľa neho.

„Kde si ty bol taký dlhý čas? Dobre sa ti muselo vodiť, keď sa tak vzmáhaš. Ty máš šťastie, ale ja som ho stratil. Odišlo odo mňa, nemôžem ho dolapit.“ A potom vyzoprával, ako mu uhynul statok i ako nedávno do tla vyhorel. Nakoniec sa začal zastrájať:

„Ale keby som zvedel, kto ma o šťastie pripravil, vytrhol by som mu ho z rúk.“

Vtedy sa mu ten druhý sedliak statočne priznal, ako mu zázračného vtáka, čo bol jeho šťastím, utopil v potoku nedaleko ich roľi. Prosil ho o odpustenie a takto ho uzmieroval:

„Ak ho chceš, môžeš si ho vziať! Možno si ja šťastie ani nezaslúžim. Nuž skús ho teraz ty dostať na svoju stranu.“

Do sedliaka, čo stratil šťastie, vošiel hnev i závišť, a nechcel sa s tým zmieriť, že by sa mal dívať, ako sa druhému dobre vodí. I rozhadol sa.

„Áno, vezmem si svoje šťastie, mne patrí!“ Rozbehol sa domov po rýľ a lopatu, že vykope priekopu a potok i s potopeným šťastím odrazí na svoju roľu. A naozaj vykopal pre potok nové koryto, aby tiekoľ cez jeho roľu. Ale šťastie sa k nemu nevracalo, ani potom sa mu nič nedarilo tak, ako si to žiadal. Len na konci žatvy, keď chcel zvážať obilie do stodoly, zazrel na úvratí krásneho vtáka. A ten mu povedal:

Pod tým naším okienečkom

Ľudová

Pomaly

Pod tým na-ším o-kie-neč-kom bý-va veľ-ký mráz,
a v tej na-še-j stu-die-neč-ke ne-ni vo-dy zas.

Vez-mem si ja se-ke-reč-ku, pre-rú-bem-tú stu-die-neč-ku,
a v tej na-še-j stu-die-neč-ke bu-de vo-dy zas!

2.

Pod tým naším okienečkom z bielej ruže kvet;
povedzže mi, moja milá, čo fa mráz svet?

/: A mňa ten svet nič nemrzí,

/: len ma moje srdce bolí, :/

plakala by hned. :/

3.

Pod tým naším okienečkom biela ľalija;
povedzže mi, moja milá, kto k vám chodieva?

/: Ku nám veru nik nechodí,

lebo sa mňa každý bojí, :/

že som chudobná. :/

„Som tvoje šťastie, ale neprídem viac k tebe, si závistlivý a nečestný.“

A sedliak, čo kedysi žil v blahobytne, dokončil svoj život v biede. Ten druhý mal však všetkého dosť až do smrti.

ŠTEFAN MORAVČÍK

MAREC

Už rozkvitla stará vŕba,
odrežem si prút.
Urobím si písťalôčku,
krút' sa, malá, krút!
Krút' sa každý, tralala,
kto ma počuješ -
Dunčo, sliepka ospalá,
koza, kohút, jež...

Už rozkvitla stará vŕba,
už tančuje pod ňou hŕba
tanečníkov z môjho SLUK-u.
Skáču mačky, skáču myši,
hopsarasa, do popuku!
Nadarmo tých jašov tíší
brav guľatý ako sud:
„Majte rozum! Čo ste šíši?
Vezmem na vás prút!“

Už rozkvitla stará vŕba,
odrež si z nej prút
a urob si písťalôčku,
krút' sa s nami, krút'!

Mladí dopisovatelia pŕšu

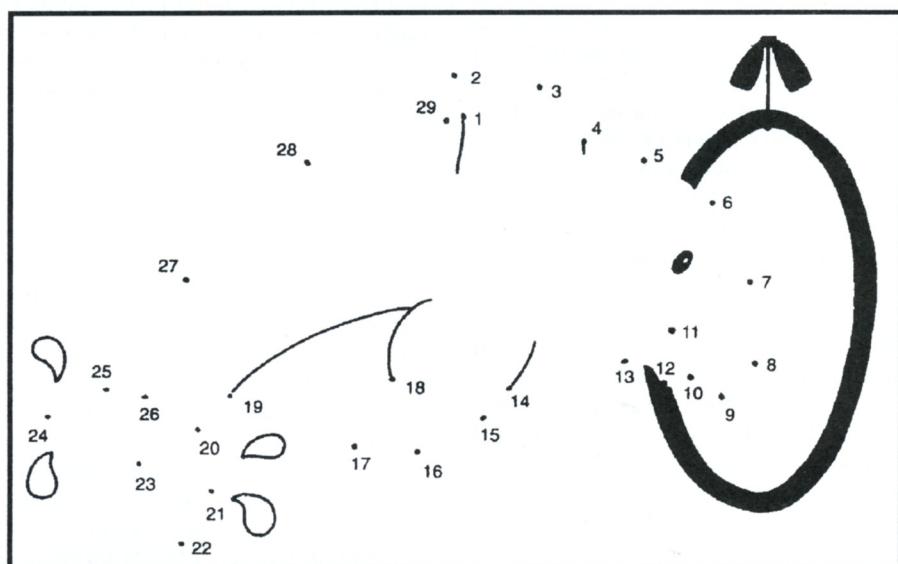
NOVÁ BELÁ

Našu obec Novú Belú poznajú skoro všetci krajania na Spiši a Orave. Malebne položená nedaleko rieky Bialky, vyznačuje sa pravidelnou zástavbou pozdĺž dvoch ulíc: spredu obytné domy, potom maštale a nakoniec stodoly. Obec hraničí s Łopusznou, Dębnom, Krempachami, Tribšom a Gronkowom. Prakticky všetky novobelské gazdovstvá sú dobre vybavené potrebným náradím a vcelku dobre hospodária. Roľníci tu pestujú najmä obilie a zemiaky, ktorími zásobujú obyvateľov skoro na celom Podhalí. Nová Bela je veľká obec, v ktorej žije vyše 1300 obyvateľov. Má riadne asfaltové cesty, vodovod, pekne zariadené domy a iné civilizačné výdobytky, vďaka čomu patrí k najmladnejším dedinám v širokom okolí. Význačne sa k tomu pričinila správa obce, v tom aj terajší richtár Dominik Bednarčík a ďalší.

Prečo o tom všetkom píšem a zdôrazňujem malebnosť Novej Belej? Preto, lebo tento priam idyllický obraz kazí veľké smetiško zriadené v našom chotári od strany Łopusznej, kam sú zvázané rôzne odpady zo široka-daleka. To nám nedáva spať. A hoci sa v posledných rokoch v masmédiách čoraz viac hovorí o ochrane ži-

MAĽUJTE S NAMI

Ako myslíte, čo je na obrázku? Dozviete sa to, keď pospájate čísla od 1 do 29. Vzniknutý obrázok pekne vymaľujte a pošlite do redakcie. Najkrajšie práce odmeníme slovenskými knihami. V predošlom čísle knihy vyžrebovali: Halina Wierzbiková z Malej Lipnice, Veronika Majerčáková z Vyšných Láps a Žofia Radecká z Kacvínna.

votného prostredia a podniká sa v tomto smere rôzne akcie, na nás sa to asi nevzťahuje, ba zdá sa, že môže byť ešte horšie. Dopočul som sa totiž, že pri Novej Belej ma byť postavený závod na utilizáciu smeti, ktoré sem budú dopravovať možno z celého vojvodstva. Som presvedčený, že to by nám celkom skaziло vzduch a prinieslo so sebou aj iné, pre obec nepriaznivé následky.

Pavol Brija

ČO JE TO?

Ryšavkastá kométa chvostom horu zamätá a naháňa kade chce, neposedne zajace. (akšíL)

Nie je to šperk ani ruža,
zdobí najmä hrdlo muža.
Dámy, tie ju nosia menej,
„kravu“ nosí v svojom mene.
(atavarK)

Sekerou ju môžeš rúbať,
v teple sa v nej môžeš kúpať,
zbožňujú ju všetky deti,
v horúčavách k nebu letí ...
(adoV)

Zrkadielko neba, lesa,
hodl's kameň, rozbije sa.
(okreizaj)

Navštívil nás host,
čierny ako drozd.
Vyletel až na komín,
práce tam mal dost.
(ránimoK)

VESELO SO ŽIVOTOM

Plazia sa dva hady po púšti a jeden sa pytá:

- Počúvaj, nie sme náhodou jedovati?
- Asi nie, prečo?
- Lebo som si práve teraz zahryzol do jazyka.

Babka stojí pred tabuľkou a číta:

- V prípade požiaru volajte 150!
- Babka pokrúti hlavou a hovorí:
- Tí mladí všetko poprevracajú! Za našich časov sa kričalo - horí!

- Pán doktor, a prečo som musela mať 10 minút vyplazený jazyk. Ved' ste sa naň ani nepozreli...

- Aspoň som mal čas napísat vám v klude recept!

Spytuje sa maliar baču:

- Môžem namaľovať vaše ovce?
- Čo sa vám rozum pomiatol? Ako potom predám vlnu?

Hovorí profesor študentovi:

- Zobudťte vášho suseda!
- Prečo ja? Ved' vy ste ho uspali.

- Synku, hádaj, čo som ti priniesol zo služobnej cesty?
- Nič!
- Beťár jeden, zasa uhádol!

DRIBLÉR

Ked bol Michael Jordan ešte aktívnym pretekárom, v obchodoch so športovými potrebami sa najlepšie predávali tričká s číslom 23, v akých hrával tento slávny basketbalista. A dnes? Čuduj sa svete, ale nie je ním ani tričko s číslom 34, aké nosí monštruálny Shaquille O'Neal z Los Angeles Lakers, ani tričko č. 33 ďalej veľkej hvieždy, Scottiho Pippena z Portland Trail Blazers. Najväčšej obľube sa teší číslo 55, aké nosí na svojom tričku rozohrávač tímu Sacramento Kings Jason WILLIAMS.

Ktokoľvek by ho stretol na ulici, neuveril by, že je to basketbalista, navyše vynikajúci. Narodený 17. novembra 1975 má - dá sa povedať - celkom priemernú výšku, iba 185 cm, a váži 86 kg. Okrem toho je beloch, čo je taktiež dosť zriedkavé v amerických basketbalových tímov, v ktorých hrávajú zväčša čiernoškí hráči. Vyzerá teda celkom priemerne, ale na parkete dokáže s loptou robiť hotové zázraky. Je predovšetkým vynikajúci driblér, s ktorým si nikto nevie poradit. S loptou narába zručnejšie a efektnejšie ako kedysi hráči slávnej skupiny Harlem Globetrotters.

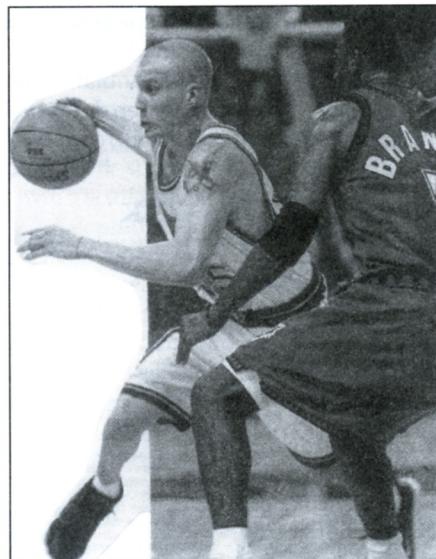
J. Williams hrá basketbal už oddávna. Preto neprekupuje, že ked študoval na univerzite Florida, bol najväčšou oporou jej basketbalového mužstva. Práve tam si ho pred dvomi rokmi všimli manažéri z klubu Sacramento Kings a navrhli mu výhodnú zmluvu, ktorú prijal. Hoci J. Williams hrá v NBA iba druhú sezónu, jeho vplyv na hru celej profesionálnej basketba-

lovej ligy, jej zaujímavosť a efektívnosť je mimoriadne veľký. Vďaka nemu sa významne zlepšil aj jeho klub, ktorý vlni po dlhej prestávke opäť postúpil do sútaže v play off. J. William totiž vnesol život do jeho malátnej hry, vďaka čomu sa tím Sacramento Kings zaradil medzi strelecky najúčinnejšie tímy v celej NBA. Nevela chýbalo, aby ho v tejto najlepšej basketbalovej lige na svete zvolili za najlepšieho debutanta roka. Nakoniec ho predbehol len V. Carter z klubu Toronto Raptors.

Športová tlač nazvala J. Williamsa čarodejníkom lopty, v čom sa nepochybne skrýva ocenenie jeho neobvyklej techniky. Jeho neobvyklá pohyblivost na parkete, efektné prihrávky, znamenitý dribling, perfektné ovládanie lopty a mladícke, trochu „bláznivé“ útoky sú ozdobou každého zápasu a majú zaistené stále miesto na televíznych prehliadkach najlepších akcií týždňa.

Zriedkavo sa stáva, aby nováčik hned po podpísaní zmluvy získal stále miesto v základnej zostave tímu. J. Williamsovi sa to podarilo, ba nielen to, už po roku sa vďaka svojim neobvyklým schopnostiam stal vôbec základným hráčom Sacramento Kings. Spoluhráči s ním radi hrávajú, keďže, - ako hovoria, - nikto nedokáže tak precízne prihrávať ako on, takže im vlastne nezostáva už nič iné, len vhodiť loptu do koša.

Viacerí športoví komentátori tvrdia, že J. Williams hrá podobným štýlom ako kedysi slávny Pete Maravich „Pistols“, ktorý koncom šesdesiatych rokov mal v NBA najlepší strelecký priemer sezóny - 44,2 b.

Niektorí dokonca naznačujú, že Jason má všetky predpoklady k tomu, aby svoju úrovňou už onedlho dobehol veľkú americkú basketbalovú legendu, Michaela Jordana. Je to iste prehnane, ostatne ľahko porovnávať dvoch tak veľmi odlišných hráčov, ktorí majú spoločné snád len jedno - brilantnú techniku. Čo si o tom myslí Williams? - Je to milé, že ma porovnávajú s takým slávnym a vynikajúcim hráčom. Nás sa však nedá k sebe prirovnávať, keďže každý z nás mal počas hry inú úlohu. Ja som skôr rozohrávač, kým Jordan bol aj rozohrávač, aj strelec. Napokon nie je to podstatné, kto je lepší. Ja mám vždy na zreteli predovšetkým to, aby som bol pre svoj tím čo najužitočnejší... A tak by malo byť všade. (jš)

Hviezdy svetovej estrády

ANDREAS JOHNSON

Švédi majú štastie na hviezdy svetového formátu. Dá sa povedať, že od čias slávnej skupiny ABBA sa tu skoro každý rok niekto nielenže vydáva dobývať svet, ale sa mu to aj darí. Stačí pripomenúť také megahviezdy, ako napr. Europe, Roxette, Emilia alebo Meja. Teraz prišiel rad aj na mladého speváka Andreasa Johnsona. Ani by sme ho nespomínali, nebyť toho, že mu vlni vyšiel pozoruhodný singel *Glorious*, ktorý sa natoliko zapáčil stanici MTV, že ho vysielala neprestajne vyše dva mesiace (čo je nestretávané, najmä keď ide o neznámeho debutanta).

A. Johnson pochádza z rodiny hudobníkov. Jeho rodičia totiž dodnes hrajú v známej švédskej džezovej skupine. Ako mladý chlapec sa rozhodol skúsiť štastie za veľkou vodou a po príchode do New Yorku sa stal spevákom v alternatívnej kapele Pla-

net Waves. Stačil s ňou však nahrať len jednu platňu, keďže kapela sa čoskoro rozpadla. A. Johnsonovi prialo štastie, dostal totiž ponuku na sólistické nahrávky. Krátko po podpísaní zmluvy nahral samostatnú platňu *Cottonfish Tales*, ktorá výrazne prezádzala jeho fascináciu tvorbou Boba Dylanu, ale, žiaľ, nemala v Spojených štátoch väčší ohlas.

Po tomto neúspechu sa A. Johnson nevzdal. Vrátil sa však do Švédska, kde sa okamžite pustil do práce a čoskoro nahral ďalšiu platňu *Liebling*, ktorá sa nedávno dostala do predajní. Len za niekoľko týždňov bola vypredaná polovica nákladu. Vyzerá na to, že po úspešnom, už spomínanom singli *Various* sa práve táto platňa môže stať jedným z najväčších švédskych hitov 2000. roka.

- Kedysi moja hudba, - hovorí Andreas, - odzrkadľovala neistotu, smútok a pochybnosti, ktoré ma sprevádzali v živote. Teraz má viac priestoru, je pestrejšia a harmonickejšia, lebo aj ja som sa zmenil, dospel som a prekonal niektoré komplexy, no a zmieril som sa s fak-

tom, že nemusím hneď meniť svet, aby som v ňom našiel svoje miesto. (jš)

V ŠPORTOVOM ŠTÝLE

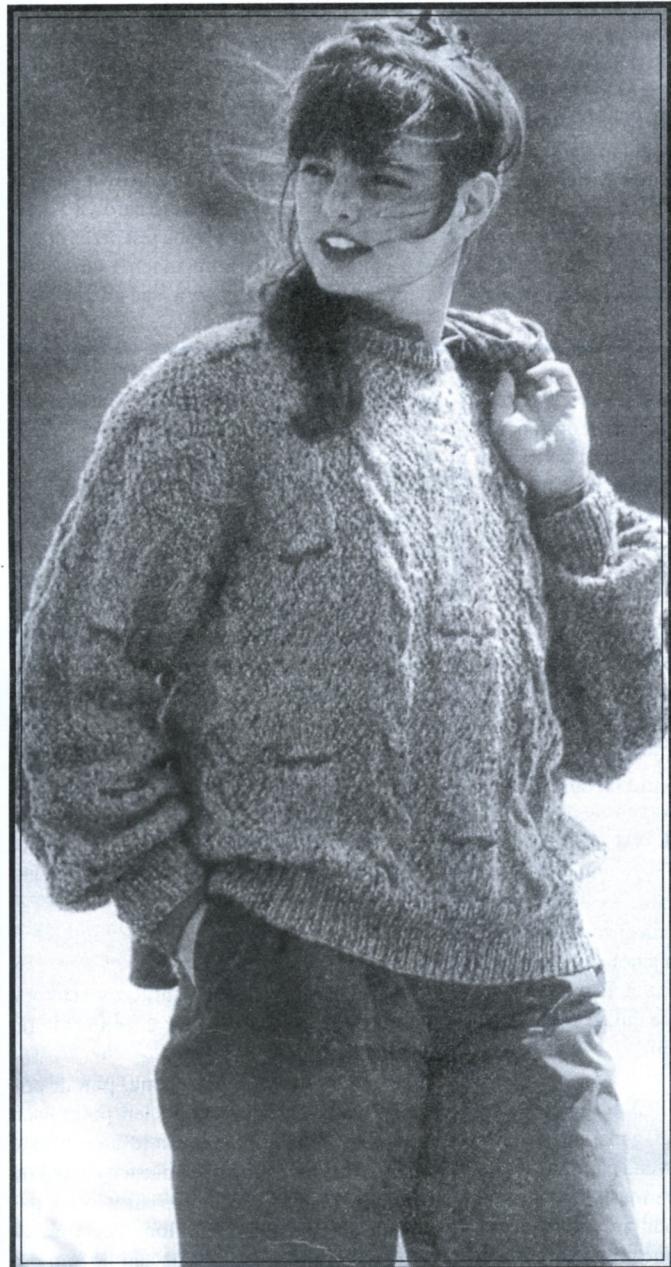
Údaje na pulóver z melírovanej vlny sú na veľkosť 42-44. Pri pletení postupujte podľa pripojenej schémy strihu.

Spotreba materiálu: 600 g hnedej melírovanej vlny, zvyšky ružovej, fialovej a pomarančovej vlny, ihlice č. 3,5 a 4, okrúhla ihlica č. 3,5.

Vzory: **okrajový vzor** - 1 očko hladko, 1 očko obrátene; **džersejový vzor** - lícová strana hladko, rubová obrátene; **perličkový vzor** - 1 očko hladko, 1 očko obrátene, v nasledujúcim riadku pletiete nad hladké očká obrátené a nad obrátené hladké; **vrkôčikový vzor - 1-8. riadok:** lícová strana hladko, rubová obrátene; **9. riadok:** 4 očká dáte na pomocnú ihlicu dopredu, nasledujúce 4 očká upletiete hladko a potom upletiete hladko očká z pomocnej ihlice spred; **10.-16. riadok:** pletiete džersejovým vzorom; **17. riadok:** ako 9. riadok. Vzor stále opakujete; **vpletaný motív** - pletiete džersejovým vzorom podľa pripojenej predlohy alebo motív v smere očiek vyšívate.

Skúška očiek: 20 očiek a 26 riadkov = 10 x 10 cm.

Predný diel: Na ihlice č. 3,5 nahodíte 99 očiek a upletiete okrajovým vzorom 9 cm. V práci pokračujete na ihliciach č. 4 džersejovým

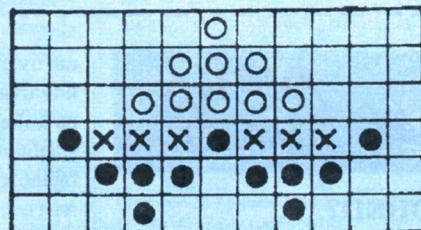
vzorom. V prvom riadku pridáte rovnomerne 24 očiek. Na ihlici máte 123 očiek a pletiete takto: * 7 očiek perličkovým vzorom, 8 očiek vrkôčikovým vzorom, 7 očiek perličkovým vzorom, 11 očiek džersejovým vzorom *. Vzor od hviezdicky po hviezdiku stále opakujete, pričom do džersejového pásu vpletáte striedavo motív z ružovej, fialovej a pomarančovej vlny. Vo výške 59 cm uzavrite prostredných 11 očiek na priečnik. Ďalej pletiete každú stranu osobitne. Na priečnik uzavrite ešte v každom 2. riadku na obidvoch stranach 2 x 3, 2 x 2 a 3 x 1 očko. Vo výške 66 cm od začiatku práce uzavrite naraz plecia.

Zadný diel: Pletiete takisto ako predný, iba neuzavierate očká na priečnik, ale vo výške 66 cm od začiatku práce pletenie naraz uzavrite.

Rukáv: Na ihlice č. 3,5 naberieť 42 očiek a upletiete okrajovým vzorom 8 cm. V práci pokračujete džersejovým vzorom na ihliciach č. 4. V prvom riadku pridáte rovnomerne 34 očiek. Na ihlici máte 76 očiek a pletiete 15 očiek perličkovým vzorom, 11 očiek džersejovým vzorom, 7 očiek perličkovým vzorom, 8 očiek vrkôčikovým vzorom, 11 očiek džersejovým vzorom, 15 očiek perličkovým vzorom, pričom do džersejových pásov vpletáte motív ružovou, fialovou a pomarančovou vlnou. Súčasne na rozšírenie rukáva pridávate striedavo v každom 4. a 6. riadku na obidvoch stranach 20 x 1 očko. Vo výške 51 cm od začiatku práce pletenie naraz uzavrite.

Vypracovanie: Zošijete plecia. Označíte si stred rukáva a prísljete 28 cm k prednému a 28 cm k zadnému dielu. Zošijete boky pulôvra a rukárov. Na okrúhlu ihlicu č. 3,5 naberieť 84 očiek a upletiete okrajovým vzorom 8 riadkov. Pletenie naraz uzavriete.

(Podľa Života č. 40/97, Kresba: E. Vallová)

Schéma, podľa ktorej vpletáte vzor. Krúžok na vzore označuje ružovú, krížik pomarančovú a tmavá bodka fialovú farbu

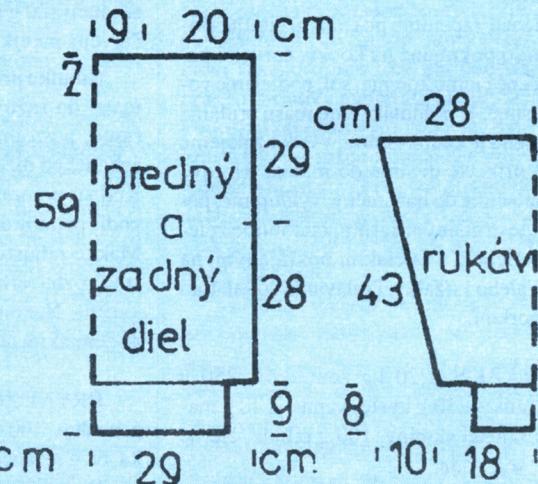

Schéma strihu pulôvra. Údaje sú uvedené v centimetroch

PARATYFUS PROSIĄT

Jest to choroba zaraźliwa, na którą chorują prosięta w wieku do czterech miesięcy, rzadziej starsze. Masowe zachorowania prosiąt na paratyfus są najczęściej spotykane w okresie wiosennym i jesiennym. Prosięta zarażają się za pośrednictwem karmy i wody zawierającej zarazki paratyfusu oraz przez przebywanie w jednym kojcu ze sztukami chorymi. Wystąpieniu paratyfusu sprzyjają: wilgotne i zimne pomieszczenia, złe żywienie oraz przeziębienie. Przebieg choroby jest najczęściej przewlekły, trwa do dwóch tygodni a głównym objawem jest biegunka, która znika po pewnym czasie a potem znów się pojawi. Chorą prosiętą słabo rosną i stopniowo chudną. Na 10 sztuk chorych przeważnie ok. 7 pada. Jeżeli paratyfus ma przebieg gwałtowny, co zdarza się rzadziej, wówczas trwa 3 dni i kończy się śmiercią. Charakterystycznym objawem takiej postaci choroby jest wysoka temperatura, dochodząca do 41,5 stopnia C, brak apetytu, niekiedy biegunka ze śladami krwi w kale. Przed śmiercią występuje fioletowo-czerwone zabarwienie skóry uszu, podbrzusia i brzucha. Niekiedy zwierzę ma drgaw-

ki i kręci się w koło. Paratyfus jest chorobą trudną do rozpoznania. Często występuje razem z pomorem i dlatego w razie podejrzenia o paratyfus najlepiej niezwłocznie zasięgnąć porady lekarza.

W celu szybkiego zlikwidowania choroby należy prosięta, u których występuje biegunka i podwyższona temperatura, natychmiast odosobnić a sztuki charłaczne i ciężko chore przeznaczyć na ubój. Prosięta nie wykazujące jeszcze objawów, lecz podejrzane o zarażenie się, a także oseski, wśród których są chore, należy razem z maciorą dokładnie wymyć wodą z mydlem a następnie dokładnie zmyć roztworem kreoliny (1 łyżka stołowa na 1 litr wody). Potem przenosi się je do czystego, uprzednio odkażonego kojca. W porze chłodnej należy myć prosięta tylko w pomieszczeniu ogrzewanym i uważać, aby nie przeziębiły się. Kojce, lub cały chlew, w którym stwierdzono paratyfus, trzeba dokładnie oczyścić i odkażać świeżym mlekiem wapiennym. Nawóz powinien być codziennie usuwany i układany w kopiec w celu samoodekażenia. Wszystkie przedmioty służące do oporządzania świń należą po skończonej pracy odkażać. Do tego celu najlepiej nadaje się drewniane naczynie z roztworem kreoliny (1 litr kreoliny na 50 litrów wody), do którego wstawia się wspomniane przedmioty. Prosięta odsadzone od macior należą karbić pozywną i lekko strawną paszą. W cie-

płej porze roku mależy podawać zielonkę i marchew - z dodatkiem węgla, soli i mączki kostnej. Trzeba pamiętać o odkażaniu obuwia i odzieży osób obrządzających chore prosięta.

W zapobieganiu trzeba zwrócić uwagę, aby macyory na 3-5 dni przed oproszeniem przepędzić do oddzielnego pomieszczenia, dokładnie przedtem oczyszczonego i odkażonego. Cały sprzęt, jak wiadra, miotły i koryta należy również odkażać. Jeśli nie ma innego pomieszczenia, trzeba odkażać chlew i dać czystą ściółkę. Miejsce, w którym umieszczono maciore przed oproszeniem, należy tak zabezpieczyć, aby inne świnie nie miały do niego dostępu. Prosięta odsadzone przenosi się do obszernego, widnego i suchego pomieszczenia. Większą część dna powinny one przebywać na wybiegach. Nigdy nie należy kupować świń w gospodarstwach, lub na targach, kiedy nie ma całkowitej pewności, że są wolne od chorób. Swoje prosięta można wywozić i sprzedawać dopiero po stłumieniu choroby, czyli po miesiącu od ostatniego wypadku zachorowania.

GRUŽLICA OWIEC

Jest chorobą zakaźną i zaraźliwą, mającą przebieg przewlekły. Atakuje zarówno ludzi jak i zwierzęta. Wywoływaną jest przez ptaków występujący w kilku odmianach. Ludzcy, bydlęcy i ptasi typ - mogą wywołać gružlicę tak-

polievky dáme osobitne uvarené a ocedené rezance a posekaný kôpor.

ŠALÁTY

MAJONÉZOVÝ ŠALÁT Z HYDINY. 80 g oleja, 1 žltok, soľ, horčica, 1 dl kyslej smotany, 500 g duseneho kurača (môže byť aj sliepka alebo moriak), 20 g cibulky, 10 g práškového cukru, 1/2 dl bieleho vína, čierne koreniny, citrónová šťava alebo ocot.

Žltok miešame so soľou a horčicou a prikvapkávame olej. Majonézový zmes rozriedime kyslou smotanou. Z dusenej, vychladnutej hydiny stiahneme kožu, mäso vykostíme a pokrájame na tenké rezance. Do rozriedenej majonézy pridáme mäso, postrúhanú cibuľu, čierne koreniny, soľ, cukor, citrónovú šťavu, víno a všetko spolu premiešame.

MÚČNIKY

STRUŽLINY. 3 vajcia, práškový cukor a hladká múka o váhe 3 vajec, citrónová kôra, aníz, fenikel.

Žltky s cukrom vymiešame, potom pridáme z bielkov ušľahaný tuhý sneh, postrúhanú citrónovú kôru, múku a zamičíme. Cesto vložíme do vrecúška a na vymastený a múkom vysypaný plech vytláčame pásiaky, ktoré posypeme anízom alebo feniklom. Pečieme ich v stredne teplej rúre. Po upečení nožom od-

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

BARANÍ PILAV. 400 g baranieho mäsa, 60 g masti, 180 g ryže, 40 g cibule, 40 g rajčiakov, 30 g parmezánu alebo iného tvrdého syra, soľ, červená paprika, čierne koreniny, zelený petržlen.

Na masti zapeníme pokrájanú cibuľu, pridáme mäso pokrájané na kocky, červenú papriku, tlčené čierne koreniny, soľ, podlejeme vodou a dusíme. K polomäkkému mäsu pridáme ryžu sparenú horúcou vodou, všetko zalejeme vodou a prikryté dusíme do mäkká. Hotové rizoto natlačíme do naberačky, vyklopíme, posypeme postrúhaným syrom, ozdobíme zeleným petržlenom a rajčiakmi pokrájanými na kolieska alebo krížalky. Podávame so šalátom alebo uhorkou.

ÚHRABKY. 1,20 kg zemiakov, 250 g hladkej múky, 250 g kyslej kapusty, 40 g masti, 60 g údenej slaniny, 100 g cibule, čierne koreniny, soľ, voda.

Polovicu zemiakov postrúhamy a zmiešame s múkou a soľou. Cesto dáme na dosku a nožom po kúsku hádžeme do vriacej vody a

tak uvaríme halušky. Druhú polovicu zemiakov uvaríme v šupke, olúpeme a pokrájame na kolieska. Potom na masť dáme pokrájanú slaninku s cibuľkou, popräžíme, pridáme pokrájanú kyslú kapustu, pokrájané zemiaky, uvarené halušky, posolíme, okoreníme a spolu ešte popräžíme.

BRAVČOVÉ NOŽIČKY V KAPUSTE. 2 bravčové nožičky, 60 g masti, alebo oleja, 500 g kyslej kapusty, 40 g cibule, 2 dl kyslej smotany, 20 g hladkej múky, 10 g cukru, soľ, červená paprika, rasca, cesnak.

Cibuľku pokrájanú nadrobno oprážíme na masti do ružova, pridáme červenú papriku, rasca, postrúhaný cesnak, soľ, nožičky rozseknuté po dĺžke, podlejeme vodou a dusíme. Keď sú polomäkké, pridáme kyslú kapustu, podľa potreby dolejeme horúcej vody a dusíme. Mäkké zahustíme kyslou smotanou, v ktorej sme rozharbarkovali múku, a ešte spolu povaríme. Nakoniec pridáme cukor. Podávame so zemiakmi alebo chlebom.

BRYNDZOVÁ POLIEVKA. Vývar zo zemiakov, 100 g bryndze, 20 g masla, 2 dl mlieka, 60 g rezancov, soľ, červená paprika, kôpor.

Bryndzu rozmiešame s maslom, paprikou a mliekom, prilejeme vodu z uvarených zemiakov, osolíme a necháme prejsť varom. Do

že u owiec. Zakażenie gruźlicą u owiec następuje głównie przez przewód pokarmowy za pośrednictwem mleka krów zawierającego prątki gruźlicy. Zakażenie kropelkowe w skutek przebywania z bydłem zakażonym w jednym pomieszczeniu, zdarza się rzadziej. Znane są również przypadki zakażenia się owiec gruźlicą od ludzi. Zarazek rozprzestrzenia się w organizmie owcy drogą krwi, wywołując powstawanie licznych ognisk gruźliczych w różnych narządach. W skutek naturalnej odporności organizmu schorzenie to ma u owiec przebieg raczej dobrotliwy. Tylko w skutek złych warunków wychowu proces chorobowy może ulec zaostrzeniu, polegającemu na przewadze obrzęków wysiękowych.

Objawy choroby bywają przeważnie słabo zaznaczone, najczęściej jednak występuje niezbyt gwałtowny, przewlekły kaszel. U zwierzęcia dotkniętego gruźlicą stwierdza się bladość spojówek, wysięk z nozdrzy, postępujące wychudzenie. Przy gruźlicy można też obserwować stałe leżenie zwierzęcia oraz zataczający się chód. Rokowanie w tej chorobie jest raczej niepomyślne. Po stwierdzeniu choroby należy zwierzę poddać ubojowi w celu uniknięcia rozprzestrzeniania się choroby. Ze względu na to, że zakażenie następuje przeważnie za pośrednictwem skarmianego mleka krów, należy jagnięta karmić mlekiem wyłącznie od krów zdrowych. (js)

-----
delíme od plechu a ešte horúce navinieme na rúčku varešky.

KREHKÉ KOŠÍCKY S MARHULAMI.
210 g hladkej múky, 30 g práškového cukru, 110 g masla, 2 žltky, citrónová kôra, potľičená vanilka alebo vanilínový cukor, marhuľový kompot, šľahačka, niekoľko olúpaných mandľí.

Do preosiatej hladkej múky rozsekáme maslo, prídame trocha potľenej vanilky alebo vanilínového cukru, trocha postrúhanej citrónovej kôry, žltky a rýchlo vypracujeme vláčne cesto, ktoré dáme na pol hodiny na chladné miesto. Potom cesto rozdelíme na nevelké rovnaké kúsky, ktoré povtláčame do plechových formičiek a v mierne vyhriatej rúre upečieme do ružova. Vychladnuté košíčky vyklopíme a úplne studené naplníme marhuľami, dookola ozdobíme osladenoú šľahačkou a do stredu zapichneme olúpanú mandľu.

MLADÝM GAZDINÁM

- Zelenú vňať sekáme tesne pred pridávaním do pokrmov a dávame ju až do hotových jedál.
- Zeleninu na varenie vkladáme do vriacej vody a varíme ju prikrytú. Odokrytý varíme iba špenát, aby nestratil farbu.
- Keď začnú zemiaky klíčiť, nesmieme ich variť v šupke, ani vodu z očistených a uvarených použiť, lebo obsahujú jedovatú látku solanín.

PODATKI ZA ROK 1999 i 2000

Z dniem 2 maja br. upływa termin składania zeznań podatkowych za 1999 r. Przypominaliśmy jednocześnie progi podatkowe, od których będziemy obliczać podatek za ubiegły rok. I tak pierwszy próg to 29.624 zł. W tej grupie podatek wynosi 19% od wspomnianej podstawy obliczenia minus kwota 394 zł 80 gr. W grupie drugiej mieszczą się dochody od 29.624 zł do 59.248 zł. Tu podatek wynosi 5233 zł 76 gr plus 30% nadwyżki ponad 29.624 zł. Wreszcie trzecia grupa obejmuje dochody ponad 59.248 zł. Podatek w tej grupie wynosi 14.124 zł 96 gr plus 40% nadwyżki ponad 59.248 zł.

W roku 2000 wprowadzie zasady placenia podatku dochodowego od osób fizycznych nie uległy zmianie, ale zmieniła się - na korzyść podatników - skala podatkowa. Wyższe są wspomniane już progi podatkowe: pierwszy wynosi 32.736 zł, drugi 65.472 zł i trzeci powyżej tej sumy. Wyższa niż w roku 1999 jest też kwota wolna od podatku. W 2000 r. wynosi ona 436 zł 20 gr.

STAŁY ZASIŁEK Z POMOCY SPOŁECZNEJ

W listopadzie ub. r. zmieniły się przepisy dotyczące przyznawania zasiłków z pomocy społecznej. Według nich o stałym zasiłku może się starać osoba o niskim dochodzie na członka rodziny, nie pracująca z powodu konieczności sprawowania opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym, mającym prawo do zasiłku pielęgnacyjnego.

Jeśli jednak dziecko przebywa w całodobowym ośrodku rehabilitacyjnym lub innej placówce, zapewniającej mu opiekę przez co najmniej 5 dni w tygodniu, to jego opiekunowi zasiłek stał nie przysługuje, bo osoba ta może pracować. Nie dostanie też tego zasiłku ten, kto ma zasiłek dla bezrobotnych lub przedemerytalny albo też świadczenie przedemerytalne.

Kierownik ośrodka pomocy społecznej po przyjęciu wniosku o przyznanie zasiłku stałego ma prawo przeprowadzić wywiad (np. w zespole do spraw orzekania o stopniu niepełnosprawności), czy rzeczywiście wnioskodawca musi sprawować opiekę nad dzieckiem i nie może pracować zawodowo. (Ustawa z 28. 10. 1999 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej, Dz. U. nr. 90, poz. 1001).

FIRMA W DOMU

Prowadzenie firmy we własnym mieszkaniu daje pewne korzyści. Pozwala zaoszczędzić pieniądze, które trzeba by było zapłacić za wynajmowanie innego lokalu. Jeśli więc

ktoś prowadzi działalność gospodarczą w swoim mieszkaniu, część wydatków związanych z jego utrzymaniem (opłaty za czyszcz, telefon, prąd, gaz, wodę i.o.) może uznać za koszty uzyskania przychodu. Stanowi je ta część opłat, jaka przypada na część mieszkania, która jest wykorzystywana na prowadzenie działalności gospodarczej. Jeśli np. firma zajmuje 10 m² w mieszkaniu o powierzchni 50 m², do kosztów uzyskania przychodu wlicza się 1/5 wydatków poniesionych na mieszkanie. Pamiętajmy, że im wyższe są koszty uzyskania, tym niższy jest podatek.

JAK SPISAĆ TESTAMENT

Majątek zapisany testamentem dziedziczą tylko osoby wskazane w zapisie. Mogą to być bliscy i dalsi krewni, ale także osoby obce dla spadkodawcy. Poza nimi nikt nie dziedziczy, nawet spadkobiercy ustawowi (np. małżonek, dzieci).

Testament można odwołać w każdej chwili. Można też sporządzić nowy i wskazać w nim innych spadkobierców. Jeśli ktoś zostawi kilka różnych testamentów, ważny jest ten, który został sporządzony najpóźniej.

Testament można spisać własnoręcznie lub zlecić jego napisanie notariuszowi. Jeśli ktoś sporządza testament sam, powinien go napisać w całości pismem odręcznym, podpisać i opatrzyć datą. Jest to bardzo ważne. Nie jest ważny testament napisany na maszynie czy w formie wydruku z komputera. Własnoręczne spisywanie testamentu nie wymaga obecności świadków.

Jeżeli istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy, może on zostawić testament ustny, w obecności co najmniej trzech świadków. W ciągu roku należy spisać ostatnią wolę spadkodawcy. Podpisują ją trzej świadkowie, albo też spadkodawca i dwaj świadkowie. (Art. 949-952 kodeksu cywilnego).

ODSZKODOWANIE ZA WYPADEK PRZY PRACY ROLNIKA

Z tego typu zapytaniem zwrócił się do nas pewien rolnik ze Spisza, który uległ wypadkowi (uszkodzenie oka) na podwórzu podczas rozładunku materiału na naprawę dachu. Po kilkutygodniowym leczeniu Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego odrzuciła jednak wniosek rolnika o przyznanie odszkodowania z tytułu uszczerbku na zdrowiu, gdyż - jak twierdzono - wypadek nie nastąpił przy pracy rolniczej.

Od takiej decyzji należy się bezwarunkowo odwołać. Odszkodowanie powinno być wypłacone. Za wypadek przy pracy rolniczej uważa się bowiem zdarzenie, które nastąpiło na terenie gospodarstwa domowego bezpośrednio związanego z gospodarstwem rolnym. Podstawa prawa: art. 10, ust. 1, pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników z 2. 10. 1990 r. Dz. U. z 1998 r. nr. 7, poz. 25.

HVIEZDY O NÁS**BARAN (21.3.-20.4.)**

Čaká tă fažký mesiac. V najbližšom čase sa budeš musieť zmobilizovať, vytýčiť si plán činnosti, no a uskutočni ho aspoň spoločne. Tým sa ti podarí zvládnuť situáciu, aj keď ešte dlho nebudeš môcť pokojne spávať. Jediná nádej je v tom, že po chvíľach napäťa prichádza vždy úlava a uvoľnenie, aj keď mnoho problémov ostáva ešte nevyriešených.

BÝK (21.4.-20.5.)

Pred tebou je fažké rozhodnutie, avšak od toho, ako pristúpiš k celej veci, bude závisieť úspech tvojho plánu. Neodkladaj to na neskôr, lebo to veci môže len škodiť. Navyše v najbližšom čase sa vráti istá dávna, už zabudnuta história. Už je najvyšší čas, aby si z nej vyvodil ponaučenie do budúcnosti.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Nároky voči tebe neprestajne rastú, ale ty sa s nimi určite vyrovňaš; ovšem, ak splníš dve základné podmienky: musíš byť predovšetkým trpežlivý a dôsledný, najmä v organizácii práce pre seba a spolupracovníkov. Koncom mesiaca tă čaká prekvapenie a konečne aj istá predzvesť budúcich úspechov.

RAK (22.6.-22.7.)

V najbližšom čase sa tempo práce trochu spomalí. Bude to pre teba výhodné, keďže práve nával práce v poslednom období tă už poriadne unavil. Neoddávaj sa však sládkemu leňošeniu. Dobre vieš, že dlhšia nečinnosť ti nielenže nesvedčí, ale ani nevyhovuje, ba nudí. Využi voľný čas pre svoje záľuby, alebo sa pust' napríklad do veľkého upratovania, čo by ti bolo na osoch.

LEV (23.7.-23.8.)

Nič si nerob z toho, čo o tebe hovoria niektorí tvoji známi. Ich zlá vôle je tak viditeľná, že ti jednoducho vôbec nemôžu uškodiť. Koncom mesiaca tă čaká malý dôkaz uznania, ktorý umlčí zlé jazyky. Zlepší sa dosť neočakávané aj tvoja finančná situácia - coskoro by si mal dostať nejakú odmenu, výhru alebo prémiu. Len nezačni hned utrácť, lebo ani plné vrecko nie je bez dna.

PANNA (24.8.-23.9.)

Situácia v tvojom okolí sa výrazne zmenila a už nemôžeš predstierať, že nevidíš, čo sa deje, tým viac, že sa to priamo týka aj teba. Naskytá sa ti však možnosť využiť nové okolnosti na svoj prospech. Neváhaj a pust' sa odvážne do diela. Pomôže ti v tom osoba, ktorá ti je už oddávna priaznivo naklonená, hoci si jej doteraz nevelmi dôveroval.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Mal by si sa vrátiť k starej známosti, tak ako ti radí srdce a rozum. Budeš prijať s otvoreným náručím. Všetky nedorozumenia a spory sú už totiž zabudnuté. Preto sa už viac nevracaj viac k starým problémom a radšej sa s optimizmom zahľad do budúcnosti. Tvoja rodina bude šťastná, že si sa vrátil k osobe, na ktorú si už zvykla a mala ju rada.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

V poslednom čase sa na teba nahromadilo hodne nových poviností a zvýšila sa aj zodpovednosť, spojená s tým, že zastáva vedúcu funkciu. Pretože rád rozkazuješ, nebude ťa to príliš zaťažovať. Podmienkou úspechu je však múdra spolupráca s okolím. Sám totiž všetko nedokážeš urobiť a samo rozkazovanie ti môže spolupracovníkov znepríateliť.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Každý z nás má rád uznanie, pochvaly a odmeny (aj finančné). Je však známe, že šťastie praje najmä pracovitým a vytrvalým. Aj ty máš šance. Ked chceš, dokážeš pracovať veľmi usilovne a obetavo, konat rozvážne a dôsledne. Neodmietaj ponuku, ktorú dostanest od človeka, čo pozná život. Ved' napokon ani sám nevymyslíš azda nič nové.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

V najbližšom čase tă čaká mnoho nových rozmanitých dojmov, navyše z rôznych prameňov. Tentokrát sa neradiť tým, čo sa hodí alebo nehodí, čo sa má alebo nemá robiť. Je možné, že práve malé dobro-družstvo bude znamenať akúsi hranicu, začiatok nového života pri boku kohosi, kto ťa chce skutočne pochopiť. Musíš tu byť však obojskenná dôvera.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Nezabúdaj na to, že pri svojich dôležitých ale aj zložitých povinnostiah musíš prejavítiť nie len iniciatívu, ale aj dôveru najbližším spolupracovníkom. Od mûdrej delby povinností a spolupráce závisí predsa veľmi veľa. Musíš si zároveň určiť presnú hranicu medzi prácou a rodinou a neprenášať domáce, rodinné problémy do práce a opačne.

RYBY (19.2.-20.3.)

Ocitol si sa v situácii alebo skôr vo zväzku, do ktorého je zapletená tă tretia osoba, na ktorú žiadne z vás nesmie zábúdať. Je to skutočne zložitá a chúlostivá situácia. Od vášho taktu a citlivého prístupu, predovšetkým z tvojej strany, bude závisieť, ako sa ďalej vyvinú vaše vzťahy. Máš znamenitú príležitosť dokázať, že ti nechýba dobrá vôle. (jš)

NÁŠ TEST**Dokážete sa uvoľniť?****1. Dokážete sa smiať úplne spontánne?**

a/ Niekolkokrát denne - 1; b/ Dost často - 2; c/ Ked je dôvod - 3; d/ Zriedka - 4.

2. Témou vašich myšlienok bývajú najčastejšie:

a/ Budúcnosť - 1; b/ Minulosť - 4; c/ Súčasnosť - 3; d/ Konkrétnie veci - 2.

3. Vaša rodina a partnerské vzťahy sú:

a/ Veľmi dobré - 1; b/ Uspokojuivé - 2; c/ Normálne - 3; d/ Nič extra - 4.

4. Ked stratíte dážďnik, okuliare alebo klobúk:

a/ Lutujete to - 3; b/ Mávnete rukou - 1; c/ Kúpite si nové - 2; d/ Nadávate - 4.

5. Kolko máte povinností?

a/ Vela - 4; b/ Tak akurát - 1; c/ Málo - 2; d/ Čažko posúdiť - 3.

6. Čoho sa bojíte najviac?

a/ Chudoby - 1; b/ Choroby - 2; c/ Staroby - 4; d/ Smrti - 3.

7. Platíte niekedy v reštaurácii za priateľa?

a/ Tu a tam - 3; b/ Ked máte na to - 2; c/ Nie je dôvod - 4; d/ Rád a často - 1.

8. Ked vám niekto robí problémy:

a/ Ignorujete to - 1; b/ Znervózniete - 4; c/ Oplatíte mu to - 3; d/ Zachováte pokoj - 2.

9. Ako vidíte svoje životné možnosti?

a/ Čierno - 4; b/ Optimisticky - 1; c/ Reálne - 2; d/ Rôzne - 3.

10. Cítíte sa často unavení?

a/ Skôr sporadicky - 1; b/ Sú také obdobia - 3; c/ Pomerne áno - 4; d/ Len výnimočne - 2.

11. Ste ochotní riskovať?

a/ Stáva sa - 1; b/ Radšej nie - 3; c/ Nie za každú cenu - 2; d/ Vylúčené - 4.

12. Máte problémy v intímnych vzťahoch?

a/ Naopak, je to radosť - 1; b/ Mohlo by to byť lepšie - 3; c/ Občas - 4; d/ Nestoja za nič - 2.

HODNOTENIE

12-24 bodov: Beriete život taký, aký je. Nuda vám rozhodne nehrozí a stresom sa poddat nemienite. Pitvanie v problémoch je vám úplne cudzie. Snažíte sa užívať si, dokiaľ to ide. Mnoho fudí sa na vás pozerať cez prsty a kritizuje vás, ale vám je to, aspoň zatiaľ, evidentne jedno.

25-37 bodov: Vaša životná situácia vám celkom vyhovuje. Občas sice mávate slabšie chvíliky, ale nijako vás to z miery nevyvádzza. Neuškodilo by vám väčšie sebavedomie a viac viery vo vlastné schopnosti. Určite by ste dokázali veľké veci. Sporadické čierne myšlienky rýchle zaženiete.

38-48 bodov: Zbytočne sa držíte pri zemi, chýba vám sebavedomosť a optimistickejší pohľad na život. Neraz sa stane, že svoju zlú náladu prenesiete i na svoje okolie. Musíte si nájsť odbor, v ktorom sa vám bude dariť, a pokúsiť sa výraznejšie sa presadiť. (jš)

MENO VESTI

BOHUMIL - dobré, úprimné, pokojné a ušľachtilé meno.

Clovek s týmto menom pochádza najčastejšie z nezámožnej roľníckej alebo robotníckej rodiny, majúcej obyčajne viac detí. Je priemerne vysoký a má dosť zavalitú postavu. Napriek tomu je veľmi pohyblivý, rýchly a svižný. Vlasy máva rovné, často hnedé alebo tmavohnedé, so sklonom k pomerne skorej plešivosti. Od malička je veľmi bystrý, všeťčený a - dalo by sa povedať - chytrák. Je priemerne nadaný, bez väčších problémov končí základné vzdelanie. Niekedy absolvuje aj strednú všeobecnevzdelávaciu alebo nejakú inú odbornú školu. Uplatňuje sa ako rolník, úradník, vedúci predajne alebo pracovnej čiaty v závode, učiteľ a pod. Je z neho znamenitý organizátor a obchodník. Hodne zarába, ale aj hodne vydáva, je tak trochu märnotratný, nešetrný, nemyslí na budúcnosť.

Bohumil statočne bojuje so svojím osudom. Žení sa pomerne neskoro s oniečo staršou, šikovnou a trochu chytráckou ženou, znamenitou gazdinou a dobrou obchodníčkou. Už ako ženatý Bohumil sa úplne venuje svojmu povolaniu a uskutočňovaniu svojich nápadov a plánov, niekedy však aj hazardu, preto o výchovu detí a vôbec o celú domácnosť sa stará najčastejšie manželka. Dodajme, že mávajú dve alebo aj tri deti, ktoré sa často ponášajú na matku.

Bohumil je najšťastnejší vo veku 25 až 35 rokov. Po niekolkočom Šťastnom období manželstva prichádza kríza, ktorú najčastejšie dokážu prekonať, ale niekedy sa končí aj rozvodom alebo v najlepšom prípade dlhšou rozlukou. V prípade rozvodu ani druhé manželstvo Bohumila nebyva najšťastnejšie. Bohumil prechádza životom pomerne bezstarostne so špecifickým, trochu drsným humorom. Chorlavie na srdce, črevá a neurózy. Niekedy zomiera náhle, aj keď častejšie sa dožíva pomerne vysokého veku. Ináč je to znamenitý spoločník, vítaný na svadbách, krstinách, zábavách a na iných spoločenských podujatiach. (js)

- Vieš, aký je pre ženu najhorší trest?

- Neviem.

- Zatvorí ju do izby bez zrkadla a dať jej osem klobúkov.

○ ○ ○
Žiarlivá manželka každý deň kontroluje mužove šaty a keď nájde cudzí vlas, robí škandál. Istého dňa nenašla ani jediný. Aj tak vybuchla:

- To si už tak hlboko klesol, že nepohŕdaš ani holohlavými ženami?!

○ ○ ○

- A cez tieto okuliare vidíte lepšie - sputuje sa lekárka pacienta.

- Oveľa lepšie, pán doktor!

○ ○ ○

- Čoho by si sa radšej vzdal - žien alebo vína?

- To záleží od ročníka.

○ ○ ○

Študentka sa pýta profesora, kedy by mohla prísť na skúšku.

- Samozrejme, keď to budete ovládať.

- Ale, pán profesor, predsa tak dlho nemôžem študovať.

○ ○ ○

Povzdychoľ si jeden ženatý:

- Hľadať v žene priateľku je často fažsie ako u nej nájsť priateľa.

○ ○ ○

- Predovšetkým vám radím čo najviac pohybu, - hovorí lekár. - Sedávate veľa?

- Ani nie. Napsledy to boli štyri mesiace.

○ ○ ○

Dve koruplentné dámy sa v autobuse zhovárajú:

- Pani, predstavte si: dva razy denne sa vážim a nie a nie schudnút!

○ ○ ○

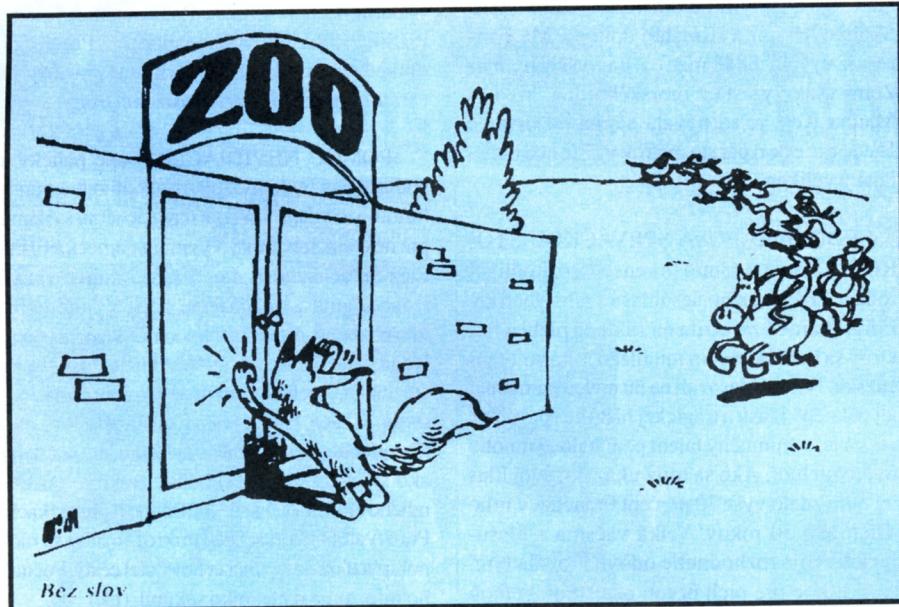
- Prečo si myslíš, že televízor je lepší ako manželka?

- Pretože ho môžeš vypnúť kedy chceš.

○ ○ ○

- Prečo vravíš o Ferovi, že je tuctový človek?

- Pretože je z dvanásťich detí.

Bez slov

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Obrazareň vidieť - príjemná budúcnosť. Okuliare nosiť - dožiješ sa vysokého veku. Okradnutý byť - stratíš priateľa. Okúzliť niekoho - si veľmi drzý. Okúzlený byť - strata majetku.

Opera - máš radosť z pekných zážitkov. Opicu vidieť - niekto ťa podvedie; šplhať sa ju vidieť - daj si pozor pred kadejakými bláznami; hrať sa s ňou - zničíš svojho protivníka.

Opilca vidieť - tvoj súper ti spôsobí škodu. Orla vidieť - nemoc, ktorá sa dobre skončí; lietať vidieť - napriek tažkostiam snaž sa nestriatiť nádej; s korisťou vidieť letieť - chráni sa pred nepriateľmi; zastreltiť ho - čaká ťa nejaká strata; bieleho vidieť - velké dedičstvo; keď útočí na nás - hanba, poníženie; v klietke vidieť - zmocní ťa menlivá náladá.

Ostrohy strieborné nosiť - budú ťa vychvaľovať; cvendzať počuť - dostaneš sa do veľkej spoločnosti.

Otrávit niekoho - si ľstivý. Otrávený byť - stratíš blízkeho priateľa. Otvor v stene - pred tebou súdne pojednanie.

Osa, vidieť ju letieť - dostaneš nepríjemnú správu; byť ňou poštípaný - zažiješ sklamanie; odháňať ju - nepredvídaný rozchod. Osie hniezdo vidieť - utrpíš stratu; vojsť do neho - čaká ťa neúspech. (js)

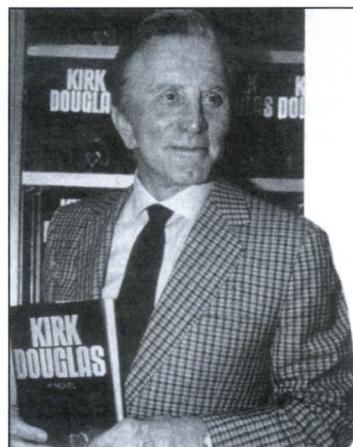
POMOC U INDIÁNA. Moc, bohatstvo, sláva... Kto si myslí, že toto všetko umožní zaistiť šťastie, sebavedomie a rozhodnosť v konaní, mylí sa. Aj mnohí mocní, slávni a bohatí ľudia tohto sveta majú totiž svoje talizmany, svojich duchovných vodcov, hľadajú posilu a oporu v náboženstve a viere. Výnimkou nie je ani slávna americká herečka Demi Mooreová, ktorá je sice pekná a uznávaná a patrí k najlepšie plateným hviezdam Hollywoodu, ale ani to ju neuchránilo pred manželskými problémami. Oporou pri ich riešení je pre ňu pădiesiatročný Chopra, ktorý na základe prastarého indiánskeho systému rozvinul svojich 7 duchovných zákonov úspechu. Patrí k nim pozitívne myšlenie, každodenné spievanie žalmov, hľadanie kryštálu a pod.

SPÓSOB NA DLHOVEKOSŤ. Čo robí, aby sme žili dlhšie? Ako si napriek starobe zachovať zdravie a zdatnosť? Sú predsa ľudia, ktorí sa dožívajú 100 rokov i viac. Ako je to možné? Poznamenajme, že proces starnutia záleží o.i. od našich génov, podnebia, zdravého stravovania i spôsobu života. Ľudia totiž najčastejšie zomierajú nie na starobu, ale následkom chorôb. Musíme sa teda vyhýbať chemikáliám, hluku, stresom, fajčeniu a pitiu alkoholu. Dôležité je tiež vhodná diéta a pohyb na čerstvom vzduchu. Dlhovekosťou sa teší najmä ľudia, ktorí žijú ďaleko od civilizácie, v harmónii s právami prírody, pracujúci fyzicky a stravujúci sa na hranici hladu. Rekordéri pochádzajú najmä z horských oblastí balkánskych krajín, južných republík bývalého ZSSR, Grécka, Turecka, Egypta, Ázie, Strednej a Južnej Ameriky. Príkladom dlhovekých ľudí sú indickí Hunzovia, žijúci v izolácii od sveta v Himalájach. Jedia najmä surové a sušené ovocie, placky z tmavej múky a ryže. Ich strava pochádza výlučne z miestnych polí, veľa pracujú fyzicky a v predzatevnom období dhň čas hladujú. Ako tvrdia, ich spôsob stravovania, v ktorom sa striedajú obdobia hladu, pôsobí na organizmus omladzujúco. Tamojší dlhovekí občania jedávajú tiež nevelké množstvá chudého mlieka a mliečnych výrobkov, chudé mäso (bez polievok z mäsa a kostí) a rastlinné oleje. V ich diete nie je miesto pre cukor, bielu múku, väčšie množstvo soli a potraviny z konzerv.

NAJVÄČŠÍ SLOVENSKÝ BETLEHEM má rozlohu vyše 20 m². Vyrezal ho z lipového dreva majster Jozef Pekara z Rajeckých Teplíc. Okrem narodenia Ježiša Krista zobrazuje život slovenského národa a pozoruhodnosti jednotlivých krajov Slovenska. Slovenský betlehem pulzuje čulým životom. Takmer 90 pohyblivých figúr v ňom neúnavne pracuje - chodí, majstriuji, stráži ovce, obrába pole... Unikátné dieľo, ktoré si vyžiadalo vyše 15 rokov práce, je vystavené v kaplnke v Rajeckej Lesnej.

KONÍČKY SLÁVNYCH. Hovorí sa, že na svoje záľuby potrebujeme najmä čas a penia-

ze. Nie je to vždy pravda, hoci jeden z najbohatších ľudí sveta, ktorým je brunejský sultán, má aj jedno aj druhé. Vďaka svojmu bohatstvu sa môže pochváliť zbierkou najexkluzívnejších limuzín sveta, ako napr. Rolls-Royce, Cadillac, Buick a pod. Je známe, že americký herec Harrison Ford rád stolárči, iní malujú obrazy, napr. filmový predstaviteľ agenta 007 Jamesa Bonda Pierce Brosnan, či herec Tonny Curtis. Americký prezident Bill Clinton si rád zahrá na saksofóne, filmový Nash Bridges - Don Johnson, zasa na gitare a herečka Jane Seymourová si vo voľnom čase rada zasadne ku klavíru. Mnohí slávni píšu svoje memoáre, napr. Kirk Douglas, Jamie Lee Curtisová a Jackie Collinsonová. K nezvyklým koníčkom Giny Lollobrigidy a Dennisu Hoopera patrí fotografovanie. Americká herečka Geena Davisová sa venuje lukostrelbe, Paul Newman obľubuje motorizmus, anglický spevák Rod Stewart futbal,

speváčka Celine Dionová hráva biliard a modelka Cindy Crawfordová sa venuje golfu. Na snímke: Kirk Douglas.

SVETOVÉ OCEÁNY. Oceány pokrývajú 71 percent povrchu Zeme a obsahujú až 97 percent všetkých vôd sveta. Najdlhší horský masív nachádzajúci sa v mori je tzv. Mid-Ocean Ridge a je štyrikrát dlhší ako pohoria Ánd, Skalnatých hôr a Himalájí dokopy. Mt. Everest je vysoký 8848 metrov, najvyššia hora na Zemi však vyrastá z morského dna. Volá sa Mauna Kea, je to bývalá sopka na ostrove Havaj a je češte o pár sto metrov vyššia ako himálajsky velikán.

EDITH PIAFOVÁ SPEVÁČKOU STOŘOČIA. Hoci o tomto prvenstve rozhodli jej rodáci, tažko možno nesúhlasí s ich výberom. Edith Piafová zvítazila na základe plebiscitu, ktorý sa konal koncom minulého roka vo Francúzsku. Pritom hlasovali na ňu nielen pamätníci jej pekného hlasu a tragickej histórie speváčky, ale na jej výnimočný talent pamätalo aj mnoho mladých ľudí. Ako sa totiž ukázalo, svoj hlas jej odovzdalo vyše 70 percent Francúzov mladších ako 30 rokov. Veľká väčšina z hlasujúcich svoje rozhodnutie odôvodňovala tým, že Edith je pre nich prvú ozajstnou veľkou

speváčkou a hviezdou, ktorú si brali za vzor jej mnohé mladšie kolegyne, speváčky. Na snímke: Edith Piafová.

MONICA LEWINSKÁ - SCHUDNE? Táto bývalá praktikantka v Bielom dome vo Washingtone a „hrdiná“ v tzv. rozporkovej afére amerického prezidenta Billa Clintonu, robí teraz kariéru v reklame. Nedávno ju do svojej reklamnej kampane angažoval popredný americký koncern vyrábajúci prípravky na chudnutie, s ktorým Monica podpísala zmluvu na 1 milión dolárov už počas prezidentského škandálu. Najprv mala za úlohu pribrať vyše 20 kilogramov, čo zaistie nebolo pre ňu ľahké, ale teraz musí schudnúť až 27 kilogramov. Keď sa jej to nepodarí, slúbený milión nedostane.

KURIOZITY PRÍRODY. V slovenskej prírode sa vykytuje mnoho rastlinných druhov. Viaceré z nich sú bežné a možno ich nájsť takmer všade, iné sa vyskytujú len vzácné v niektorých lokalitách. K mimoriadne vzácnym druhom slovenskej flóry patrí *Strenbergia jesienskoviá* (Strenbergia colchica-flora), ktorá sa na Slovensku vyskytuje len v jedinej lokalite, a to v okolí Štúrova. Táto nenápadná rastlina, ktorá bola nájdená len nedávno, kvitne neskoro na jeseň. Jej žlté kvety, ktoré sa veľmi podobajú jesenie, najčastejšie objavíme po výdatnejších zrážkach. Počas suchej jesene rastlina spravidla vôbec nekvitne. Pre veľmi obmedzený výskyt a mimoriadnu vzácnosť ju zaradili medzi kriticky ohrozené druhy.

POMOC NEVIDIACIM. Biele paličky a vodiace psy budú možno už onedlho len minulosťou, a to vďaka novému navigačnému systému pre nevidiacich, ktorý vyvinula nemecká firma Etex Sprachsynthes. Používa sa v ňom rovnakú technológiu, akú môžeme nájsť v automobilových navigačných systémoch. Systém nazvaný Route and Destination System pozostáva zo slúchadla, satelitnej antény veľkosti hracej karty, minipočítača, batérií nosených na opasku a malého globálneho pozičného systému, nie väčšieho ako škatuľka cigaret. Počítač zrakovovo postihnutého človeka neustále informuje o prekážkach. Používateľ má pri sebe aj mikrofón, aby sa mohol spýtať na nový smer či nový cieľcesty. Počítač ho informuje o niekoľko sekúnd. (pk)

VYDANIA
ŽIVOTA

Oslavu jubilejného čísla Života zavřil koktail
Konferenčná miestnosť SSP bola v tento večer plná hostí

Prví propagátori Života: M. Neupauer, J. Petrášek, J. Repiščák a S. Milon
Šéfredaktor v rozhovore s býv. red. V. Juchniewiczovou a B. Klimkiewiczovou

SLÁVNOSŤ ŽIVOTA V NAŠOM OBJEKTÍVE

Foto: P. Kollárik a J. Bryja

Na slávnosti mal každý dobrú náladu
Spoločný koncert malého Mirka s J. Majerčákom a J. M. Božkym

Oravskí krajania so svojím redaktorom
Starší si zaspievali, mladší aj zatancovali

JUBILEUM VYDANIA 500. ČÍSLA ŽIVOTA

Zdraviciam, prípitkom a gratuláciám na oslavu Života nebolo konca kraja. Foto: J. Bryja

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2, skład
komputerowy, kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

TSP
Towarzystwo Słowaków w Polsce

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	9,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Khuz Šviatla – wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
<i>Slovakistika v Polsku – Zborník materiálov z 1. slovakistickej konferencie</i> , Warszawa–Kraków 1999	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27
NIP: 676-01-12-788

nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100